

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

HELSINGBOGEN

1 9 4 5

HELSINGEBOGEN

En gammel Helsingeborgers Erindringer,
fortalt af fhv. Kommuneseekretær N. TH. NIELSEN
og udgivet af HELSINGE BORGERFORENING

HELSINGEBOGEN

HELSINGEBOGEN

VED
N. TH. NIELSEN

HILLERØD

C. NORDLUNDES BOGTRYKKERI
1945

Helsingebogen er udgivet paa Foranledning af Helsinge Borgerforening, der har faaet Støtte af Helsinge Kommune, Helsinge Elektricitetsværk og forskellige af Egnens Pengeinstitutter, ligesom flere Borgere i Helsinge By har udlaant Billeder til brug for Bogens Illustration.

Nærværende Udgave er et fotografisk Genoptryk af Originaludgaven fra 1945 – udgivet af STØTTEFORENINGEN FOR HOLBO HERREDS LOKALHISTORISKE ARKIV, med velvillig Tilladelse fra Forfatterens Arvinger, repræsenteret af Hr. Redaktør Erik Gribso. Bogen er trykt paa 95 Gram Semicote fra De Forenede Papirfabrikker i et Oplag paa 1000 Eksemplarer. Tryk: Frederiksborg Amts Avis' Bogtrykkeri.

Dette eksemplar har nr.

376

Helsinge i gamle Dage.

Byer med Endelsen »inge« antages at tilhøre de første Aarhundreder af vor Tidsregning. Stammen »Hels« knytter sig ikke til noget Personnavn, men er sandsynligt en Omskrivning af »Hals«, der var en Naturbetegnelse, idet Søborg Sø og Arresø, der begge var Fjordarme fra Kattegat, gav Egnen Form som en Hals. Jævnfør Melby og Thorup Sogne, der tilsammen betegnes »Halsnæs«. Allerede i Jernalderen og maaske endnu tidligere grundlagdes en Del af de Landsbyer, som endnu bestaar, og som gennem mere end Tusinde Aar har ligget paa samme Sted. Det er de Byer, hvis Navne ender paa »ing« eller »inge« og paa »um«. I Omegnen har vi saaledes de tre gamle Byer: Helsinge, Nejlinge og Maarum, hvoraf Nejlinge vistnok er den ældste. Endnu før Kristendommens Indførelse grundlagdes Landsbyerne med Endelserne: »løse«, »lev«, »sted«, »tofte« og »by«, altsaa Ramløse, Holløse, Græsted, Valby, Vejby, Ørby og Huseby. Byerne Annisse og Aggebo hører ganske sikkert ogsaa til denne Generation. Fra Tiden mellem Aar 1000 og 1200 stammer de Landsbyer, som har Navneendelserne: »torp« (strup, drup, trup, rup), rød-bølholt og ager. Disse Byer er laågt de fleste og vidner om den stærke Vækst i Landsbyernes Mængde fra Kristendommens Indførelse til Valdemarstiden.

For ca. 400 Aar siden var Strækningen Vest for Helsinge bevokset med Skov. »Bryderupgaard«, »Toftevangen«, den nu udstykkede »Skovgaard«, »Skærød« og »Skovgyden« bærer jo alene i Navnene Vidnesbyrd herom. Forøvrigt var den nuværende Skov »Højbjærg Hegn« forbundet med Gribskov over det saakaldte »Ryet« paa Ejlstrup Mark.

Fra 1493 findes et »Thingsvidne« angaaende en Sognepræsten tilhørende Skov vesten for Helsinge i den saakaldte Mølleddam. Det anførte Aar vidnes af Dannemænd — ialt 16 — at samme Skov er »god og gild« med Eg, Bøg, El, Tjørn, og at den er tilstrækkelig til at give »Præsten sin Ildebrændsel, Træ til Husbygning og Olden til hans Svinehold.« Hvornaar denne Skov er ryddet, vides ikke bestemt, men gamle Folk født omkring 1800—1810

har til mig i sin Tid udtalt, at Rydningen af Skoven og Opdyrkingen af Jorden skete gradvis (lidt efter lidt). Sognepræst Find har i Aaret 1840 i Præstegaardsbogen »Liber daticus« herom indført følgende Vending: »Af denne Skov er forlængst hvert Spor forsvundet, vesten for Helsinge er i milevid Strækning ikke andet end Agerland.«

Dette med »Agerlandet« maa jo den Gang have været saa som saa, i hvert Fald har det ikke været det, man nu til Dags betegner ved Agerland.

Tofte Jorder — det er Strækningen mellem den gamle Kildevej og Sogneskallet ved Skærød — var ved Udskiftningen for omtrent 150 Aar siden kun meget lidt opdyrket og kultiveret; den sydlige Del af mit Fødehjems Jorder i Tofte var omkring 1830—1835 kun »Trunter, Tuer og Kjær«; denne Betegnelse brugte min Bedstefader (Morfar), naar han forklarede mig som lille Dreng, hvorledes Egnen havde set ud i hans Barndom. Med »Trunter« mentes Rester af Skov, store Trærødder. Før Udskiftningen kaldtes denne Strækning ikke som nu for Tofte, men »Toftevangen« og var Fælled, Kjær, Mose og Kratskov blandet ind i hinanden — en regulær Udmark, hvor Byhyrden — kaldet »Hyren« — vogtede Bymændenes Ungkreaturer og Gæs.

I »Liber daticus« findes, efter en Beskrivelse af Præsten Morten Hammers Arbejde for Opførelsen af et Enkesæde, følgende Oplysninger om Skoven: »I denne Præsts Embedstid blev ved Skovseparasjonen 1783 en Rettighed, Helsinge Kald havde til Udvisning af Annexskoven af 1 Eg og 1 Bøg aarlig samt Udvisning af Helsinge Præsteskov opgivet, imod at Præsten fik 2 Favne Egegavntræ hvertandet Aar og 2 Favne Bøgegavntræ hvert Aar; og for Udvisningen af Præsteskoven: aarlig 2 Bøge paa 4—6 Favne paa Roden imod Betaling efter Taxasjon; ligeledes var Aaret forhen Rettigheden til aarlig Udvisning af 9 Læs Gjerdse og Stavre afstaaet, saa at Præsten erholdt Raadighed over den Underskov, som ved Udskiftningen fandtes paa Præstegaardens Mark.«

I Skoven vest for Helsinge blev paa Præstekaldets Jord — den saakaldte Mølle-dam — omkring Aar 1400 af Sognepræst Michael Povelsen anlagt en *Vandmølle*. Angaaende denne Mølle findes ligeledes fra 1493 et »Thingsvidne«, som lyder paa, at 16 Danne-mænd »vidne paa deres Tro og Sandhed,« at fornævnte Mølle er opført paa Præstens egen Agerende, havde Dam og Dambord paa hans Eget og »ei kunde være nogen Mand til Skade eller Forfang paa Eng, Ager eller Fægang.« Hvornaar denne Vandmølle har ophørt at eksistere, kan vistnok ikke med Bestemthed afgøres eller paavises. Efter de Oplysninger, min Bedstefader havde faaet overleveret, skønnede han, at Møllen maatte være nedbrudt allerede i det 16de Aarhundrede.

Mølle dammen, hvoraf Resterne endnu er tilbage, har indtil noget efter Udskiftningen været afbenyttet som Fiskepark. Vandstanden har forhen flere Gange givet Anledning til Misfornøjelse og Paatale. 1778 fordrede Præsten Morten Hammer, »kjed af de Bryderier, han maatte lide i Anledning af bemeldte Dam, afgjort for Retten, hvor høit dennes Flodemaal fra Arilds Tid havde gaaet, og hvor høit det til Hindring for Fisketyve og Spærring for de indsættende Fisk fremtidig burde afsættes«. Han indstævnedes derfor Helsinges Grundbesiddere tilligemed dem af Lavø, hvis Jord stødte til Trolles Mark, der har Udløb i Mølle dammen, at møde 4. November 1778 paa Kronborg Birketing for at høre udmeldt 4 uvildige og kyndige Dannemænd til at afgøre Spørgsmaalet. Med Udtrykket »Trolles Mark« menes sandsynligvis Jorderne til den Nord for Mølle dammen beliggende Trollemosegaard i Lavø. Resultatet af denne Rettergang blev, at Vandstanden fremtidig sættes til et Punkt, der hverken glædede Præsten eller Beboerne. Mølle dammen udskiltes den 1. Maj 1854 fra Præsteembedet, idet Sognepræsten, Provst la Cour, ifølge Pantebogen den anførte Dato tilskødede Anders Olsen, Helsinges Mark, Matr. Nr. 1 b, hvilket er hele Præstegaardens Overdrev, hvori Mølle dammen laa.

Udskiftningen.

Helsinges Sogns Jorder blev udskiftet i Aarene 1793—1800. Denne Udskiftning kan med Nutidens Øjne synes mærkelig i mere end een Henseende, men tager man Hensyn til de daværende Driftsforhold, maa man erkende, at Udskiftningen er foretaget af kyndige og fornuftige Mænd, idet der ikke alene er taget Hensyn til det daværende Tidspunkt, men ogsaa vist Fremsyn. Saaledes fik hver Gaard, hvortil der blev lagt hidtil dyrket Jord, et udyrket Overdrev samt en Huslod med 3 à 4 Tønder Land; derimod fik de Gaardbrug, der i Forlængelse af eller i Udkanten af den dyrkede Hovedlod erholdt uopdyrket Jord, ingen Overdrevs lod.

Hver Gaard, hvortil der paa Hovedlodden ikke fandtes Tørvejord — Tørvejord var den Gang, som desværre nu atter i Krigssituationen, en Livsbetingelse — erholdt en Tørvelod i den saakaldte Bymose, Syd for Helsinges By ved Skellet til Jorderne i Ammenstrup. Overdrevs lodderne og en Del af Huslodderne blev udlagt i den saakaldte »Toften« eller »Toftvangen«, det nuværende Helsinges Tofte, beliggende Vest for Kildevejen indtil Skærød Skel. Overdrevet (Toften) blev lidt efter lidt kultiveret og dyrket samt drænet. Jorden var af en god Kvalitet, hovedsagelig Ler, og i mange Tilfælde bedre end Hovedgaardens Jorder, men

Kultiveringens tog Tid. Jeg kan huske, at den sidste Skæppe Land Overdrev i Tofte første Gang kom under Plov i Aaret 1876. Tørveskæret i Bymosen er udnyttet i en saadan Grad, at der næsten ikke er mere Tørvejord tilbage.

Alle Gaardene i Helsingø var ved Udsiftningen beliggende i eller ved Byen hovedsagelig rundt om Gadekæret.

Matr. Nr. 1 Præstegaarden med Mølleeddammen som Overdrev.

Matr. Nr. 2 Kirkegaarden med tilsluttede Vænge.

Matr. Nr. 3 »Haragergaard« ved Valbyvejen laa oprindeligt i Kirkegade lige overfor Indkørselen til Markedspladsen, hvor nu Manufakturhandelen er. Murermester Corneliusens Hus bærer af den Aarsag Navnet »Haragerhus«. Da det yderste af den tildelte Mark ikke var opdyrket, blev der ikke udlagt Overdrev, og Huslodden tildeltes ved Valby Hegn, det saakaldte »Tuttedhus«. (Indkørselen til Skoven hed i fordoms Dage: »Tuttedhus«). *Fredlygaard* er en Parcel eller Udstykning fra Haragergaard, sket i 1907, men denne Gaard har imidlertid — skønt oprindeligt Parcel — nu Gaardforpligtelse overtaget fra »Skovgaard« i Ammendrup efter dennes Udstykning.

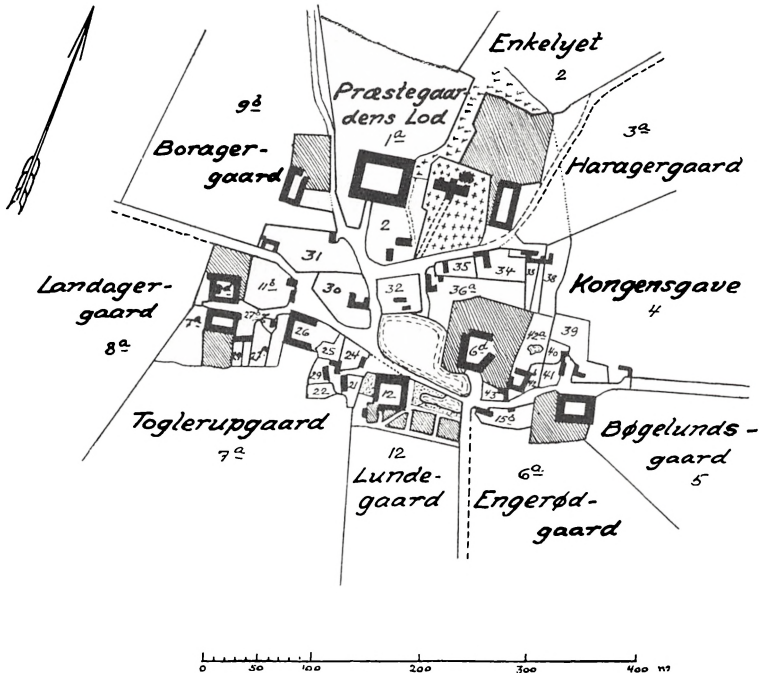
Matr. Nr. 4 »Kongensgave« var beliggende Nord for Amtsvejen henimod, hvor nu Vandtaarnet er, og med Tilslutning til Kirkegade. Huslodden var det nedbrændte »Kongely« ved Nejlunge Skel. Intet Overdrev, da det yderste af Marken ikke var opdyrket, derimod tildeltes en Tørvelod i Bymosen.

Matr. Nr. 5 »Bøgelundgaard« er først i vor Tid flyttet ud fra Byen; den laa oprindeligt Syd for Amtsvejen med aabent Møddingsted ud til Vejen der, hvor Valdemar Pedersens Købmandsbutik nu er, med Bygningerne paa Axel Andersens »Magasin du Nord«s Grund og med Stakkehaven paa den østre Del af Rutebilstationens ubebyggede Grund. Jorden langs med Højbjerg Hegn imod Nejlunge Skel var ikke »under Plov«, derfor intet Overdrev. Det saakaldte »Bjørnehus« var Huslodden til Gaarden. Dette Navn er ikke officielt, men stammer fra, at Manden, der beboede Huset og dyrkede Jorden omkring Aar 1800, hed Bjørn til Fornavn, og hans Børn fik Bjørnsen til Efternavn.

Matr. Nr. 6 »Engerødgaard« laa Øst for Gadekæret paa den Plads, hvor nu A. P. Olsens Stuehus er beliggende. Bygningerne af den oprindelige Engerødgaard var ved Udsiftningen i en saa elendig Forfatning, at de lidt efter lidt faldt ned. Gaarden blev da for noget over 100 Aar siden flyttet til den nuværende Plads ved Frederiksborgvejen. Som Overdrev udlagdes den N. P. Mortensen i Tofte — tidligere Hans Christoffer Hansen — tilhørende Ejendom, medens den tidligere Træskomager Jørgen P. Jørgensen tilhørende Jord, beliggende Nord for den gamle Amtsvej ved Tofte, blev Huslod til Gaarden.

Matr. Nr. 7 »Toglerupgaard« er den eneste Gaard — foruden Præstegaarden — der ikke er flyttet ud. Hovedbygningen laa der, hvor den store Forretningsbygning er ud for Torvet, med Have mod Øst til Frederiksborgvej; Jorden Syd for Bygningen og Have. I denne Ejendom havde »Helsinges Konge«,

Helsinges By i Aaret 1813.

Kammerraad Lorentzen, sine Forretningslokaler før Næringslovens Tid. Her var Byens eneste privilegerede Købmansbutik, og her var i Proprietær Rundins Tid Brændevinsbrænderi, Stude-stald m. m. Gaardens Overdrev blev udlagt i Tofte, denne Jord er nu delt mellem Tofte Møllegaard og tvende Parcelliststeder i Ammendrup. Huslodden laa ligeledes i Tofte, nemlig den til Købmansforretningen oprindelig hørende Jord, der nu er afhændet til Tofte Møllegaard.

Matr. Nr. 8 »Landagergaard« var oprindelig beliggende omtrent der, hvor Dyrlæge Gram nu bor, med Vænge paa en Del af Lægeboligens vestlige Grund og Stakkehave mod Syd i Dyr-

lægens nuværende Have. En lille Rest af Gaarden laa indtil omkring Aarhundredskiftet endnu ud til Landevejen, beboet af Skomager Lars Henriksen og dennes Datter, Enkefru Juliane Pedersen. Den nuværende Landagergaard, der opførtes — paa Brandtomten efter den udflyttede Gaard — i Aaret 1908, havde oprindelig Jordareal paa begge Sider af Amtsvejen, men den Del, der laa Nord for Vejen — mellem Laurits Hansens Villa og Mølledamsstien, nu Idrætsvej — blev for ca. 100 Aar siden afhændet til den daværende Ejer af Boagergaard — Matr. Nr. 9a —. Gaardens Overdrevslod i Tofte er nu delt mellem Parcellisterne Carl Pedersen og Lars Jørgensen, medens Huslodden tilh. Anders Andersen (Lodden beliggende Nord for Amtsvejen). Endvidere tildeltes der Gaarden en Tørvelod i Bymosen. Vejen fra Helsing mod Ramløse var i Udskiftningstiden beliggende ad den nuværende Gramsvej, derfra Syd om Haverne til de nuværende Læge- og Dyr lægeboliger videre til Landagergaards Sydside og udmundende paa den nuværende Landevejs Terræn omtrent ud for Vejassistent Nielsens Villa. Naar dette tages i Betragtning, kan man bedre forstaa, at Gaardens Jorder oprindelig har ligget paa begge Sider af den nuværende Amtsvej.

Matr. Nr. 9 »Boager- eller Boragergaard« laa oprindelig ud til den nuværende Skolegade lige Nord for Thinghushaven omtrent, hvor Frøken Andersens Villa og Smedien nu ligger. Denne Gaards Bygninger var ved Udskiftningen gamle og slet vedligeholdte og blev nogle Aar efter nedrevne og en ny Gaard opbygget ude paa Marken. Jorden blev tildelt langs Skolegades Vestside lige til Lavø Skel, der dannede Nordgrænsen; mod Vest dannede den nuværende Mølledamssti Grænsen, og de to Parcelliststeder Nordvest for Centralskolen er udstykket fra Gaarden. Overdrevet i Tofte ejes nu af Parcellisterne Lars Jensen og Svend Jørgensen, medens Huslodden laa Syd for Landevejen umiddelbart Nord for Overdrevet og nu tilhørende Parcellist Anders Andersen.

Matr. Nr. 10 »Bryderupgaard« var oprindelig beliggende i Thinghushaven Øst for Mekanikerværkstedet Vestergade 6, men blev ved Udskiftningen flyttet ud paa Marken. Samtlige nuværende Ejendomme mellem Landagergaards Jord og Mølledammen mod Øst indtil Kildevejen mod Vest er udstykket fra Bryderupgaard; Tofte Bageri og den gamle Møllegaard er saaledes beliggende i Helsing og ikke paa Overdrevet i Tofte. Da en Del af den Gaarden tildelte Jord imod Ammendrup paa Udskiftningens Tid ikke havde været under Plov, fik Gaarden intet Overdrev, medens Huslodden udlagdes mod Nord paa selve Gaardens Jord. Denne Huslod ejes nu af Enkefru Hane-Schmidt. En Tørvelod tildeltes i Bymosen.

Matr. Nr. 11 »Bymosegaard« havde Gaardsplads Syd for Vestergade paa de Grunde, som nu bebos af Bødkermester Albert Heintz og Vognmand Klein samt delvis Lægeboligens Grund. Da Jorderne grænsede til Skovens Vestside og til Ammendrup mod Syd, blev Gaarden straks flyttet ud i Lighed med Bryderupgaard. Den fornylig fra Amtsvej til Kommunevej overgaaede gamle Frederiksborgvej var ikke til, da Gaarden blev udflyttet, der var kun en Jordvej til Indkørselen til Skoven. Ingen Overdrevslod, men i Markens sydøstlige Side udlagdes en Huslod, hvis Bygninger i mange Aar var beboet af Distriktsjordmoderen. Dette Hus kaldes den Dag i Dag af alle ældre Mennesker her paa Egnen for »Jordemoderhuset«.

Matr. Nr. 12 »Lundegaard« var kun en Halvgaard beliggende Vest for den nuværende Rundinsvej; den blev sammenlagt med Toglerupgaard. Disse to Gaarde blev for ca. 60 Aar siden af Proprietær Rundin drevet sammen med Bøgeskovgaard i Lavø og flere mindre Landejendomme.

Gadehusene i Helsing By.

Ifølge Pastor Spydstrups Optegnelser bestod Helsing omkring Aar 1700 af 9 Gaarde, 9 Parceller og 6 Huse med Jord samt 24 jordløse Huse og 3 Lejehuse. De jordløse Huse, de saakaldte Gadehuse, var hovedsagelig beliggende ved den nuværende Gramsvej, i Kirkegade og paa Strækningen mellem Gadekæret og Kongensgaves Jord.

I 1860 havde Byen 10 Gaarde, 19 Afbyggersteder og Husmandssteder samt 26 jordløse Huse.

Sogneforstanderskabets Forhandlingsprotokol oplyser, at der Nytaar 1849 i *hele Kommunen* fandtes:

- 20 Husmænd med indtil 2 Skæpper Hartkorn
- 67 Husmænd uden Hartkorn
- 34 Indsiddere
- 20 Aftægtsmænd

Inddragelse af Gadejord.

Ved Udskiftningen blev adskillige mindre Jordstykker i Byen ikke matrikuleret, men henlagt som Gadejord, hvortil samtlige Byens Grundejere havde fælles Benyttelsesret. Denne Gadejord var beliggende rundt om Gadekæret og den nuværende Gramsvej samt smaa Strimler Jord hist og her, bl. a. ved Indkørselen til Præstegaarden, ved Taarnvej og ved Østergades Nordside.

En Del af Vestergade fra Hjørnet af Frederiksborgvej til forbi Thinghushaven samt »Torvet« er inddraget af Gadejord

for i sin Tid at gøre Amtsvejen bredere. Langs med Gramsvej, hvor den tidligere Amtsvej førte mod Frederiksværk, var der Gadejord. Omtrent der, hvor Bødker Heintz's Værkstedsmur nu er beliggende, laa for indtil et halvt Hundrede Aar siden et gammelt, smalt, straatækket Hus med Gavlene ud til saavel Amtsvejen som Gramsvej. Jordsmonnet var her betydeligt lavere end Vejene; man skulde 4 Stentrappetrin ned for at komme ind i Huset. Dette Hus, der ejedes af Skomager Anders Jørgensen, var omgivet af oprindelig Gadejord.

Om Gadejord indeholder Sogneraadets Forhandlingsprotokol følgende:

29/5 1874. »Man vedtog at indgaa med en Forespørgsel til Ministeriet i Anledning af, at forskellige Grundejere i Helsing, f. Ex. Smed Malmborg, Klokker Jens Corneliussen, Skomager Anders Jørgensen m. fl., have indtaget Gadejord til privat Brug.«

25/9 1874. »Efter at have modtaget et Kort over Helsing By, af hvilket det fremgaar, hvilke Gadepladser der tidligere have henligget i og ved samme, besluttede man — i Anledning af den derom fremsatte Anmodning — at henlede Finantsministeriets Opmærksomhed paa samtlige indtagne Stykker, men da det nu viser sig, at der tidligere i meget betydelig Udstrækning er indtaget Gadejord til privat Brug, og da de Stykker, til hvilke Sogneraadet har sigtet, ere *aldeles forsvindende* imod det hidtil Indtagne, besluttede man derfor for sit Vedkommende at frafalde videre Sag imod de Paagældende.«

30/6 1880. »Murer Sørensen klager i Skr. af 28. ds. over, at Klokker Jens Corneliussen har indtaget Stykker af den udfor hans Ejendom værende Gadejord og indhegnet det til Haveplads for sig, samt at han paa ulovlig Maade disponerer over den Helsing Gadekjær tilhørende Grund.«

Kort rekvireres og Meddelelsen videresendes til Birkedommeren.

26/11 1880. »Jens Corneliussen erklærede med Hensyn til Gadejorden, at saadan ikke var inddraget i de 23 Aar, han havde ejet Ejendommen. Matrikulskontoret angiver, at 250 Kvadratalen er Grunden, medens Opmaalingen viser 360 Kvadratalen (110 Alen altsaa Gadejord). Sagen indberettes til Ministeriet.«

7/6 1895. »Garver Rohd fik Ret til Inddragelse af Gadejord under Matr. 46.«

Som man heraf vil se, har Bymændene efter Udskiftningen, indtil Sogneforstanderskabet i 1842 fik Ledelsen og Ansvaret og derefter Sogneraadet, ikke rettidig paataalt de forskellige Inddragelser af Gadejorden, og Resultatet blev, at de Grundejere, som havde forset sig i denne Henseende, stiltiende fik Syndsforladelse.

Havejorden til Husejer Bodilsens Ejendom i Kirkegade er saaledes for Størstedelen oprindelig Gadejord indtaget af Ejdendommens tidligere Ejere. Jeg mindes fra min Ungdom, hvorledes en af disse forudgaaende Ejere havde opstillet et meget spinkelt Rækværk eller Stakit ud mod Gadejorden. I Vintre med megen Sne skete det saa flere Gange, at dette Rækværk paa Grund af Snemassernes Tryk væltede. Om Foraaret blev saa Rækværket

„Brandenburg“ ca. 1908, nu Østergade 5.

sat op igen, men hvert Aar flyttet ca. 3 Alen længere ud paa Gadejorden.

Husmænd og Indsiddere.

Før og umiddelbart efter Udskiftningen havde den arbejdende Befolkning i Byen og Omegnen ikke blide Kaar. Arbejdet hos Fæstebønderne og de senere Gaardmænd blev kun middelmadigt betalt, ganske vist erholdtes Kosten, men til Kone og Børn i Hjemmet blev der ikke meget at holde Hus for. Resultatet var derfor, at Børnene maatte »rende rundt« for at tigge Brød og Sul, som det den Gang hed. I Omegnens Skove var der i ca. Halvdelen af Aaret Arbejde at faa, men Honoraret herfor var saa lavt, at naar Skovarbejdet ophørte, havde Husmødrene saa godt som intet kunnet opspare til at leve for Resten af Aaret,

hvorfor »Tiggerposen« ogsaa for disse Familier maatte gøre Tjeneste. Fra Christian den 8's Regeringstid kan herom oplyses følgende: Sognepræst Find i Helsinge har i en tjenstlig Indberetning i Slutningen af Aaret 1843 til »Stænderne« erklæret:

»Efter at have søgt Underretning hos Godsbestyreren, Kammerraad Fasting, om den arbejdende Klasses Stilling i Samfundet, har Kammerraaden yttret som sin Formening, at Anledningen til Forslaget i Stænderne med Hensyn til de Byrder, der trykke Husmændene og den hele arbejdende Klasse, samt Midlerne til sammes Lettelse, mest tydede hen paa Tilstandene paa de private Godser, hvor Indfæstningen var høj, og Afgift samt Ugedage især trykkede Husfæsterne; anderledes var derimod Tilfældet paa Kronborg Distrikt, hvor hverken Husmændene eller den arbejdende Klasse kunde siges at være paalagt saadanne Byrder, som forringede deres Kaar. Indfæstningen af et Huus med Lod er 3 Tdr. Byg efter Kapitelstakst; af et Huus med Vænge 2 Tdr. Byg; et jordløst Huus 1 Td. Afgiften af et Huus med Lod er ialmindelighed fra 10 til 13 rbd aarlig; af et Huus med Vænge 6 til 8 rbd og af et Et uden Jord 4—6 rbd. Skjønt man nu vel ikke kan nægte, at Afgiften af Huse med Vænge og uden Jord er forholdsvis større end af dem med Lod, kan man dog ikke ansee den Byrdefuld, imod hvad Tilfældet er paa private Godser; heller ikke kan man sige, at Husmanden er overlæst med Hovarbejde; 2 Klappertdage om Aaret er den hele Forpligtelse af Naturalbyrder. Thi 2 Arbejdsdage om Aaret som Husmændene ifølge Fæstebrev ere pligtige at forrette, kunne vederlægges med 24 sk for Dagen. Paa Kronborg Distriktet er desuden en Mængde Huse, som egentlig uden Tilladelse ere opførte paa Gadejord og aldrig ere fæstede; af disse svares kun en ubetydelig aarlig Grundskat. Een Fordel have desuden Fæsterne her, at de kunne afstaae deres Huse; de beholde saaledes det Pengebeløb, som ellers andetsteds flyder i Godseiernes Kasse for Indfæstning. Det var visselig at ønske, at Tilstandene overalt var efter disse Forholde, man kunde da med Grund sige, at Husmandstanden nød en saa betrygget Tilværelse, Retfærdighed krævede.«

Som Formand for Forstanderskabet troede Præsten derfor ikke, at der med Billighed kunde gøres nogen Paastand til Forandring i Lodhusmændenes Vilkaar; deres aarlige Afgift udgjorde ikke engang Renten af Besiddelsens Værdi, og den Afstaaelsesret, som stod dem aaben, gav dem Raadighed over et vist Pengebeløb. »Man vilde derimod fremhæve de jordløse Husmænds Stilling, som ikke staaende i Forhold til Lodhusmændenes, en passende Nedsættelse i Afgiften var derfor her ønskelig. Forstanderskabet ansaa derimod 2 aarlige Hoveriarbejdsdage

paa Skæfergaarden og Forpligtelsen til at møde 2 Dage til Klapjagte for ikke besværlige, da Hoveriet maatte udløses med 24 Skilling pr. Dag og til Klappning sendes Folk, der ikke forsømte noget derved; og forsaavidt denne Tjeneste ydedes til Kongens og det kongelige Huses Forlystelse, burde den gøres uden mindste Indsigelse.«

Den sidste Bemærkning vedrørende Klapjagterne viser den Forherligelse af Kongelig Majestæt, som alle Datidens Tjenestemænd nok skulde sørge for at faa indflettet i alle tjenstlige Skrivelser.

Den da gængse Opfattelse, at Husmænd og de saakaldte Gadehusmænd havde bedre Kaar paa Kronborg Distrikt (Staten) end i de andre Amter under de private Godsejere, fastslaas altsaa her gennem Pastor Finds Indberetning. Den danske Landsbys Struktur og Landbrugets Driftsform var i det 17. Aarhundrede omtrent som i Middelalderen, og efter Christian IV's og Frederik III's ødelæggende Krige betegnede Bøndernes og Husmændenes økonomiske og sociale Vilkaar en fortsat Nedgangslinie. Stændernes Arbejde for et Hundrede Aar siden for at højne og forbedre det mindre Landbrugs Vilkaar var derfor en paakrævet Nødvendighed. Nutidens mindre Jordbrugere er betydelig bedre stillet end foran beskrevet. I Omegnen er flere Bøndergaarde ved Udstykning formindsket til Fordel for mindre Jordbrugere. Et Par Bøndergaarde er fuldstændig udstykket til Husmandsbrug, bl. a. Skovgaard i Ammendrup, ligesom flere Husmandsbrug er oprettet paa en Del af Præstegaardsjorden.

Landevejen til og fra Helsingø.

Ved Udskiftningens Tid havde Helsingø kun een egentlig Færdselsvej, nemlig Helsingør-Frederiksværkvejen samt »Kildevejen« fra Frederiksborg over Alsønderup, Pibe Mølle, Ammendrup, Tofte, Taagerup og Holløse til Helene Kilde og Grav ved Tisvilde.

I Sommeren 1843 tiltraadte Sogneforstanderskabet et Forslag fra Kapitaen Leschly (Amtsvevjvæsenet) om, »at den mindre Landevej, som fører fra Ramløse gennem Ammendrup til Frederiksborg, skulde lægges om ad Helsingø forbi Bolands Hus (nuværende Ankershaab) til Kagerup, hvorved vilde vindes en kortere Vej og en bedre Vejgrund at holde vedliges«. Samtidig vedtoges det at omlægge og istandsætte Helsingø Gade. Udgiften herved androg 90 Rigsdaler uden Tilskud fra andre Sogne.

I Efteraaret 1846 blev Vejen fra Højbjerg til Pibe Mølle istandsat; den var efter Forstanderskabets Udsagn »en fuldkommen, ufremkommelig Leerælte«. Hver Gaardmand i Helsingø

Sogn maatte køre to Læs Grus hertil, derimod blev Beboerne udenfor Sognebyen fritaget for Vedligeholdelsen af Helsinge Gade. Til samtlige Vejes Vedligeholdelse var i 1848 i Helsinge Sogn forbrugt 216 Spanddage og 108 Gangdage; i Valby Sogn henholdsvis 72 og 48 Dage; men adskilligt Vejarbejde maatte udsættes paa Grund af, at en Del Mandskab indkaldtes til Tjeneste i Krigen.

I Foraaret 1851 maatte Husmænd og Indsiddere udføre hver tre Arbejdsdage til Vejenes Indgrøftning, hvorimod Snekastningen for Eftertiden vilde være at besørge alene af Gaardmænd og Parcellister.

216 Spanddage og 200 Gangdage anvendtes i 1852 i Helsinge Sogn til Vejenes Vedligeholdelse, og der anvendtes 15 Rigsdaler til Stenkister.

For at afrunde Omdrejningen af den i 1843 anlagte »gamle Frederiksborgvej« blev der i 1858 købt 180 Kvadratalen Jord af det sydvestlige Hjørne af Engerødgaards Mark, og Forstvæsenet blev anmodet om at anlægge en Overkørsel ved Skovleddet udfor »Bolandshuset«. Samtidig blev Helsinge Gade belagt med slagne Sten og 5" Grus ovenpaa (med »slagne Sten« menes vel »Skærver«).

1859 paatænkte Amdsraadet at lade Kildevejen udgaa af de »mindre Landevejes Klasse«, hvorimod Sogneforstanderskabet protesterede, da Færdselen de to Kildesøndage ikke var noget videre formindsket. Indenrigsministeriet resolverede i Efteraaret 1860, at Kildevejen fra Helsingør-Frederiksværk Landevej mod Nord overgaar til de respektive Kommuners Vedligeholdelse. Dette Arbejde udførtes ved Licitation mod Regres fra de vejpligtige Lodsejere.

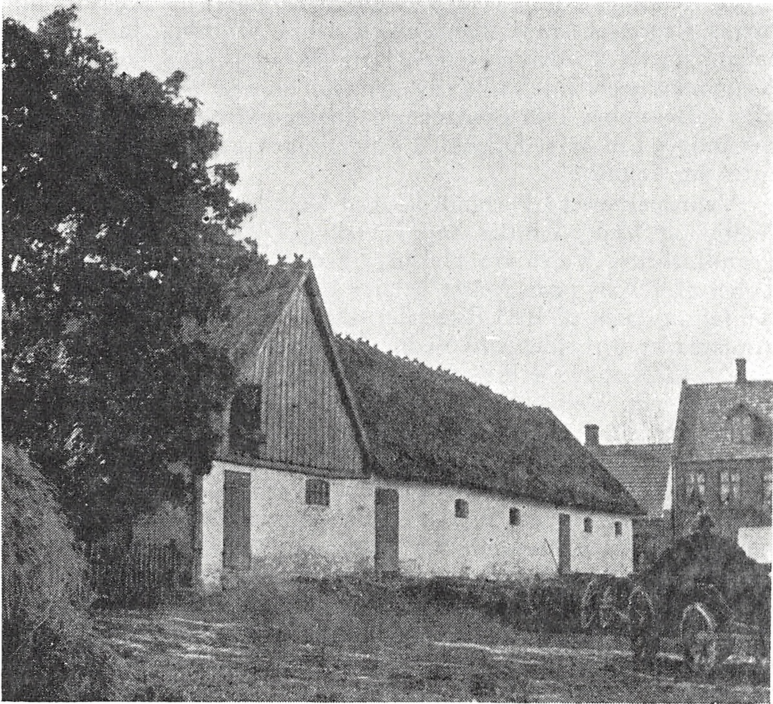
En Klage i 1863 over, at der manglede Rækværk over 4 Broer paa Vejen mellem Helsinge og Valby, vedtog Sogneforstanderskabet at besvare saaledes: »At saadanne Rækværker vel kunne være ønskelige, men ingenlunde nødvendige, og at man derfor lod det bero med Plantning af 4 Træer ved hver Bro.«

Birkedommeren klagede i 1865 over, at den tidligere trufne Overenskomst angaaende Belægningen af 1ste Klasses Vejene med en Favn slagne Sten aarlig fra hver Gaard ikke overholdtes. Sogneforstanderskabet indrømmede, at man paa Grund af Tidsforholdene havde »set igennem Fingrene« med denne Plans Gennemførelse, men at man saavidt muligt uden Rettens Møllekomst vilde bestræbe sig for Opfyldelsen.

Ligeledes havde Birkedommen henstillet, at Rundins Tjørnehæk langs Frederiksborgvejen blev borttaget. I Anledning heraf havde man truffet Overenskomst med Rundin om at lade Hækken afskære 9 à 12 Tommer fra Roden, hvilket Arbejde Kom-

munen paatog sig at lade udføre ved paalidelige Folk imod, at Tjørnene skænkedes til de »Fattige«, hvorhos man »forpligtede sig til ingensinde at lægge ham nogensomhelst Hindring iveien for dette Tjørnehøgs Conservering i Fremtiden«.

Ifølge Indenrigsministeriets Resolution af 19. Marts 1866 skal

Gadeparti Østergade, Nr. 12 (Bøgelund før Udflytningen 1905).

Vejen fra Højbjerg Baun til Helsingø optages paa Regulativet over de mindre Landeveje — d. v. s. overgaa til Amtets Forsorg — medens Vejen fra Højbjerg Baun til Bagergaarden i Tofte (den gamle Kildevej) skal overdrages Kommunen. Denne Om-lægning bevirkede, at de Vejpligtige, der havde belagt deres Vejstykker med Sten paa den af Amtet nu overtagne Vej, fik nogen Erstatning i rede Penge.

Helsingø Bymænd vedtog i Efteraaret 1867 at forbedre Bygaden med slagne Sten, hvoraf hver leverede 10 Tdr.

I Anledning af Klage, 28/1 1870, fra Valby Sogn vedtog Kommunalbestyrelsen, »at dersom der falder en større Vejpart pr.

Td. Hartkorn end i Helsinge Sogn, vil dette Sogn komme til at tage Del i Vedligeholdelsen af det Overskydende«. Vejparterne i Helsinge Sogn udgjorde ialt 11,990 Favne og i Valby Sogn 8,378½ Favne, medens Valby Sogn ved ligelig Fordeling efter Hartkorn kun tilfaldt 6,075 Favne.

Sogneraadet vedtog herefter, at Vejen fra Valby By til Valby Hegn fremtidig skulde vedligeholdes af Kommunens Kasse. Valby Sogns Repræsentanter stemte imod denne Ordning, idet de forlangte ligelig Fordeling efter Hartkorn for begge Sogne. Hele Vejstrækningen fra Valby By gennem Skoven til Nejlunge Skel blev i December 1871 optaget paa Vejregulativet, idet Forstværse- net indgik paa at vedligeholde Strækningen gennem Skoven som offentlig Sognevej.

Vejinspektøren i Forbindelse med Vejdelegerede fra Helsinge-Valby og Vejby-Tibirke Sogne vedtog i Maj Maaned 1872 at grundforbedre Vejen fra Helsinge gennem Lavø til Ørby Skel i Løbet af 4 Aar, naar Amtet betaler Halvdelen. Kommunens Andel ialt anslaaet til 1085 Rigsdaler. Denne Ordning godkendtes af Amdtsraadet. Arbejdet med Vedligeholdelsen af Vejen vedtoges for baade 1873 og 1874 fremdeles at skulle udføres som Naturalarbejde, men Vejstykkerne omlagdes, saa Pligten blev mere retfærdig fordelt. Kildevejen fra Højbjerg Baun til Sogneskellet ved Aagerup blev i 1881 reguleret og grundforbedret af de vejpligtige.

Paa Foranledning af daværende Sogneraadetsmedlem Hans Nielsen i Ammendum paabegyndtes i 1880 en *Beplantning af Kommunens Veje*. Kildevejen fra Højbjerg Baun til Tofte blev i Løbet af 3 à 4 Aar forsynet med Vejtræer. Sogneraadet vedtog 31/3 1882: »i indeværende Aar ligesom tidligere at anvende en Bekostning af indtil 25 Kr. paa yderligere Beplantning af Kommunens Veie«. Med Nutidens Priser vilde den anførte Sum ikke strække til megen Beplantning!

I 1887 anbefaler Birkedommer Hammerich som Formand for Amtets Vejplantningsudvalg yderligere Plantning paa Sognevejene, idet han tilbyder sin Assistance og Vejledning. Sogneraadet svarede, at Sagen fremdeles omfattes med Interesse, men Plantningerne mislykkes ofte, fordi Træerne mishandles af kaade Mennesker og Kreaturer. Man havde dog under Overvejelse at beplante Helsinge-Valbyvejen.

Efter 1908, da Automobiltrafikken rigtig fik Indpas, blev Beplantningen indskrænket og ophørte lidt efter lidt. Sogneraadets Protokol indeholder under 13/11 1908 den sidste Bemærkning om Vejtræerne saalydende: »Lorentz Albeck planter 10 Træer paa Kildevejen og udbdrer Beplantningen i Valby og paa Nejlunge-Slettelvejen.«

Angaaende den *offentlige Vej gennem Højbjerg Hegn* har

der flere Gange været Kontrovers mellem Forstvæsenet og Sogneraadet angaaende Kapning af Træerne langs med Vejen. I Aaret 1883 havde Sogneraadet i Skrivelsen til Skovrideren anvendt Udtrykket »Udhugning«. Forstraad Holten i Maarum benyttede sig heraf ved i en spydig Form at ønske nærmere præciseret denne Udhugnings Udstrækning. I senere Skrivelser brugte Sogneraadet Betegnelsen »Trækapning«.

Selve Vejen gennem Skoven er først anlagt i Aarene 1850/51, og Rydningen af Træstødene blev udført ved Akkordarbejde og ikke ved Pligtarbejde, som ellers var Skik og Brug den Gang.

Vedligeholdelsen af Vejene fra Helsinge gennem Lavø til Ørby Skel og fra Helsinge gennem Valby til Blistrup Skel overgik i 1885 fra Amtet til Kommunen.

Kildevejen var som den oprindelige Færdselsvej fra Frederiksborg Slot til Kattegatskysten og Helene Grav og Kilde betydelig bredere — ca. 3 Alen — end de Veje, der anlagdes i Begyndelsen af Firserne, hvorfor Kildevejen ved Reguleringen i 1880—1882 blev gjort ca. 1 Favns bredere end hidtil. Herom var der mange Møder mellem de tilgrænsende Lodsejere og saavel Amtets som Kommunens Vejdelegerede. Efter megen Kiv og Strid blev Resultatet, at Lodsejerne betalte gennemsnitlig hver især 30 Kr. for det Areal, de fik overdraget ved Vejens Indsnævring. Samtidig med Vejens Regulering og Grundforbedring foretoges Afgravning af de højeste Bakker i Lavø Huse, ligesom Vejen blev indgrøftet. Omkostningerne ved hele dette Arbejde udrededes af Kommunen, der erholdt det anførte Lodsejerbidrag for Arealhervælsen. Sogneraadets Repræsentanter fra Valby Sogn og Bache fra Slettegaard stemte imod Udgiften til Bakkeafgravningen. Trafikken ad Kildevejen til Helene Kilde og Graven var jo i ganske betydelig Grad formindsket, men saa sent som i 1881 — altsaa medens Vejen var under Regulering — kom der et Køretøj forspændt to Heste fra Karrebæksminde i Sydsjælland holdende ud for Bageriet i Tofte. Medens en Mand var inde at købe Brød — han handlede med min Moder — smuttede jeg, der den Gang var 11 Aar, ud for at betragte det fremmede Køretøj. Jeg blev meget forbavset ved bag i Vognen at se en ung Pige, jeg vil antage 16—17 Aar gammel, ligge indpakket i forskellige Sengedyner. Hun saa meget bleg og mager ud, men hun havde ogsaa, som min Moder sagde, da hun betragtede Pigen i Vognen, »Brystsyge«, hvilket den Gang var Betegnelsen for Tuberkulose. Af Samtalen mellem min Moder og Pigens Fader opfattede jeg, at den syge Pige skulde sove Sct. Hans Nat paa Helene Grav og drikke Vand fra Kilden. Overtroen om Helene Grav og Kildevandets helbredende Indvirkning var altsaa endnu gældende paa det anførte Tidspunkt!

Dyretid.

I Aarene 1846 og 1847 kneb det meget i Helsing og Omegn for den arbejdende Befolkning at skaffe sig de fornødne Levnedsmidler, dels paa Grund af disse Aars ringe Høst, dels fordi Pri-serne paa Fødevarer steg til en da hidtil ukendt Højde. Sogneforstanderskabets Protokol indeholder herom følgende:

28/1 1846. »Det fastsættes, at Sogneforstanderne — hver i sit Distrikt — skulde samle Subskription paa Sæd til Udlevering til trængende Husbeboere for nedsat Pris, nemlig 4 Rdl. for Tønden af Rug, 3 Rdl. for Tønden af Byg. Til at erholde Deel i omtalte Indsamling skal i sin Tid udfordres Bevis for den Paagjeldende fra den vedkommende Sogneforstander. Hvis der ingen skulde være, som vilde tegne sig for omtalte Levering, maatte Forstanderskabet skride til anden Udvei for at komme den mulig fremstaaende Nød i det paa Madvarer dyre Aar tilhjelp.«

20/1 1847. I Henhold til Rentekammerskrivelse paalægges det Sogneforstanderskabet at opgive, hvor stort Forraad af Sæd — Rug og Byg — der endnu var i Behold hos selve Landmændene.«
»Man tilkjendegav, at H.-V. Sogne omtrent havde den Sæd her forbrugtes indtil anstundende Høst, men Intet til Bortførsel; vare der Enkelte som mulig kunde undvære Lidet, vare der igjen Andre, som behøvede at købe.«

Marts 1847. Flere Husmænd i Helsing og Nejlunge havde henvendt sig til Amtet »om at erholde Understøttelser i denne dyre Tid, da der aldeles intet Arbeide var at faae; de maatte Selv lide Nød og deres Børn vare færdig at forsmægte af Mangel.« Sogneforstanderskabet erklærede hertil: »At de Folk, som havde indgivet bemeldte Begjæring, vare ligesaa velholdne iaar som de foregaaende Aar; Naar Skov- og Tærskearbejdet er endt er ogsaa Fortjenesten opbrugt, da leve de af den private Godgiørenhed, hvilken de da ogsaa uafladelig sætte i Rekvisisjon.«

14/5 1847. Amtet erindrede om, at der mulig kunde blive Mangel paa Brødkorn i den nærmeste Tid, og opfordrede til Foranstaltninger i saa Henseende, men Forstanderskabet mente ikke, overordentlige Foranstaltninger behøvedes her i disse Sogne.

2/6 1847. Som Følge af Cancelliets Bemyndigelse til at foretage Ligning for at tilvejebringe Midler til at afhjælpe Trangen hos den arbejdende Klasse, der skal leve af Dagløn, erklærede man fra Helsing-Valby: »Det vilde være aldeles uhensigtsmæssigt at benytte sig af Tvangsmidler, thi dels var den største Del af Gaardbrugerne saalidet forsynede med Sæd, at de næppe havde til Husbehov, dels vare de saa fattige, at de ikke kunde undvære noget betydeligt Pengebidrag uden selv at føle sig meget trykkede deraf, endeligen ere vi overbeviste om, at vi og den øvrige Del af

Sognets Beboere dog ikke vilde blive befriede for dagligen at give til de fattige Børn, der kommer til os for at bede om Brød, en Maade at hjælpe de Trængende paa, som vel ikke er aldeles lovlig, men som vore Koner — selv om vi vilde forbyde dem det — ikke vilde undlade at benytte. Kommunen her er mere bebyrdet med Fattige end de Kommuner, som ikke er saa nær beliggende ved

Gadeparti Østergade, Nr. 8 før 1904.

de Kongelige Skove, hvor Arbejderne til visse Tider af Aaret kunne faae Arbeide, men ikke kunne fortjene mere end til det daglige Brød, og derfor falde Kommunen til Byrde, naar de ikke længere kunne arbeide.« Efter denne Erklæring tilføjede man følgende Andragende: »Foranlediget heraf er vi saa dristige at bede Deres Høivelbaarenhed udvirke, at denne trængende og bebyrdede Kommune kunne blive tildelt en passende Summa til Hjælp i dette trange Aar, enten af Staten eller af Forstkassen, som vi troede forpligtet til at give Bidrag til Fattigvæsenet efter Formue og Lejlighed, ligesaa vel som Private.«

Det ses imidlertid ikke, at Forstvæsenet har ydet noget Bidrag.

14/7 1847. Et Cirkulære om frivillige Gaver til de mest trængende af Arbejderklassen indbragte 46 Rdl., 1 Mk., 8 Sk. samt 1 Td. Bygmel. For Pengene købtes Brød, der fordeltes i 3 paa hin-

anden følgende Uger til de mest trængende, ligesom Bygmelet deltes mellem 8 Familier. Desuden søgte og fik man 100 Rdl. som rentefrit Laan af Amtsfattiggkassen til iøvrigt at bestride Fattigvæsenets overordentlige Udgifter paa Grund af Dyrtiden.

Krigene 1848-49-50 samt 1864.

Til Krigsbrug blev i Juni Maaned 1848 udskrevet en Trækhest fra Helsing Sogn og en do. fra Valby og Blistrup Sogne i Forening.

Til alle de Familier, hvis Forsørgere var i Krigen, uddeltes Penge og Tørv. Gaardmændene maatte efter Tilsigelse udføre Transporten af Tørven og det Krigsfolkene paahvilende Markarbejde, medens Husmændene overtog Høstarbejdet. Kammerraad Lorentzen betalte uopfordret Skat og Husleje for alle de Familier, hvor Forsørgeren var Krigsdeltager. Af mindre Næringsdrivende i Kommunen (Handelsfolk og Haandværkere) skulde udredes i Krigsskat 6 Rbd., 2 Mk., 2 Sk., hvilket Beløb fordeltes med 2 á 3 Mark paa 18 Personer, medens 39 Personer, der kun drev Haandværk som Bierhverv, fritoges. Ved Krigens Afslutning opfordredes Invaliderne til at henvende sig til Præsten for at faa indgivet Ansøgning om Understøttelse. Som særlig Hjælp fik Invaliden Niels Hansen i Nejlunge Bevilling til at holde Karussel ved Helene Kilde i Tisvilde.

I 1864 maatte Kommunen levere 6 Heste til Armeen. Disse Heste købtes hos Hestehandler Schjødtz i Hillerød for 1700 Rdl. med en kontant Udbetaling af 700 Rdl.; Resten betaltes i to Rater. Den Kommunen paalignede Krigsskat udgjorde iøvrigt 2,656 Rdl. 43 Sk., der fordeltes efter Hartkorn. Til de 6 Heste refunderede Staten 1,325 Rdl., Resten maatte Hartkornet hovedsagelig betale, men tre Hartkornsejere i Helsing Sogn og tre do. i Valby Sogn, der var indkaldte til Hæren, fritoges for denne Ydelse saa vel som for den øvrige Krigsskat. De Personer, der lod sig »stille« til Kristtjenesten, blev ikke fritaget for Skatten, men maatte udstede Bevis for, at Stillingssummen alene skulde komme Familierne tilgode, ligesom de maatte fraskrive sig al Ret til Understøttelse fra Kommunen. I Henhold til Indenrigsministeriets Cirkulære af 3. Februar vedtog man at udføre Pløjning og andet Jordarbejde samt Hjemkørsel af Tørv for de indkaldtes Soldaterkoner. Efteraarpløjningen maatte dog vente, indtil Bønderne havde faaet saet Rugen.

Gennem Sognefogderne foretoges i Begyndelsen af Aaret 1866 Indsamling af Bidrag til de fordrevne slesvigske Embeds- og Bestillingsmænd.

1900 Kr. uddeltes som Jubilæumsgave i 1898 til Veteranerne fra Trearskrigen.

Forbindelsen med Omverdenen. - Markederne.

Post- og Telegrafvæsen.

For henved 100 Aar siden, fra 1840—50, og før den Tid var der ingen Postbesørgelse her paa Egnen, Aviser kendtes jo ikke den Gang, og Menigmand kunde som Regel næppe skrive, ialtfald ikke Landboerne, saa Korrespondancen var jo ikke meget udviklet. Naar Bønderne var til Marked eller Torvs i Frederiksborg (Hillerødnavnet brugtes ikke den Gang), var der som Regel en eller anden, som spurgte paa Posthuset, om der var Brev til nogen paa Helsingegnen. Var der saa Brev, besørgede denne Mand Afleveringen til Adressaten. I Halvtredserne gik en Kone — kaldet Post-Stine — een eller to Gange om Ugen for Præsterne i Helsinge og Vejby til Frederiksborg og hentede Brevene. Var der saa Postforsendelser til andre paa hendes Rute, tog hun disse med for en »Drikkeskilling«. Da Birkekontoret i 1857 blev flyttet fra Nødebo til Helsinge, maatte Post-Stine gaa Turen hver anden Dag.

Fra 1. November 1860 etableredes Brev-Pakke og Personpost med aaben Vogn tre Gange om Ugen mellem Helsingør og Frederiksværk over Esrom, Helsinge og Ramløse. I Helsinge blev der da oprettet et Brevsamlingssted i den daværende Købmandsgaard; men to Aar senere overgik Bestyrelsen af Brevsamlingsstedet til Kontorist F. W. Dohm hos Provst la Cour, hvorefter Lokalet flyttedes til Præstegaarden. Her forblev det, indtil Præstegaarden brændte i 1864, hvorved, som det hedder i Postvæsenets Annaler, Brevsamlingsstedets hele Frimærkebeholdning, der udgjorde 1½ Ark 4 Skillings Frimærker, gik op i Luer! Herefter forlagdes Lokalerne til Birkekontoret. Brevsamlingsstedet var i Begyndelsen underlagt Postkontoret i Helsingør og stod, som det hed, i »Taskeudvexling« med Helsingør og Frederiksværk. Denne Forbindelse bortfaldt imidlertid med Nordbanens Aabning i Juni Maaned 1864, hvorefter der oprettedes en seks Gange egentlig Postforbindelse med Frederiksborg, fremført med Omnibus, der fra 1. November 1874 forandredes til »firesædig Karet« med en forenet Brev-, Pakke- og Personpost. Den 1. Juli 1867 ophøjedes Brevsam-

lingsstedet til ikke regnskabsførende Postekspedition, men blev 1. September 1870 gjort regnskabsførende. Banen fra Hillerød til Græsted i 1880 gjorde ingen Ændring i Postens Fremførelse ad Landevejen fra Frederiksborg. Først da Banen fra Kagerup til Helsingø aabnedes i 1897, bortfaldt den kørende Postdiligence. Ved Tisvildelejebanens Aabning i Sommeren 1924 blev Postbesørgelsen til næsten hele Vejby Sogn frataget Helsingø Postkontor og underlagt de paa Banestrækningen indrettede Stationer.

De første Postbude gaar ud fra Helsingø Postkontor, ca. 1870.

Telegrafstationen oprettedes 1. September 1872 i Tilslutning til Postekspeditionen. Helsingø var en af de ganske faa Landsbyer, som allerede saa tidligt fik Telegraf, men Birkekantoret havde her en betydelig Indflydelse. Den daværende Telegrafledning gik over Frederiksværk — Frederiksborg — Hørsholm og Kongens Lyngby til København. For et Par Aar siden er som bekendt Telegrafstationen nedlagt, men Telegrammer telefoneres fra Posthuset til Hillerød Telegrafstation, hvorfra de saa videresendes.

— — —
Ledelsen af Post- og Te-

legrafvæsenet i Helsingø har gennem Aarene været overdraget:

Købmand Niels Jonas Rundin som Brevsamler 1860—1862.

Postmester Frederik Wilhelm Dohm som Brevsamler 1862—1867, som Postekspeditør 1867—1889 og som Postmester 1889—1903.

Postmester Carl Christian Frederik Schielder 1903—1922.

Postmester Carl Valdemar Emil Starck 1922—1934.

Postmester Sophilius Christian Gunst Smith 1934—1941.

Postmester Kristian Weiling siden 1/5 1941.

Posthuset har haft Kontor følgende Steder:

Frederiksborgvej Nr. 2 1867—1880.

Vestergade Nr. 23 1880—1897.

Jernbanestationen 1897—1906.

Østergade Nr. 37 siden 1906.

Kun det nuværende Posthus kan man kalde nogenlunde tidsvarende, de foregaaende Kontorer var under al Kritik; de var altfor smaa. Lokalerne lignede alt andet end et offentlig Kontor. I Vestergade var Kontoret indrettet i en gammel Hestestald med Vognport, og det af Banen indrettede Postkontor i Jernbanestationen var — hvad Plads eller Rumfang angaar — ikke stort bedre. Det nuværende Posthus blev bygget i 1905/06 af Postmester Schielder, der erholdt Prioritetslaan af Postdirektoratet. Siden 1/7 1914 har Staten overtaget Ejendommen.

Helsingø-Postbudene, ca. 1906.

Jernbaner.

Det første Projekt gik ud paa for ca. 70 Aar siden at anlægge en Jernbane fra Hillerød til Frederiksværk Nord om Arresø saaledes, at der blev en Holdeplads eller Station mellem Annisse og Ammendrup. Denne Station skulde saa benyttes af Helsingø By. Dette Baneanlæg blev dog heldigvis ikke til noget, derimod blev Banen fra Hillerød til Græsted i 1880 en Kendsgerning, hovedsagelig paa Initiativ af Inspektør Feilberg, Søborg Sø.

Helsingø-Valby Sogneraads Forhandlingsprotokol indeholder herom følgende:

26/10 1877. »Fremlagt Skrivelse fra et Udvalg for et paatænkt Jernbaneanlæg fra Hillerød gennem Grib Skov til Græsted med Anmodning om, at Sogneraadet vil vise det nævnte Anlæg sin Interesse.« Man vedtog at svare: »At der for denne Kommune ikke findes Anledning til at virke for bemeldte Jernbaneanlæg.«

19/9 1878. »Formanden fremlagde en Skrivelse fra Birkedommer Hammerich af 16. d. M., hvori meddeles, at det for Græsted og Omegn bestaaende Jernbaneudvalg var villig til, istedetfor den hidtil projekterede østlige Jernbanelinie at vælge en mere vestlig med Station eller Holdeplads i Skovens Udkant udfor Kagerup paa Betingelse af, at Helsing-Valby Kommune deltager i Sog- nenes Undergaranti til Amtsrepartitionsfonden for Renterne af Pre- ferenceaktierne til et saa stort Beløb, som Amsraadet maatte be- stemme, dog at denne Del ikke overstiger et Beløb af 15,000 Kr.« Sogneraadet vedtog at overtage den begærede Rentegaranti og samtidig med at besvare Birkedommerens Skrivelse i Overens- stemmelse hermed, udtaler man tillige det Ønske, at den paagjæl- dende Station eller Holdeplads maa blive saa nær Kagerup By, som de tilstedeværende Forhold maatte kunne tillade, og navnlig ikke i længere Afstand fra Skovskjellet end et Par Hundrede Alen.« Præferenceaktierne androg 240,000 Kr., og et af Ams- raadet ydet Præferencelaan udgjorde 250,000 Kr.

26/9 1879. »Vedligeholdelsen af den af Amtet anlagde Vej fra Frederiksborg Landevej til Kagerup Station vil efter Overens- komst være at udrede af Helsing-Valby Kommune med en Tre- diedel.«

7/9 1882 meddeler Amsraadet, at de i Gribskovbanen interes- serede Sognekommuners Mellemværende for 1880/81 og 1881/82 udgør som Helsing-Valbys Andel Kr. 246,66. Den aarlige Andel varierede herefter indtil 1892/93 fra 82 Kr. til 401 Kr.; de næste 10 Aar ca. 125 Kr. aarlig.

Da Kagerup Station blev den Station, der i disse Aar særlig benyttedes af Befolkningen fra Helsing og Omegn, fremsendte Gaardmand Hans Nielsen i Ammendrup til Indenrigsministeriet i Begyndelsen af Aaret 1885 et Andragende om Tilladelse til at drive Værtshushold og til at opføre en Rejsestald m. v. ved Kage- rup Station. Dette Andragende anbefaledes af Kommunalbestyrel- sen, men nægtedes af Ministeriet.

5/8 1892. »Man vedtog at yde til en Jernbane fra *Kagerup til Helsing* et saadant Bidrag, som Amsraadet maatte fastsætte i sin Fordeling af Udgifterne mellem Ramløse-Annisse, Vejby-Ti- birke og Helsing-Valby Kommuner.«

Amsraadet fordelte Bidraget saaledes: Helsing-Valby 20,000 Kr., Vejby-Tibirke og Ramløse-Annisse hver 10,000 Kr. De mang- lende 5,000 Kr. tegnes formentlig af private, men garanteres af Helsing-Valby.

9/6 1894. »Til at tiltræde Repræsentantskabet valgtes Birke- dommer Hammerich.«

27/7 1894. Anlægssummen var forhøjet med 20,000 Kr. (fra 180,000 til 200,000). Halvparten af denne Forhøjelse tilskydes af

Staten, medens Resten foreslaas delt ligeligt mellem de tre interesserede Kommuner. En yderligere privat Aktietegning i Helsing-Valby havde imidlertid indbragt 1,350 Kr., hvorefter Sogneraadet bevilgede de resterende ca. 2,000 Kr. 4 Sogneraadsmember stemte dog imod.

Sogneraadet erholdt i 1896 af Amtsrepartitionsfonden et Laan til Bestridelse af Udgifterne til Baneanlægget, stort 21,200 Kr. til $3\frac{2}{5}$ %, at afdrage med 300 Kr. halvaarlig. Ekspropriationen af Grundene fandt Sted 10. April 1896.

Indvielsen af Banestrækningen Kagerup-Helsing skete 16. Juni 1897.

Græstedbanen havde skadet Helsing By en Del, hvad Handelen angik; denne Kalamitet var nu afhjulpet.

Med Hensyn til *Helsing-Tisvildebanen* kan oplyses, at det herværende Sogneraad hverken vilde anbefale Banens Anlæg eller love Tilskud, hvilket i 1907 vedtoges med 5 Stemmer imod 3. I 1912 androg Tisvildebanens Komité om Aktietegning, hvilket Sogneraadet med alle Stemmer nægtede.

I Sommeren 1907 var der nedsat en Komité for at søge anlagt en Jernbane fra Helsing til Gilleleje, men dette Projekt vandt ikke tilstrækkelig Støtte, hvorfor Sagen henlagdes som for Tiden uigennemførlig.

Stationsforstandere ved Helsing Station.

F. Brygmann fra 1897—1917.

W. F. M. Rohde fra 1917—1933.

E. E. Sørensen siden 1933.

Markederne og Markedspladsen i Helsing.

Allerede i 1858 vedtog det daværende Sogneforstanderskab at andrage om Afholdelse af et Foraars- og et Efteraarsmarked i Helsing By, men dette Andragende blev afslaaet af Indenrigsministeriet. I Slutningen af Aaret 1866 fremsendte man paany Andragende om Oprettelse af to aarlige Kvægmarkeder. Sogneraadets Forhandlingsprotokol for 20. Oktober 1867 indeholder herom følgende:

»Formanden meddelte, at det tidligere omtalte Andragende om Markeders Afholdelse i Helsing var, for ei at forhale Sagen, sendt til Justitsraad Peterson, der havde lovet at anbefale og understøtte Sagen saa godt som muligt. Ved at cirkulere blandt Birkets Sogneraadskredse var der blevet paategnet en Anbefaling fra alle Sogneraadskredsene om det Ønskelige i at see Sagen fremmet. Med Hensyn til Markedspladsen har Hrr. Rundin lovet at vise al Imødekommenhed.«

I Mødet den 2. Marts 1869 fremlagdes ministeriel Skrivelse, hvori der indrømmes Tilladelse til at holde to aarlige Markeder imod, at Markedspladsen udlægges uden Betaling, og Forslag gives til Dagene. Sogneraadsmedlemmerne Grønbeck, Rundin og Hans Nielsen fik Fuldmagt til at affatte Betænkning og foretage det fornødne. Man anmodede nu Amtet om Tilladelse til at benytte Jernrækværket ved Gadekæret og den i Byen paa den Tid værende Gadeplads samt Pladsen foran og udenom Tinghuset. Dette kunde imidlertid ikke tillades. Gennem Birkekontoret meddeles i Maj Maaned samme Aar, at der fra Ministeriets Side »Intet haves at erindre imod, at Markedspladsen tilveiebringes for Communens Regning, naar Amtsraadets Samtykke dertil erhverves.«

I Sommeren 1869 forelaa Tilbud fra Gaardejer Hans Larsen om at afstaa 6 Skp. Land af Landagergaards Mark til en Markedsplads for en Betaling af 100 Rdl. pr. Skp. Land + 50 Rdl. for Afrømning af Muldjorden. Der var endvidere Mulighed for at kunne købe den fornødne Jord fra Haragergaard ved den østre Side af Kirkegaardsmuren. Ingen af disse anførte Pladser blev dog til Virkelighed, derimod købtes den nuværende Markedsplads, der oprindeligt var Baghaverne til forskellige Ejendomme i den nuværende Kirkegade og Taarnvej. De forskellige Jordstykker afstodes til 1000 Rdl. pr. Tdr. Land; hele Arealet udgør ca. $\frac{1}{2}$ Td. Land. Sogneraadsmedlem Jens Rasmussen (Højbjerg) fik Fuldmagt til at afslutte det endelige Køb, og Prokurator Holch — den senere Folketingsmand for Frederiksværkkredsen — blev antaget som juridisk Konsulent. Til Belæggelse af Markedspladsen medgik 8 Favne Sten og 600 Tdr. Grus, og den samlede Anskaffelsessum, ca. 1000 Rdl., laantes i Kronborg vestre Birks Sparekasse. Ifølge Kgl. Rescript af 20. Januar 1870 tillodes det at afholde to aarlige Markeder med Kreaturer og Landboprodukter den 2. Onsdag i hver af Maanederne April og Oktober. Indgangspenge vedtoges saaledes:

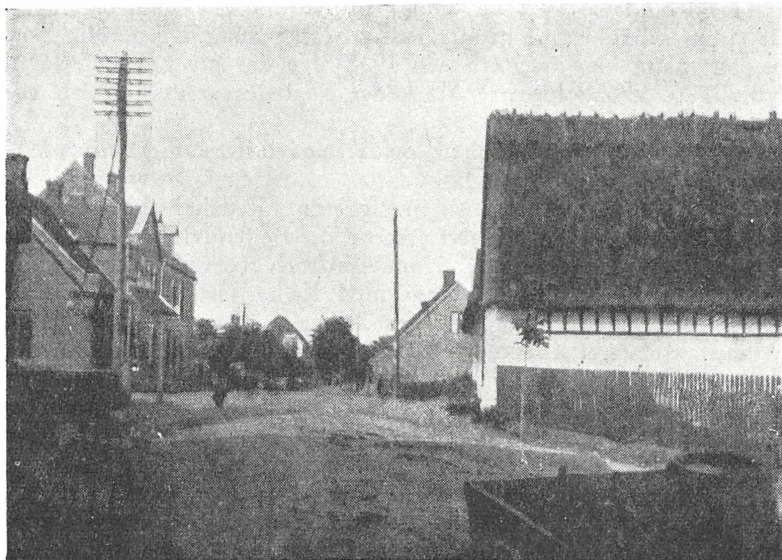
- For 1 Hest betales 4 Skilling pr. Stk.
- For 1 Qvæghoved betales 4 Skilling pr. Stk.
- For 1 Kalv paa Vogn betales 2 Skilling pr. Stk.
- For 1 Sviin eller Griis betales 2 Skilling pr. Stk.
- For 1 Gaas betales 2 Skilling pr. Stk.
- For 1 Lam eller Faar betales 2 Skilling pr. Stk.
- For 1 Vogn med Varer betales 8 Skilling pr. Stk.

Til at varetage det nødvendige ved Markedets Afholdelse valgtes Sogneraadsmedlemmerne Jens Rasmussen, Højbjerg, Hans Nielsen, Ammendrup og Hans Pedersen, Nejlunge. Stadenpenge for Telte og Boder overdroges det de anførte tre Mænd at afkræve efter bedste Skøn.

Flere Beboere i Helsinge søgte om Ret til »Udskænkning« paa Pladsen, men Tilladelse nægtedes.

Allerede i Februar 1871 ansøgte man om at udvide Markeder-nes Antal til fire aarlig, hvilket bevilgedes af Ministeriet, hvor-efter der afholdtes Marked den 2. Onsdag i Maanederne Januar, April, Juni og Oktober.

Indtægterne ved Markedspladsen bortforpagtedes til Værts-

Gadeparti Østergade, Nr. 10 ca. 1904.

husholder Ole Jensen for 51 Rdl. aarlig de første Par Aar med Ret for Forpagteren til at holde Beværtningstelt paa Pladsen samt Afbenyttelse af Græsset; derefter varierede Lejeafgiften for hvert Aar, men 100 Kr. aarlig var Normalen. Ved offentlig Licitation blev Lejeretten for 5 Aar fra 1. Januar 1884 overdraget til Gaard-ejer Niels Sørensen i Helsinge for 141 Kr. 50 Øre aarlig. Herefter forpagtede Gæstgiver Andreas Hansen Pladsen indtil Aar 1900 for et aarligt Beløb, der varierede fra 70 til 125 Kr. Den sidste Forpagter var Slagter Jens Nielsen, der indtil Januar 1909 ydede 50—60 Kr. aarlig. Da Jens Nielsen ikke holdt Orden paa Pladsen, idet denne lidt efter lidt var blevet opfyldt med alt muligt Af-fald og »Skrammel«, overtog Sogneraadet selv Forvaltningen fra 1909. Jens Nielsen fik Paalæg om at fjerne fra Pladsen: »Svine-folde, Halm, Hø og Sædstakke samt alt andet henlagt.«

Da Mønten i 1874 forandredes til Kroner og Øre, blev Ind-

gangspengene forhøjede fra henholdsvis 4 og 2 Skilling til 10 og 5 Øre.

Paa Grund af »Svinepæst« maatte der ikke handles med Grise paa Markedspladsen i Aaret 1888, og Januar Markedet i 1893 blev afløst paa Grund af forskellige Kvægsygdomme.

I Slutningen af forrige Aarhundrede var der Tale om at anlægge offentlig Vej over Markedspladsen, men dette modsatte Sogneraadet sig.

I Forbindelse med de omliggende Kommuner androg man i 1903 om Tilladelse til en maanedlig Markedsdag og ugentlig Torvedag; dette blev nægtet, men 1905 blev der givet Tilladelse til yderligere at afholde fire Markeder, saaledes at der nu ialt var otte Markeder om Aaret.

Hesteopdrætterforeningen og Kvægavlerforeningen havde i 1905 Afkoms- og Kaaringsskue paa Markedspladsen, og i 1911 havde Holbo Herreds Husmandsforening Redskabsudstilling.

Ved Markederne i Halvfjerserne og Begyndelsen af Firserne var Masser af fremmede Handelsmænd nærværende, ligesom mange Telte var anbragt langs med Kirkegaardsmuren. I disse Telte forhandlede Købmænd fra Hillerød og andre Byer bl. a. Manufakturvarer, forskellige Slags Fodtøj m. m., desuden var der Udsalg af Kager og Konditorvarer samt forskellige »Slikkerier«, hvilke sidstnævnte Varer særlig havde Skolebørnenes Bevaagenhed. For ca. 30 Aar siden begyndte Interessen for Markederne at svinde, hvori vel nok Andelsmejerierne og Andelsslagterierne havde nogen Andel. I de senere Aar er Markederne som bekendt at regne for »Intet«. Den Handel, der angik Pattegrise, holdt længst, men er jo nu ophørt, idet Griseturvet i Sommeren 1925 flyttedes til Aktieselskabet P. C. Christensens Købmandsgaard, hvor det som bekendt fremdeles har til Huse. Dette Griseturv oprettedes af Amtets Landbo- og Husmandsforeninger og er det trediestørste i Amtet — kun Torvene i Frederikssund og Hillerød overgaar Helsingeturvet —. 1940/41 havde Helsing en Tilførsel af 4411 Pattegrise, hvoraf solgtes 3235, heraf 2343 pr. Kontant, Resten pr. Kontrakt.

Da Forlægningen af Grisemarkedet skete til en privat Købmandsgaard, syntes mange, at Sogneraadet burde havde sørget for, at Grisesalget vedblivende holdtes paa Markedspladsen.

Omsorgen for de Syge.

Læger og Sygekasser.

For et Hundrede Aar siden eller mere havde ubemidlede syge Mennesker ikke gode Vilkaar. Her paa Egnen havde man kun ringe Viden om Sygdoms Opstaaen og rette Behandling, ligesom man manglede den fornødne Lægehjælp og Medikamenter samt Helbredelsesanstalter. »Kloge Mænd og Koner«, Kvaksalvere, Broksnidere og Barberer, ja, endog Præster maatte i Landdistrikterne tage Affære i Sygdomstilfælde. I Købstæderne havde man Haandværkerlaugenes Sygehjælpsvirksomhed, men paa Landet var man henvist til de »Kloge Mænd og Koner«, hovedsagelig en eller anden intrigant Kvinde.

I Efteraaret 1859 nedsatte Læge Christian Asp Heerfordt sig som den første praktiserende Læge i Helsingør By. Da der manglede en bekvem Bolig for Lægen, og der var nogen Sandsynlighed for, at Lægen vilde forlægge Virksomheden til et Sted, hvor Boligforholdene var bedre, havde en Del Beboere i Foraaret 1861 udstedt en Indbydelse til andre Beboere saavel i Byen som Omegnen til at sammenskyde en Sum til Indkøb af en Byggeplads og Opførelse af en Lægebolig. Befolkningen var nemlig hurtig blevet klar over, at en virkelig uddannet Læge var at foretrække fremfor de hidtil anvendte »Kloge Folk«. Man købte nu en Byggegrund fra Bymosegaards gamle Byggeplads — den nuværende Grund til Lægeboligen i Vestergade —, men den sammenskudte Kapital, 75 Aktier á 25 Rdl., ialt 1875 Rdl., var ikke tilstrækkelig til baade Byggegrund og Lægebolig, hvorfor man vilde samle flere Interessenter og tilvejebringe et Laan. Sogneforstanderskabets Forhandlingsprotokol udviser herom følgende Vedtagelse: 25/6 1862: »Da det i Anledning af Opførelsen af en Doctorbolig i Helsingør dannede Actieselskab ikke er istand til at erholde noget Laan i bemeldte Bolig med Tilliggende — af Værdi over 3,000 Rdl. — næst efter 1000 Rdl., hvorom man har Løfte af Creditforeningen, paatog man sig at stille secundair Sikkerhed for 500 Rdl. næst efter bemeldte 1000 Rdl.« Skødet til Aktieselskabet blev senere overdraget et Interessentskab, hvis Bestyrelse Provst la Cour,

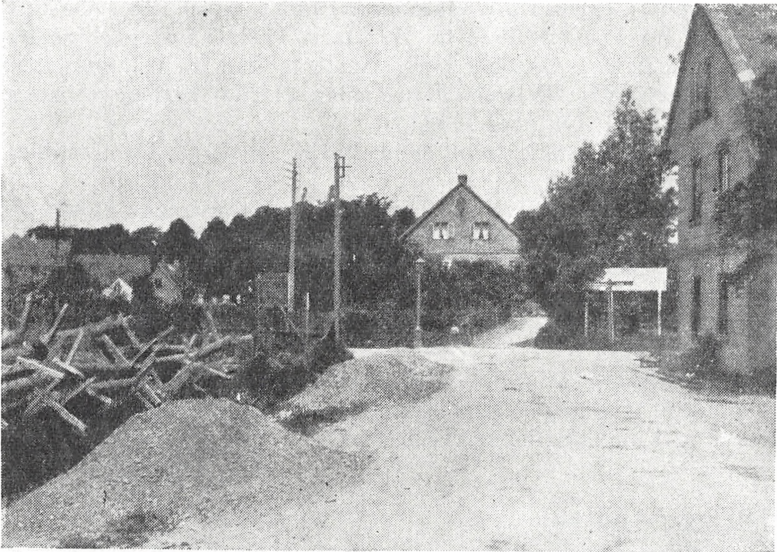
Kroejer Rundin og Proprietær Lund i 1868 overdrog Læge L. T. Hansen, der havde afløst Læge Heerfordt i 1864, Boligen som Ejendom for en Købesum af 3,000 Rdl.

Da Læge Hansen i 1881 blev ansat som Distriktslæge for Kronborg Lægedistrikt, var der stærke Kræfter i Bevægelse for at kræve ham flyttet til Esbønderup, hvor den hidtidige Distriktslæge havde haft Bolig. Sogneraadets Protokol indeholder herom den 10. Februar 1882 følgende: »Skrivelse fra Frb. Amt af 26. f. M., hvori Raadet anmodes om at erklære, om det har Noget imod, at Districtslæge Hansen indtil videre forbliver boende i Helsinge. Man vedtog at anbefale Districtslægens Andragende og i Forbindelse dermed at oplyse, at Districtslægen, naar han har Bopæl i Helsinge, vil kunne betjene flere Kommuner, end naar han flyttes til Esbønderup.« Resultatet blev som bekendt, at Distriktslæge Hansen fortsat bevarede Boligen i Helsinge.

Den første Sygekasse i Landdistrikterne paa Sjælland oprettedes i Grevskabet Holsteinborg i Aaret 1830, men først den 20. Februar 1869 stiftedes *Helsinge-Valby Sognes Syge- og Hjælpeforening* med ca. 50 Medlemmer, og i de omliggende Kommuner stiftedes omtrent samtidig lignende Sygeforeninger. Den herværende Forening blev 1. August 1902 statsanerkendt med 250 Medlemmer og en Formue af 700 Kr. og fik Navnet *Helsinge-Valby Sygekasse*. Den 1. Januar 1941 havde Sygekassen 1590 nydende og 189 bidragydende Medlemmer. Formuen var ca. 21,000 Kr. Indtil Statsanerkendelsen var Foreningen udover Syge- og Begravelseskasse tillige Laanekasse, idet Medlemmerne mod Kaution kunde laane fra 20 til 40 Kroner. Udover Lægehjælp og Sygedagpenge ydes nu halv Medicin og Tandpleje samt Hjemmesygepleje, Bandager, Brilller og delvis Barselshjælp. Sygepengene varierer i Forhold til det indtegnede Kontingent fra 40 Øre til 6 Kr. daglig; gennemsnitlig 1 Kr. pr. Dag. Ved Indsamling blandt Medlemmerne blev i 1912 anskaffet en *Fane*, og den Forening tilsluttede Begravelseskasse blev i 1918 genforsikret. Fast Samarbejde med den lokale Sygeplejeforening skete i 1920, og fast Optræder af Kontingentet antoges 1927. Sygekassens nuværende Formand er Fodtøjshandler Ferdinand Nicolajsen med Forretningsfører Hans Carlsen som Kasserer.

Helsinge og Omegns Haandværkerforenings Sygekasse oprettedes 16. Marts 1879 og statsanerkendtes 1. April 1902 med 265 Medlemmer og en Formue paa ca. 2000 Kr. Ved Nytaar 1941 var Medlemstallet 235, medens Formuen udgjorde 10,300 Kr. Ydelserne under Sygdom er nu nogenlunde de samme som i Helsinge-Valby Sygekasse, idet der nu ogsaa ydes halv Medicinhjælp. Indmeldelse i Sygeplejeforeningen skete i 1928. Sygekasseinspektora-tet indstillede i 1931 at nedlægge Haandværkersygekassen og at

lade de forholdsvis faa Medlemmer overgaa til Helsinge-Valby Sygekasse; herimod protesterede Bestyrelsen meget kraftigt. Resultatet blev, at Haandværkersygekassen bevaredes som hidtil, dog maatte de udenfor Kommunen boende Haandværkere overflyttes til de respektive Opholdskommuners Sygekasser. Kassens nuværende mangeaarige Formand er Bødkermster Albert Heintz, og Tømrmester Arne Andersen er Kasserer.

Indkørselen fra Frederiksborgvej ca. 1900.

Helsinge-Valby Sygeplejeforening

stiftedes 24. September 1906 paa Initiativ af daværende praktiserende Læge Gunnar Hagens, efter at Kommunalbestyrelsen havde tilbudt at yde 250 Kr. aarlig + Fribolig for Sygeplejersken. Et Forsøg paa Oprettelse af en saadan Forening var sket i 1903, men vandt den Gang ikke tilstrækkelig Interesse i Byerne uden for Helsinge. Foreningen kom i fast Samarbejde med Helsinge-Valby Sygekasse i 1920 og med Haandværkersygekassen i 1928, ligesom Kommunen efter Sociallovens Ikrafttræden siden 10. August 1934 har været tilknyttet Foreningen. Sygekasserne yder 1 Kr. aarlig pr. Medlem og Kommunen 1000 Kr. de første Aar og fra 1937 aarlig 1500 Kr. For disse Ydelser skal Foreningens Sygeplejersker paa Forlangende tilse samtlige syge Medlemmer samt Aldersrentenydere og Fattigunderstøttede.

Følgende Sygeplejersker har fra Foreningens Start indtil 1919 gjort Tjeneste: Cicilie Nielsen, Vilhelmine Rossen, Ebba Wahl og Anna Petersen.

Da der i 1919 paa Grund af den »spanske Syge« manglede Sygeplejerske i 8 Maaneder, overgik man til at antage Lucassøstre til Plejersker, i Begyndelsen een »Søster«, men fra 1929 siden Haandværkersygekassens Indmeldelse to »Søstre« samtidig. Nedenførte Lucassøstre har gjort Tjeneste her:

»Søster« Christa fra 1. Oktober 1919 til 1. April 1922; »Søster« Valborg fra 1. April 1922 til 31. Marts 1929; »Søster« Line fra 1. April 1929 til 1. Oktober 1940; »Søster« Ellen fra 1. Januar 1930 til 10. Marts 1931; »Søster« Elvira siden 12. Maj 1931 og »Søster« Helene siden 1. Oktober 1940.

Lønnen til Lucassøstrene er nu 900 Kr. + 10 % Dyrtidstillæg samt Fribolig.

Medlemsantallet var i 1940 ialt 1983, og »Søstrene« havde aflagt 5514 Sygebesøg foruden at have tilset 61 Barselspatienter.

Foreningen har ialt haft fire Formænd, nemlig: Læge Gunnar Hagens i et Aar, Apoteker Alfred Pirtzel i to Aar, Læge Holger Børge i 27 Aar og Fodtøjshandler Ferdinand Nicolaisen siden Sommeren 1936.

Bestyrelsen bestaar ialt af 9 Medlemmer, hvorefter Foreningen vælger fire, Helsing-Valby Sygekasse tre, Haandværkersygekassen et og Kommunalbestyrelsen et.

Helsing Apotek.

Bevillingen til Apoteket i Helsing blev givet til Alfred Pirtzel den 26. November 1901, og han aabnede Apoteket den 10. September 1902. Før den Tid maatte man enten til Esbønderup eller Hillerød, naar Medicin skulde bruges. Distriktslæge Hansen havde ganske vist almindelige Draaber og Pulvere m. m. til Anvendelse for de syge Personer, der søgte ham; men Medicin efter Recept skulde rekvireres langvejs fra. Denne Tilstand var jo ikke behagelig, ja, i visse Tilfælde katastrofal. Sogneraadets Forhandlingsprotokol har om Apotekets Oprettelse følgende Notater:

3/2 1899. »Birket fremsender Andragende fra en Mængde Beboere i Helsing og Omegn om Oprettelse af et Apotek i Helsing. Fik Sogneraadets bedste anbefaling.«

7/12 1900. »Boghandler Sveegaard andrager om Tilladelse til Haandkøbsudsalg af Apotekervarer. Kan under ingen Omstændigheder anbefales, da et selvstændigt Apotek ønskes af Befolkningen.« 8/6 1901. »Meddelelse fra Ministeriet gennem Kronborg vestre Birk, at Andragendet om Apotek er afslaaet.«

Herefter henvendte Sogneraadet sig om Hjælp hos Frederiks-

værkkredsens Folketingsmand, Doose, der straks tog Affære. Nu kom Sagen ind i en anden Gænge, og allerede i Sogneraadets Møde den 14. September 1901 er noteret følgende:

»Kronborg vestre Birk meddeler, at Ministeriet har resolveret, at et Apotek kan anlægges i Helsinge. Formanden og Dohm rejser ind for at takke Ministeriet, og Sogneraadet tilstiller Doose en Takskrivelse for hans Virksomhed i denne Sag.« Byggepladsen til Apoteket blev godkendt af de forskellige Myndigheder i Januar Maaned 1902, og Apotekets Start skete som foran anført allerede den 10. September s. A.

Følgende Farmaceuter har haft Bevilling:

1. Alfred Pirtzel fra 1902 til 1913.
2. Vilhelm Winther fra 1913 til 1933.
3. Alex Grabowski siden 1/10 1933.

Sygehuse.

I Kronborg Amt, hvori Helsinge er beliggende, opførtes det første Sygehus paa Sjælland i *Esbønderup* i Aaret 1755.

Dette Sygehus var, hverken hvad Bygninger eller Lægepersonale angaar, det, man nu forstaar ved et Sygehus, men nærmest en middelmaadig Helbredelsesanstalt for fattige og hjælpeløse Personer. I Aaret 1867 opførtes et helt nyt Sygehus, hvortil kom en Tilbygning i 1929.

Helsingegegnens Befolkning har jo ogsaa nu i visse Tilfælde Indlæggelsesret til Amtssygehusene i Frederiksværk og Hillerød.

Skolevæsenet.

Under Kong Frederik den 4. oprettedes Skoler for Landbobørnene i Amtets saakaldte Rytterdistrikter; disse Skoler benævnedes Rytterskoler. Her i Kommunen kom saadanne tre Skoler i Ammendrup, Nejlinge og Valby. — Helsing By havde ingen Skole før i Slutningen af forrige Aarhundrede. Rytterskolerne finansieredes indtil Sogneforstanderskabets Oprettelse af Statens Rentekammer, men saavel Lærerlønningerne som Skolernes Vedligeholdelse overgik i 1843 til de respektive Skoledistrikter. Disse Distrikter faldt sjældent sammen med Kommunernes Omraade; Børnene fra en Del af Annisse Overdrev og fra et Par Gaarde i Skærød søgte saaledes Ammendrup Skole, medens Børnene fra Lavø By og Lavø Huse blev undervist i Aagerup Skole i Ramløse Sogn, ligesom Børnene fra Kæderup og Højbjerg Orne gik i Skole i Kagerup, Maarum Sogn. Som Følge af denne Ordning, hvorefter Børnene søgte den nærmeste Skole uden Hensyn til Kommunegrænserne, var der en aarlig tilbagevendende Strid om Godtgørelsen for Undervisningen blandt de respektive Sogneforstanderskaber. Vedligeholdelsen af Ammendrup Skole, der var i en miserabel Forfatning, overgik i 1843 fra Rentekammeret til Kommunen mod en Godtgørelse af 418 Rdl. 48 Sk., hvorefter Skolen i 1844 blev udvidet for en Bekostning af 191 Rdl. 2 Mk.

Lærer Petersen i Ammendrup klagede i Sommeren 1870 til Skoledirektionen over, at nogle Forandringer ved Beboelseslejligheden nægtedes udført af Sogneraadet, der ikke vilde anerkende Klagens Berettigelse. Da Direktionen paalægger Forandringen udført, indanker Sogneraadet Sagen for Ministeriet, hvis Afgørelse i det væsentlige faldt sammen med Skoledirektionens. Denne omstridte Forandring eller Udvidelse af Lejligheden kom imidlertid aldrig til Udførelse, idet Skolen brændte den 13. Marts 1871. Ilden stammede fra daværende Peder Jensens Gaard, der laa lige over for Skolen inde i Ammendrup By. Gaarden blev efter Branden flyttet ud paa Marken — Nord for Kildevejen —, og Skolen genopførtes paa Skoleloddens nordøstlige Hjørne i Skellet op imod Helsing Jorder. Denne Flytning af Skolen skete, fordi Helsing

By allerede den Gang havde udvidet sig i en saadan Grad, at Fler-tallet af Skolebørnene hørte hjemme i Helsing og Omegn.

Efter Branden blev der i ca. 5 Maaneder indrettet Skolelokale i daværende Gaardejer Jens Jørgensens Stuelænge, der laa nærmest Brandtomten. Lærernes Privatbolig var i samme Tidsrum hos Gaardejer Hans Andersen, Skovgaard. Assuranceerstatningen udgjorde 3952 Rdl. 4 Sk. for Bygningerne og 200 Rdl. for Inventaret. Branden bevirkede iøvrigt, at Kommunens øvrige Bygninger om-assureredes. Byggepladsen i Brandtomten, ca. 6 Skp. Land, af-hændedes for 175 Rdl. + 5 Rdl. aarlig Afgift. Denne aarlige Af-gift betales den Dag i Dag til Kommunens Kasse. Flere af Ejerne har ansøgt om Fritagelse for denne Afgift, men uden Resultat, idet ingen har villet eller kunnet yde Afløsningssummen, der ud-gør 25 Gange den aarlige Afgift eller ialt 250 Kr. Den nye Skole opførtes af Murermester Svendsen i Helsing og Tømrer Lars Madsen i Ammendrup. Skolen indviedes af Provsten og toges i Brug 16. Oktober 1871.

Hvad selve Skoleundervisningen angaar, blev denne i Midten af Halvfjserne forbedret betydeligt i Ammendrup Skole. Sogne-raadet tiltraadte i 1875 Skolekommissionens Forslag »om at søge oprettet en højere *Bondeskole* med videregaaende Undervisning med en øverste Klasse, hvor de i samme søgende Børn betale Skolepenge.« Denne nye Klasse benævnedes »Hverdagsklassen« i Modsætning til de andre to Klasser, der kun havde Skolegang hver anden Dag.

Som Andenlærer konstitueredes Lieutenant H. P. Munch — han havde ikke Lærereksamen — og kunde derfor ikke fast an-sættes. Denne Konstitution vedvarede lige til Munchs Død i 1885. I dette Tiaar, 1875—1885, var Undervisningen i Ammendrup Sko-les Hverdagsklasse langt over det almindelige og taalte ingen Sammenligning med Omegnens Kommuneskoler. Førstelærer S. Petersen underviste i Dansk, herunder Grammatik, Danmarks-historie, Litteraturhistorie og Verdenshistorie samt Geografi m. m. medens Andenlæreren H. P. Munch underviste i Retskrivning, Matematik, Regning, Fysik og Sang samt i Tysk for de Børn, der ønskede Undervisning heri. De fleste af de Børn, der deltog i denne Undervisning, er jo nu døde, men vi er dog endnu adskil-lige tilbage, der gennem hele Livet har været taknemlige for den Undervisning, vi modtog her, og med Glæde tænker tilbage paa Skoletiden; personlig har jeg haft særlig Gavn og Glæde af Un-dervisningen i Matematik og Regning. Skolepengene androg kun 1 Kr. pr. Maaned for hvert Barn. For Forældre, der havde Van-skelighed ved at betale disse Skolepenge, udrededes Beløbet af Kommunekassen, dog højst for 6 Børn. Endvidere ydede Kom-munen forskellige Læsebøger og andet nødvendigt Undervisnings-

materiale, ligesom begge Lærerne, udover Hverdagsklassens Skolepenge, fik et Tilskud til Lønningen af hver 200 Kr. aarlig.

Ved Lærer Munchs Død i Forsommeren 1885 ophørte til Dels den videregaaende Undervisning, og hele Hverdagsklassen nedlagdes eller ophørte fra 1. November samme Aar efter Skolekommissionens Henstilling. Sogneraadet havde i Mødet den 31. Juli i Overensstemmelse med Kommissionen indstillet til Direktionen, »at den anførte Hverdagsklasse ophæves og 2. Lærerembedet nedlægges, at der istedetfor oprettes to Pogeskoler (en i Helsingør eller Ammendrup og en i Valby) med Undervisning hver Dag i fire Timer og med gratis Undervisning i Haandgerning.« Lønnen til hver af Lærerinderne foreslaas saaledes: 400 Kr. + Brændselshjælp, 100 Kr., fri Bolig og Skolepenge. Direktionen accepterede denne Indstilling. I Ammendrup havde i en Snes Aar været en saakaldt »Syskole«, hvor Pigebørnene lærte at sy og strikke. Fru Munch havde i nogle Aar ledet denne Syskole, hvorfor hun indstilledes til at overtage den nye Pogeskole, hvilken Indstilling approberedes af Direktionen og Amtet, dog kun som Konstitution. Fast Ansættelse gennem Ministeriet skete først i 1892. Reguleringssummen for Embedet, der nu kaldtes »Forskole«, fastsattes af Ministeriet til 650 Kr.

Ammendrup Skole var i Henhold til Distriktslægens Krav lukket for al Skolegang et Par Uger foran Sommerferien i 1891 paa Grund af Mæslinger blandt Fru Munch's Børn og ligeledes lukket en halv Snes Dage i Maj Maaned 1893 (Difteritis).

Fællesskabet om Aagerup Skole i Ramløse Sogn søgtes ophævet, da Lærer Eskildsen fratraadte Skolen paa Grund af Alder ved Sommerferien 1894. Skolens Embedsindtægt fra Helsingør-Valby udgjorde da aarlig: 6 Tdr. 6 Skp. Rug, 6 Tdr. 6 Skp. Byg, 4032 Pund Halm, 1152 Pund Hø, 10 Læs Tørv samt 31 Kr. 50 Øre i Julerente og Husmandstiende. Ifølge Sogneraadets Forhandlingsprotokol af 7/6 1895 forelaa Ministeriets Approbation paa Fællesskabets Ophævelse, naar der i Helsingør Sogn oprettedes en ny Skole for Børnene i Lavø. En saadan ny Skole — den nuværende Lærerbolig — opførtes herefter i Skellet mellem Helsingør og Lavø Jorder. Arealet, 4 Skp. Land, købtes for 550 Kr., og Skolebygningen opførtes af Seier Pedersen (senior) for 5874 Kr. (Licitationstilbud), og Brønden gravedes af Søren Petersen, Aagerup, for Kr. 9,90 pr. Alen. Skolebygningen med Materiel brandforsikredes for 7837 Kr.

I 1897 udvidedes denne Skole med en Forskole, hvis Opførelse, udført af Snedker Niels Larsen i Lavø, kostede 3545 Kr.

Nogle *Skolestier* anlagdes nu, bl. a. fra Guldmoselvejen til Lavø By og fra Mølledamsstien til Helsingør-Lavøvejen; lidt senere kom Stien over Præstegaardsmarken, idet Børnene fra Lavø Mose

— den saakaldte Dyvilionsmose — og nærmeste Omegn, der hidtil havde søgt Valby Skole, nu skulde henføres til Helsing Skole, der af de fleste oprindelig benævnedes »Lavø Skole«.

Da Ammendrup Skole ophørte, og Skolen i Højbjerg byggedes, ophævedes Fællesskabet ligeledes imellem herværende Kom-

Eleverne i Fru Muncks Skole ca. 1884.

mune og Græsted-Maarum, hvad angaar Kagerup Skole, idet Børnene fra Kæderup og Højbjerg Orne nu var nærmere den hjemlige Skole. Fællesskabet med Ramløse-Annisse vedrørende Undervisningen i Ammendrup Skole ophørte jo selvfølgelig, da Skolen blev nedlagt.

Haandgerningsundervisning blev obligatorisk ved Skolerne i 1895.

Bispevisitats fandt Sted 18. Juni 1896, og Ammendrup Skole solgtes i 1897.

Da Skoledirektionen i 1909 krævede en Omordning af For-

holdene ved *Nejlinge Skole*, hvis Undervisningslokale var for lille i Forhold til Børneantallet og ikke opfyldte Lovens Krav herom, og da forskellige Beboere havde krævet Forbedring af Skolevæsenet, var dette Spørgsmaal en væsentlig Faktor ved Sogneraadsvalet pr. 1. April 1909. Det nye Sogneraad vedtog straks at nedsætte et Udvalg angaaende Skolesagen; dette Udvalg bestod af Formanden, Gaardejer Jørgen O. Nielsen, Nejlinge, Postekspedient J. N. Jørgensen i Helsinge og Gaardejer Anders Andersen, Valby. De to førstnævnte dannede et Underudvalg, hvoraf igen Jørgensen var den særlige Drivkraft, og paa hvem der lagdes et meget stort Arbejde og Ansvar.

Under 25. September 1909 fremsendtes følgende Forslag til en ny Skoleplan til det samlede Sogneraads Behandling:

1. Helsinge Skole (den nuværende Lærerbolig) og Skolen i Nejlinge nedlægges. I Helsinge — paa Præstegaardsmarken — bygges en Centralskole med 5 Klasseværelser og Gymnastiksal, med Bolig til 3 Lærere og 2 Lærerinder samt en Skolebetjent og endvidere Lokaler til Sogneraadet og Kommunekontor.

2. Højbjerg Skole tilbygges et Klasseværelse og Bolig til en Lærerinde.

3. En ny Valby Skole opføres ved eller i Nærheden af Overdrevsvejen med 3 Klasseværelser, Gymnastiksal og Bolig til to Lærere og en Lærerinde.

Naar Skolerne i Helsinge, Nejlinge og Valby By solgtes, havde man kalkuleret Udgifterne til 45.500 Kr., idet Salget af de gamle Skoler forventedes at indbringe 30.000 Kr. — heri Skolelodderne i Nejlinge og Valby —. Den aarlige Driftsudgift vilde efter Forslaget forøges med 4940 Kr.

Denne Skoleplan, der var godkendt af Skolekommissionen, var udarbejdet af Udvalget efter Besøg paa Skolerne i Fredensborg, Himmelev og Femhøj og indeholdt det store Fremskridt, at der blev *Hverdagsundervisning* for alle Børnene i samtlige Skoler.

Paa Grund af Nejlinge Skoles nødvendige Udvidelse og det stigende Børneantal i Kommunen vilde den aarlige Merudgift med Bibeholdelse af den hidtidige Skoleundervisning alligevel beløbe sig til 2610 Kr.

Ved Behandlingen af Planen fremkom to Ændringsforslag. Ifølge Ændring I vilde Salget af de gamle Skoler ikke indbringe det beregnede Beløb, hvorfor den aarlige Merudgift vilde andrage 5345 Kr. Efter Ændring II skulde der bygges to Skoler i Valby Sogn — en ved Vejen til Tornegaard og en i Slette — med Bibeholdelse af Hverandendagsundervisningen, hvorved den aarlige Merudgift vilde stige til 7065 Kr., eventuelt yderlig med 800

Kr. til en Lærerinde. Da ingen af Ændringerne opnaaede Flertal, vedtog Sogneraadet at indstille det af Udvalget udarbejdede oprindelige Forslag. Kun Valby Sogns Repræsentanter stemte for Ændring II.

I Henhold til den saaledes vedtagne Skoleplan vilde der i Helsing Skoledistrikt være 245 Børn, hvoraf 30 antoges at ville søge privat Undervisning, i Højbjerg Skoledistrikt 66 Børn og i Valby Distrikt 117 Børn, heri indbefattet Børnene fra Bannebjerg Skole og fra Byerne Sletelte og Hemmingstrup. I hele Kommunen var 490 Beboelser med Børn, hvoraf 139 vilde faa $\frac{1}{4}$ Mil eller derover til Skolevej; kun to Beboelsessteder laa over 5000 Alen fra Skolen. Antallet af Klasser i Skolen blev henholdsvis 7, 3 og 5.

Efter mange Skrivelser og Erklæringer mellem Sogneraadet, Skoledirektionen, Amtet og Kultusministeriet, og efter at forskellige Protestskrivelser fra Beboerne vedrørende den forlængede Skolevej var vandret frem og tilbage, fremsendte Underudvalget følgende Erklæring til Skoledirektionen, dateret 26/5 1910:

»Trods alle Modadresser — om hvis Ophav man ikke nærmere skal udtale sig — er der ogsaa et stort og et fast Flertal i Befolkningen, som med Utaalmodighed venter paa, at Planen skal blive ført ud i Livet, ligesom Mindretallet er klar over, at Forbedring af Skolevæsenet tiltrænges hurtigst.«

Under 25. Januar 1911 godkendte Ministeriet den oprindelige Plan, der imidlertid i Efteraaret samme Aar ændredes derhen, at den nye Skole i Helsing opførtes ved Lavøvejen, idet Ministeriet havde nægtet Approbation paa Salg af Byggeplads fra Præstegaardsmarken, da man holdt for, at 1000 Kr. pr. Td. Land ikke var tilstrækkelig Pris for Jorden. Endvidere ændredes Byggeplanen derhen, at der kun blev Lejlighed for een Lærer, da den hidtilværende Skolebygning ikke blev solgt, men omdannedes til Bolig for de øvrige Lærerkrafter ved den nye Skole.

Endvidere opførtes Sløjdlokaler ved baade Helsing og Valby Skoler.

Alle Byggeomkostningerne androg 111.203 Kr., heraf Helsing 59.851 Kr., Højbjerg 9.200 Kr. og Valby 42.152 Kr. Salget af Skolebygningerne i Nejlunge, Valby og Bannebjerg indbragte 15.200 Kr. og Salget af Valby Skolelod 6.000 Kr. Der optoges Skolelaan med ialt 90.000 Kr. at afdrage i 28 Aar; altsaa nu afviklet.

Helsinges første Skole toges i Brug i 1897 og nedlagdes 1913. Lærerkrafterne var: Lærer S. Petersen og Lærerinde Fru Agnes Munch, der begge overførtes fra den nedlagte Skole i Ammenstrup. Lærer Petersen afløstes i 1903 af Lærer K. M. Jensen fra Højbjerg Skole.

Den nuværende Centralskole har haft følgende Lærerkrafter:

Lærer K. M. Jensen	fra 1903 til 1925
— F. Galatius	- 1913 - 1920
Frøken Augusta Schmidt	- 1913 -
Fru Maren Albeck	- 1913 - 1930
Lærer Hans Nielsen	- 1920 - 1924
— Gunnar Galatius	- 1926 - 1934
Frøken Agnes Lillelund	- 1930 - 1940
— Ella Lauritzen	- 1930 - 1933
— Johanne Mosdal	- 1933 - 1940
Lærer Jørgen Torpe	- 1934 - 1939

Følgende Lærere og Lærereinder er for Tiden ansatte ved Skolen, der siden 1. April 1940 har haft købstadordnet Undervisning:

Overlærer Marius Larsen	siden 1920
(Førstelærer 1/2 1926, Overlærer 1/4 1940)	
Lærer P. S. Westh	siden 1924
— Chr. Skrydstrup	— 1930
— Gunnar Pedersen	— 1940
Timelærer Jan Raagaard	— 1941
Lærerinde Andrea Ellehaug	— 1925
— Elisabeth Hansen	— 1940
— Just-Nielsen	— 1941

Højbjerg Skole

opførtes i 1897 og indviedes 9. Februar 1898.

Lærerembedets Løn indstilledes af Kommunalbestyrelsen saaledes: Pengeløn 1000 Kr., Skolepenge 40 Kr., Brændsel 80 Kr. samt Bolig med Have. Skoledirektionen godkendte Indstillingen og fastsatte Reguleringssummen til 1288 Kr., altsaa betydeligt under Nutidens Beløb. Haandgerningsundervisning indførtes 1901, og 1913 udvidedes Skolen fra to til tre Klasser med Undervisning i flere Fag udover det sædvanlige i Kommuneskolerne. Hverdagsundervisning indførtes ved Skolens Aabning. Siden Helsing Skole fik købstadordnet Undervisning i 1940, undervises kun Distriktets Børn under 10 Aar, idet Børnene over denne Alder nu maa søge Helsing Skole. Gymnastikundervisningen af Højbjergbørnene er hele Tiden sket i Skytteforeningens Forsamlingshus.

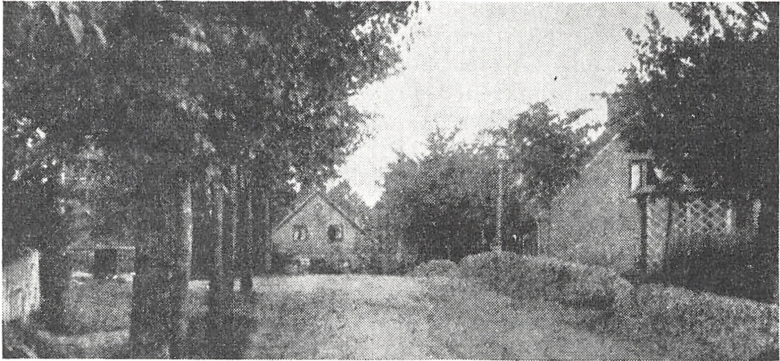
Skolen har haft følgende Lærerkrafter:

Lærer K. M. Jensen	fra 1898 til 1903
— P. Dahlmann Klausen	- 1904 - 1940
Lærerinde Dagny Sperling	- 1913 - 1919
— Julie Hooge	- 1919 - 1920
— Hedevig Mikkelsen	- 1920 - 1922
— Rose Schlage	siden 1922

Nejlinge Skole

var nok en af de saakaldte Rytterskoler, men dog ikke af de første oprindelige Skoler i Kronborg Amt. Dens Tilblivelse skyldes en Landbokkommissions Betænkning af 1789, hvorefter der paa Krongodserne i Nordsjælland skulde bygges et vist Antal nye Skoler, vist nok henimod 40, medens de oprindelige Rytterskoler skulde istandsættes. Paa Grund af Napoleonskrigene m. m. blev Skolens Opførelse udsat fra Aar til Aar, hvorved det første Skoleaar blev ca. 1815.

Som det foran er oplyst, havde Skolelokalet kun et minimalt

Frederiksborgvej ca. 1900.

Rumfang, der ikke svarede til det stigende Børneantal. Dette Forhold var en af Aarsagerne til Centralskolen i Helsingør, hvortil en Hovedpart af Skolebørnene henvistes, og Skolen i Nejlinge nedlagdes. Af Lærerne ved Nejlinge Skole skal særlig nævnes den i hele Landet bekendte Zacharias Nielsen (1864—1868), der efterfulgtes af Lærer Hansen til 1879, derefter Lærer Due og Lærer Galatius. Sidstnævnte blev samtidig med Skolens Nedlæggelse forflyttet til Centralskolen i Helsingør.

Privatskoler.

I Helsingør Sogn var der i Halvfjerdsenerne og Begyndelsen af Firserne en Skole for mindre Børn i Højbjerg i det saakaldte »Asyl«, hvis Leder var Frøken Line Kaae. Efter hendes Bortrejse oprettedes — vistnok i 1882 — en Friskole for større Børn i det anførte Lokale af Lærer Højmark. Denne Skole varede kun i tre Aar, idet Kommunen nægtede at betale Skolepenge eller yde anden Hjælp. Iøvrigt blev Lejemaalet af Skolelokalet opsagt til Fraflytning efter Tilskyndelse af Lærer Petersen i Ammendrup og Lærer Svegaard i Kagerup.

Omtrent samtidig holdt Frøken Agnes Jensen Skole i Helsinge i daværende Købmand Niels Hansens Hus; Lokalet laa i Købmandsgaarden omtrent der, hvor Pakhuset nu er. Efter Lærerindens Giftermaal med Andenlærer Munch i Ammendrup havde denne privat Skole for Børn omkring Konfirmationsalderen. Undervisningen var i denne Skole betydelig over Kommuneskolens og vedvarede indtil Munch's Død i 1885. Enkefru Munch blev da, som i det foregaaende oplyst, Kommunelærerinde i Ammendrup Skole.

I Slutningen af Firserne og indtil Begyndelsen af 1893 holdt Frøken Caroline Hansen Skole i Helsinge for mindre Pigebørn. Lokalet var i den nuværende Manufakturforretning i Kirkegade. Ved Frøken Hansens Bortrejse — hun ansattes som Kommunelærerinde i Alume, Græsted Sogn — fortsatte Fru Maren Albeck, der paa det Tidspunkt hed Frøken Nielsen, Caroline Hansens Skole med Lokale i Lærer Munchs gamle Skolestue i det nuværende Østergade Nr. 2. Denne Privatskole ophørte i 1913, idet Fru Albeck da blev fast Lærerinde ved Helsinge Centralskole.

Realskoler.

En Realskole uden Eksamensræt oprettedes i Helsinge By omkring ved Aarhundredskiftet med cand. theol. Nielsen som Bestyrer og Lærer.

Skolen havde oprindelig Lokale i det nuværende Kirkegade Nr. 22 og senere i Kælderetagen til det daværende Uldspinderi indtil ca. 1907. Som Lærerkrafter fungerede endvidere cand. theol. C. C. Jensen — den senere Sognepræst paa Avernakø, der ligger begravet paa Helsinge Kirkegaard — samt Lærerinde Frøken Sundelius.

En Del af Elevernes Forældre, bl. a. Manufakturhandler A. L. Andersen, Direktør P. C. Christensen, Kroejer Lars Hansen samt Gaardejer Lars Nielsen (Lavø), købte omkring 1907 det nuværende Østergade Nr. 47, hvor der da af Forældredvalget blev drevet Skole, idet Lærerpersonalet garanteredes en fastsat Minimalløn. Flere af Enkefru Munch's Døtre samt Frøken Schæfer var da Lærerinder.

Skolebygningen blev i forrige Krigsperiode solgt til Lærer Reumert, der imidlertid efter kort Tids Forløb atter solgte Skolen, hvorefter denne nedlagdes, trods Elevantallet var 50—60 Børn.

Den nuværende Realskole indviedes af Undervisningsinspektør Bjørneboe den 16. September 1938. Aaret forud havde Skolen Lokaler i teknisk Skole.

Eksamensret erhvervedes i 1941, i hvilket Aar 5 Elever erholdt Præliminæreksamen; 8 Elever opnaaede Realeksamen i 1942. I Skoleaaret 1942—43 har Skolen 73 Elever, hvoraf 15 er Kostelever med Bopæl paa Skolen. Kun ca. Halvdelen af Skoleeleverne er her fra Kommunen, den anden Halvdel har hjemme i Vejby-Tibirke, Ramløse-Annisse og Blistrup Kommuner.

Skolens Ejer er Ove Nelsson, desuden undervises af tre Lærere og en Lærerinde.

Ungdomsskoler.

Den for Tiden herskende Omsorg for Undervisning af den opvoksende Ungdom er ikke af ny Dato, idet Kancellirkulære af 26. Maj 1846 gennem Sjællands Biskop bevirkede et saakaldet »Omgangsbrev« fra Provsten til Præsterne i Kronborg Amt. Dette Omgangsbrev eller Cirkulære anføres her med den daværende Stil og Staveform:

»Da Erfaring ialmindelighed har godtgjort Nytten og Hensigtsmæssigheden af saadanne Vinterskoler for den confirmerede Ungdom, som omhandles i Anordningen for Almueskolevæsenet paa Landet i Danmark, hvor disse have været benyttede; men Kancelliet af de aarlig hertil indkommende Beretninger har erfaret, at denne nyttige Foranstaltning ikke overalt har nydt den ønskelige Fremgang; skulde man herved anmode Hr. Kammerherren og Deres Høiærverdighed om i deres fælles Embeds-district at opfordre Sogneforstanderskaberne til at virke til slige Skolers Oprettelse, navnlig ved at opmuntre saavel den confirmerede Ungdom til at benytte sig af Samme, som Husbonder og Forældre til ikke deri at hindre dem; tillige maa man anmode Dem om at tilkjendegive Forstanderskaberne, at Udgifterne ved slige Skoler ville være at bestride som de øvrige Udgifter ved Skolevæsenet; samt at gjøre Forstanderskaberne opmærksomme paa, at det vilde være ønskeligt, om Skolelærerne kunde gives en Opmuntring til Vinterskolehold for den confirmerede Ungdom ved et lidet Tillæg til Lønnen saalænge slig Skole holdtes, og ialtfald for at anvende flere Timer ugentlig til denne Undervisning, end de efter foranførte Bestemmelser ere pligtige til.«

Helsinge tekniske Skole.

Skolen opførtes i Efteraaret 1930. Indvielsen fandt Sted i Slutningen af Oktober Maaned. Bygningen med Inventar kostede ialt 37,342 Kr. Blandt Byens og Omegnens Befolkning indsamledes ialt 5530 Kr., hovedsagelig ved afdøde Manufakturhandler Jacob

Nielsens Initiativ. Elektricitetsværket og Haandværkerforeningen ydede hver 2000 Kr., Pengeinstitutterne Nordsjællands Bank, Kronborg vestre Birks Sparekasse og Frederiksborg Sparekasse hver 500 Kr., Helsing-Valby Kommune 1200 Kr., Vejby-Tibirke Kommune 500 Kr. og Ramløse-Annisse Kommune 300 Kr. De forskellige samlede Tilskud androg altsaa ialt 13,030 Kr., medens tvende Prioritetslaan udgjorde 24,500 Kr.

Arbejdet med Opførelsen af Skolebygningen blev fordelt mellem Helsing By's forskellige Haandværksmestre under Ledelse af Arkitekt Janager.

Svendeprøver.

Haandværkerforeningerne i Helsing og Græsted androg 2/6 1893 om Tilladelse til, at der i Helsing maatte afholdes frivillige Svendeprøver. Birkedommer Hammerich anbefalede og paatog sig at fungere som Formand for en eventuel Bedømmelseskomité, og Sogneraadet var villig til at udpege Skuemestre.

Amtet forespørger, om Sogneraadet kan paavise Mænd med teoretisk Dannelse og Kendskab til Tegning, der kan tiltræde en Komité til Bedømmelse af frivillige Svendeprøver i Helsing. En Del af Egnens mest fremragende Haandværkere, der selv havde aflagt Svendeprøve, foresloges, men et Par Uger efter meddelte Birkedommeren, at de Mænd, man havde indstillet til Bedømmelsen, ikke var i Besiddelse af de fornødne Kvalifikationer. Sogneraadet vedtog da at udnævne: Ingeniør Feilberg ved Søborg Sø, Skovrider Christensen i Maarum og Møller Grønbeck, Pibe Mølle. Denne sidste Indstilling vandt Birkedommerens Bifald, hvorefter Svendeprøverne snart var en Kendsgerning.

Mormonerne og Møderne i Skolelokalerne.

I Perioden fra Aar 1867 til 1875 udfoldede *Mormonerne* en stor Virksomhed i Helsingegnen, og adskillige af Beboerne drog til det forjættede Land i Amerika efter at være blevet »omvendt« af de omrejsende Prædikanter. Mange Møder afholdtes i Helsing og Omegn; men da disse Møder snart blev de rene Skandalemøder, kneb det for Prædikanterne at skaffe sig Lokaler.

Herom indeholder Sogneraadets Forhandlingsprotokol følgende:

23/3 1869. »Man vedtog bestemt at modsætte sig, at Skolerne benyttes til Forsamlinger af Saadanne, som enten selv ere udtraadte af Folkekirken eller staa i Forbindelse med Personer, som er udtraadte deraf. Derimod vil man ikke have noget imod, at Skolerne benyttes til Foredrag af Lægprædikanter, som hører til

selve Folkekirken, forsaavidt Skolelærerne ikke have Noget derimod og efter i fornødent Fald at have confereret med Sognepræsten desangaaende; dog at Sogneraadets Samtykke i hvert enkelt Tilfælde indhentes. Maatte Sognepræsten ønske at holde Bibellæsninger i Skolerne, vil Samtykke dertil ikke være fornødent i det enkelte Tilfælde, ligesom saadant ogsaa vil være Tilfældet, forsaavidt angaar de Foredrag etc., Skolelærerne selv maatte ønske at afholde. Derhos vedtog man at paalægge Skolelærerne nøie

Østergade 2 ca. 1900.

at paase, at Inventariet og Rekviziterne ved saadan Lejlighed ikke tilføies nogen Overlast eller Skade.«

Degne, Skoleholdere og Skolelærere i Helsinge-Valby.

Degnen havde Bopæl i Valby.

Ifølge Rigsarkivet, Provinsarkivet og forskellige Tingbøger kan oplyses om følgende Degne i Kommunen:

Oluf Degn var her fra Aar 1617 til 1629.

Jep Degn nævnes 1634 i Helsingør Tingbog.

Anders Olsen var her 1636, hvilket Aar Degnegaarden brændte. Han fik efter Ansøgning til »Kongelig Majestæt« Hjælp til Genopførelsen ved Midler fra »de formuende Kirker i Herredet« samt fra de andre Degnekald. *Anders Olsen* døde ifølge Herredsbogen Aar 1649.

Johan Mouritzen Møller var her i flere Aar, død 1695.

Mads Mortensen Giødtzen var født 1666. Student fra Frederiksborg 1688. Begravet 1706.

Lyder Villumsen Schow, født i København 1679. Privat-Student 1698. Kaldet som cand. theol. 1706, begravet 1712.

Niclas Povelsen Løwenschild var født i Norge 1684 som Søn af Major Andreas Poulson Løwenschild, der faldt i en Træfning paa Morea 1686. Privat-Student 1707, kaldet til Degn af Biskop Worm 1712. Afstod Embedet 1750 imod en aarlig Pension af 40 Rdl. Det kan ses, at han endnu levede i 1759. Hans Hustru var Maren Bølch, Datter af Provst i Thorsager, Rudolph Bølch. En Søn af Degnen — Rudolph Bølch Løwenschild — var født i Valby 1714 og døde som Præst i Dannemare 1770.

Johan Otto Friis var født 1701 — rimeligvis Søn af Præsten Peder Friis og Hustru Maren i Slingerup, Student fra Frederiksborg 1730, Skoleholder i Esbønderup 1742; kaldet til Helsing-Valby Degneembede 1750. Han var 1743 bleven gift i Esbønderup med Hans Sørensens Enke, Marie Tillberg. Død 1758.

Søren Jensen Bondorph var født 1714, Student fra Ribe 1736. Degn i Blistrup 1741. Kaldet til Helsing-Valby Degneembede af Biskop Harboe 1758. Afstod Embedet ved Kontrakt af 1770 imod en Pension af 40 Rdl. aarlig samt desuden aarligt 6 Tdr. Rug, 4 Tdr. Malt, 2 Tdr. Byg, 6 fede Gæs, 1 Fedesvin paa 4 Lispund og 16 Læs Tørv; hertil kom Husly. Hans Hustru var Magdalene Susanne Therkildsdatter, født 1722. Han døde i Blistrup 1795.

I. Bendtzen var her i 14 Aar og forflyttedes til Vejby.

Iochum Kroll fødtes 1735. Student (privat) 1760, hvilket Aar han blev Skoleholder i Ammendrup. Kaldet til Degneembedet og aflagt Ed til Biskop Balle 1785, død 1801. Hans Hustru Bodil Sophie Amalie Eskildsen døde 85½ Aar gammel 1818.

Johan Adolph Ortwed var født i Holbæk 1768, Søn af Købmand Jens Ortwed og Ingeborg Christine Høeberg. Student fra Herlufsholm 1790. Timelærer i København. Kaldet til Degn og Skolelærer 1801; død 1844. Gift i København 1796 med Juliane Sophie Frederikke Grüner, født 1775, død 1851 i København; hun var Datter af Præsten Lauritz Grüner i Lille Lyngby.

Dommere.

Siden 1848 har Kronborg vestre Birk haft følgende Dommere:

Nr. 1. *Christian Poulsen Norbom Petersen*, født 1799, Student 1818, cand. jur. 1821. Lic. jur. 1825. Auditor 1826, Overauditor 1831. Borgmester, By- og Raadstueskriver i Holbæk samt Justitsraad 1839. Birkedommer og Skriver i Kronborg vestre Birk 1848. Entlediget 1859. Død 1873 i Frederiksberg.

Nr. 2. *Peter Lauritz Peterson*, født i København 1819, Student 1837, cand. jur. 1843. Amanuensis hos Biskoppen i Sjællands Stift 1848—1859. Cancellist i Justitsministeriet 1850, Fuldmægtig 1852, Kontorchef 1853, Kancelliraad 1854, Justitsraad 1858. Birkedommer og -Skriver i Kronborg vestre Birk 1859. Ridder af Dannebrog 1870. Død 1877 i Helsingø.

Nr. 3. *Louis Hammerich*, født 1830 i Kiel; Student i Kiel 1847. Som Officer i Trearskrigen: Ridder af Dannebrog 1850. Cand. jur. 1853 (slesv. Eksamen). Borgmester, Politimester og Byfoged i Eckernførde 1853. Herredsfoged i Bøking Herred 1856. Politimester og Raadmand i Flensborg 1859. Dannebrogsmænd 1860. Entlediget efter Krigen i 1864. Cand. jur. 1865 (dansk Eksamen). 1867 konstitueret og 1870 fast ansat By- og Raadstueskriver i Aarhus. Birkedommer og -Skriver i Kronborg vestre Birk 1877. Entlediget som Konferensraad 1906. Død 1916 i Aarhus.

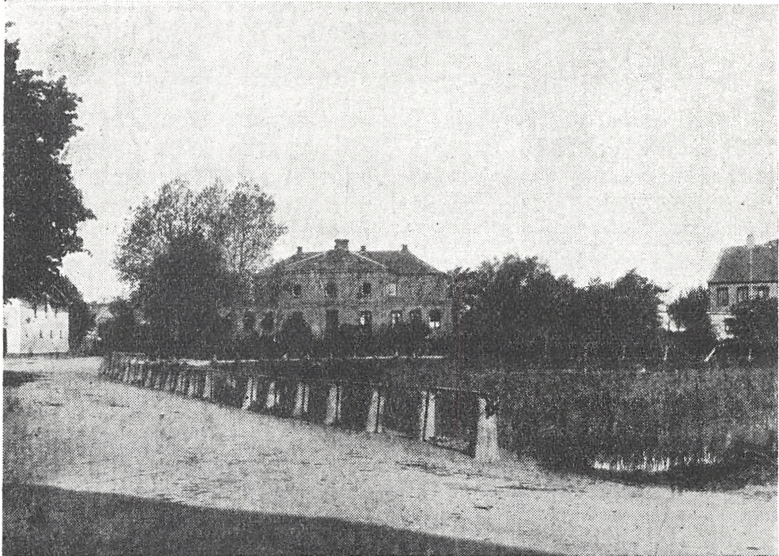
Nr. 4. *Poul Sveistrup*, født 1848. Student 1865 i Horsens. Cand. theol. 1871, cand. jur. 1875. Sagførerfuldmægtig i København 1875. Protokolsekretær i Folketinget 1877. Birkedommer paa Samsø 1895. Herredsfoged i Fjends-Nørlyng Herreder 1902. Birkedommer i Kronborg vestre Birk 1906. (Ridder af Dannebrog, Medlem af Folketinget, Indehaver af Universitetets Guldmedaille.) Død 1911 i København, begravet paa Helsingø Kirkegaard.

Nr. 5. *Henrik Emil Iacobæus*, født 1854 i Faarevejle, Student 1871 i Odense. Cand. jur. 1877. Herredsfuld­mægtig i Kolding 1877, Byfogedfuldmægtig samme Sted 1878. Auditor 1886. Konstitueret Assessor i Københavns Kriminal- og Politiret 1892 med Kongelig Udnævnelse 1894. Byfoged i Sæby og Herredsfoged i Dronninglund Herred 1896 og samme Aar tillige Borgmester i

Sæby. Birkedommer i Kronborg vestre Birk 1911. Ridder af Dannebrog og Dannebrogsmænd. Afsked 1926. Død 1939 i Hellerup.

Indtil Oktober 1919 var Dommerne i Helsingør tillige Politimestre. Efter den anførte Tid er Kronborg vestre Birk underlagt Politimesteren i Hillerød.

Nr. 6. *Andreas Peter Larsen*, født 1871 i Korup, Student 1890, cand. jur. 1897. Redaktør af Aalborg Stiftstidende 1898. By- og

Tinghuset Aar 1890.

Herredsfuldmægtig i Bogense 1900. Redaktionssekretær ved Sorø Amtstidende 1903, Sagførerfuldmægtig 1904 i København; Auditor 1905. Byfoged i Ebeltoft og Herredsfuldmægtig i Mols Herred m. v. 1917. Borgmester i Ebeltoft 1917—1921. Dommer i Ebeltoft Købstad 1919. Dommer i Kronborg vestre Birk 1927. Afsked 1941. (Ridder af Dannebrog og Dannebrogsmænd). Formand for Fredningsnævnet i Frederiksborg Amt. Bopæl i Hillerød.

Nr. 7. *Svend Volkersen*, født 1886 i Helsingør; Student 1904. Cand. jur. 1910. By- og Herredsfuldmægtig i St. Heddinge 1911. Assistent i Generaldirektoratet 1915. Auditor i Viborg 1919 og Auditor i København 1920. Kriminaldommer i Viborg Købstad 1934. Dommer i Kronborg vestre Birk 1941. (Kammerjunker, Ridder af Dannebrog.)

Kirke, Præster og Præstegaard.

Helsinge Kirke.

Om Helsinge Kirke staa der fortalt i »Sjællands Stiftslandsbykirker« undersøgte og beskrevne af I. B. Løffler i Aaret 1880:

»Kirken synes i de ældste Partier at gaa tilbage til det 12. Aarhundredes første Halvdel, bygget af raa kløvet Kamp, hvorimellem der anvendtes raat tildannede Ahlkvadere. Ved Matr. Nr. 3 af Ammindrup By, Helsinge Sogn, findes et ret righoldigt Ahlleje, hvorfra Stenene sikkert er tagne. I Petri Olai Annaler fortælles under 1342, at Kirken i Helsinge blev afbrændt af Holstenerne, og at mange Bønder dels blev indebrændte og dels dræbte. Saavidt man kan skønne, hidrører den ældste større Forandring, der har fundet Sted ved Kirken, netop fra Tiden omkring 1350. Denne Ændring eller Udvidelse var en Forlængelse af Kirkeskibet imod Vest. Et tredie Hovedafsnit i Kirkens Historie synes at skrive sig fra Tiden omkring det 15. Aarhundredes Midte. Til den vestre Gavl føjedes nemlig et anseeligt Taarn. Skibets og Korets Gavle blev forsynede med Kamtakker og Bjælkelofterne ombyttedes overalt med Krydshvælvinger og 2 Tilbygninger knyttedes til Skibet — et Kapel og et Vaabenhus.«

Kirkens Indre underkastedes i 1867 en grundig Restaurering, hvorved store spidsbuede Jernvinduer indsattes i Skib og Kor. 1872 blev Taarnets Ydre istandsat, og samme Aar flyttedes Orgelet fra Taarnet hen til Kirkens Midte. Altertavlen er malet af Wegener i 1854. I *Taarnet* hænger *to Klokker*, hvoraf den ældste efter Bogstavformerne at dømme maa henføres til Tiden henimod det 14. Aarhundredes Midte. Indskriften lyder: »Ave Maria gratia plena« — Hil være dig, Maria, du naadefulde. Paa den yngste Klokke staa: »Støbt Aar 1620 af Hans Kemmer, omstøbt Aar 1845 paa Frederiksværk af V. Gamél«. Klokkeringningen ved kongelige Personers Død besøgedes forhen ved Omgang af Gaardmænd. Denne Skik holdt sig til henimod sidste Aarhundredskifte.

Helsinge Kirke, hvis Tiende var bleven tillagt Sognepræsten, henlagdes mod en aarlig Refusion ved Ordre af 1. November

1754 under Stiftsskriverens (Roskilde Domkirke) umiddelbare Bestyrelse og Stiftsøvrighedens Overtilsyn.

Taget paa Kirken var oprindeligt af Bly, men blev 1735—1755 forandret til Tegl, da Blytaget blev for bekosteligt at vedligeholde. Taarnets Tag er dog endnu dækket med Bly. Lynafledere anbragtes 1877, i hvilket Aar ogsaa indsattes en Kampstenssokkel under Skib og Kor.

Døbefonten: Den af Kamp udhuggede højst tarvelige Døbefont hidrører ikke fra Kirkens tidligste Dage. Kummen af den oprindelige, meget anseelige, firkløverformede Font fandtes ca. Aar 1880 henstillet ved den søndre Side af Købmand Rundins Staldlænge i Helsing By, hvortil den flere Aar i Forvejen var ført fra Kirkegaarden. Løffler skriver: »Jeg skylder Kirkens Værge, Postexpeditør Dohm, Tak for at have henledet min Opmærksomhed paa dette Stykke.«

Prædikestolen er et ret tarveligt fra Renaissancetiden hidrørende Arbejde, hvortil der senere hen er føjet enkelte næsten smagløse Tilsætninger. Fra den senere papistiske Tid findes to middelmaadigt udskaarne *Krucifixer*, af hvilke det største oprindeligt har været anbragt tværs over Korbuen.

Lysekroner: Kirkens ældste Lysekrone er 1701 skænket af »Consul Jacob Hansen af den franske Nation ued Øresund og Hustru Maria Buhrs.« Den næste Lysekrone bærer følgende Indskrift: »Givet til Helsing Kirke Aar 1900 af Johanne Elisabeth Dohn f. Lindberg † 18/6 1900. Med Tak til Gud for 12 lykkelige Aar i Helsing.« Den tredje Lysekrone har følgende Indskrift: »Dyrlæge, Kirkeværge Jens Gram og Nanna Gram. 1906 — 24. Maj — 1931.«

Mindetavler: Uden for Vaabenusdøren ligger som Trin en trapezformet 1,65 m lang af Kamp udhugget Ligsten, der maa formodes at tilhøre den tidlige Middelalder. I Skibets Gulv foran Kortrinet findes en Gravsten over Præsterne Andersen, død 1608, og Jensen Farum, død 1640, og i Sakristiets søndre Væg er indsat en Mindetavle over Magister Niels Spydstrup og Hustru Margrethe Bloch. Paa Taarnets nordre Væg hænger et Epitafium over Digterpræsten Jørgen Friis og Hustru Johanne Catarina Høyberg.

Den af den danske Litteratur saa højt fortjente *Christian Pedersen* døde 16. Januar 1554 i Helsing, hvor han som gammel og næsten aandssvag havde opholdt sig en halv Snes Aar hos sin Slægning, Sognepræsten Peder Andersen. En Mindetavle er for ca. 40 Aar siden opsat paa Vaabenusets udvendige Facade, saalydende: »Mindetavle over Canniken fra Lund, Magister Christiern Pedersen, Forkæmper for Reformationen og høit fortjent af Fædrelandets Sprog, Litteratur og Historie. Frelste

Saxos Krønike fra Undergang. f. ved Aar 1480, død i Helsinge 1554.«

Kirkens Opvarmning.

Kirkeværgen, Postmester Dohm, androg 1/9 1893 Sogneraadet om Paaligning til Opvarmning af Kirken. Sogneraadet mente

Vestergade Nr. 15 og 17 ca. 1900.

imidlertid, at man som hidtil kunde fremskaffe Beløbet ad Frivillighedens Vej. Desuden mente man, at Helsinge Kirke maatte have Midler til selv at kunne afholde Brændselsudgifterne. I Forening med Græsted-Maarum Kommune henvendte Sogneraadet sig saa til Ministeriet angaaende Ordningen af Kirkernes Opvarmning. (Græsted Kirke sorterer ligesom Helsinge Kirke under Stiftslandsbykirkerne, hvis Overhoved er Stiftsskriveren i Roskilde.) Ministeriet meddeler i Skrivelse af 29/12 1893, at det ikke kan tillades, at Kirken opvarmes for dens Midler. Om Efteraaret i 1894 bevilgede Sogneraadet det nødvendige til Kirkens Opvarmning. For Opvarmning ved private Lejligheder uden for de fastsatte Gudstjenester maa der ydes Betaling for Brændsel og Honorar til Klokkeren af de paagældende, der benytter Kirkerummet.

Præsterne i Helsinge siden Reformationen.

Thomas	død ca. 1540
Peder Andersen	- - 1568
Hans Andersen	1568—1608
Jens Jensen Farum	1609—1640
Hans Knudsen Laholm	1640—1668
Christopher Mortensen	1668—1680
Knud Hansen Helsinge	1680—1695
Niels Christophersen Spydstrup	1695—1715
Johannes Sørensen Griis	1716—1718
Jørgen Pedersen Friis	1718—1740
Hans Hansen Hammer	1740—1761
Jens Lauritsen Bartholin	1761—1765
Morten Nielsen Hammer	1765—1809
Valdemar Henrik Rothe	1809—1819
Christopher Nyholm	1819—1826
Johan Peder Wedel	1826—1840
Jens Christian Find	1840—1847
Carl Georg la Cour	1847—1880
Niels Clausen	1880—1889
Andreas Frederik Boje	1889—1914
Lars Søren Lyngh-Larsen	1914—1941
Andreas N. C. Ohrt	1941—

Præstekaldets Indtægter.

I Aaret 1694 er Korntienden anslaaet til $4\frac{1}{2}$ Tdr. Rug, $4\frac{1}{2}$ Tdr. Byg og 6 Tdr. Havre fra Helsinge Sogn og henholdsvis 3, 3 og 4 Tdr. fra Valby Sogn. Offeret angaves da: Jul 40 Rdl. og hver af de andre to Højtider 35 Rdl.

Aar 1738 befalede Biskop Hersleb samtlige Præster i Stiftet »under Haand og Signet« at opgive Præstekaldenes Indtægter. Pastor Friis anslog da Værdien af Helsinge-Valby Tiende (efter at Husholdningsbehovet — da Avlingen ikke kunde give det fornødne — var fradraget) til 100 Rdl., Højtidsofferet 100 Rdl., Aksidentser 25 Rdl., Kvægtiende og Smaaredsel 60 Rdl. En Ansættelse, der i alle Henseender synes ubestemt og upaalidelig, især hvad angaar Tienden, da det ikke oplyses, hvormeget Husholdningen anvender af denne. Kaldet maa dog siden være anset for et af de bedre, da dets »Matrikul« er sat til 600 Rdl. Helsinge Præstekald skal »for sin Ringheds Skyld« for et Par Hundrede Aar siden være beneficeret med Kongetiende; denne er senere tillagt Helsingør Hospital. Gennem flere Aarhundreder blev der bestandig klaget over »Belemrelsen« med en fattig Husmandsklasse, der for Skovens Skyld søgte hertil; fremdeles fin-

des forudm vemodige Klagemaal, »fordi det overflødige Vildt opaad fast den halve Afgrøde«, hvorfor Havretienden — 6 Tdr. af Helsing Sogn og 4 Tdr. af Valby Sogn — »var kun for saare lidet at regne«.

Helsing Præstegaard.

Den nuværende Præstegaard er opført efter en Ildebrand i Slutningen af 1864. Ved Udgravningen af Grunden til Hovedbygningen fandt man tydelige Spor af tre — Tid efter anden — paa samme Sted opførte Bygninger, rimeligvis alle Præstegaards Vaaningshuse. I det ældste lavestliggende har Gulvet været brolagt med smaa Kampesten; i det næstældste, som har ligget ca. $\frac{1}{4}$ Alen højere, har der været Leergulv; i det 3. var det enkelt Brædegulv, medens der i det sidste — det brændte — der har ligget $\frac{1}{2}$ Alen højere, var dobbelt Brædegulv med Mur imellem. Efter Sagnet skal den nedbrændte Præstegaard have været noget over 150 Aar gammel og er sandsynligvis bygget af Provst Spydstrup, der som foran anført var Præst her fra 1695 til 1715. Han har desuden bygget et lille Sidekapel til Kirken med Gravkammer under, ligesom han ogsaa har skænket »vasa sacre« til begge Kaldets Kirker og prydet Helsing Kirke bl. a. med en smuk Alterskranke. Rimeligvis har han ved disse »gode Gerninger« villet gøre Bod for de mørke Tanker, som altid beskjæftigede ham og som tilsidst umiddelbart efter Fuldførelsen af det ovenfor anførte Kapel førte til, at han tog sig selv af Dage. Han blev, som der staar i Præstebogen, prægtigt begravet i »sin sidst erhvervede Eiendom,« og en Ligsten indsat i en af Kapellets Sidemure med Indskriften:

»Her giemmes, hvad ey allerede er giemt hos Gud af den velærværdige og høylærde nu salige Guds Mand mag. Niels Spydstrup forudm sognepræst til Helsing og Waldbye menigheder samt proust i Holbo herred huis hellige liu i troen nu er aflagt med et herligt og ævict liu i æren: Gud lod ham Aar 1659 af fornemme ægte forældre føde til uerden i huilken hand siden saa uandrede: som dend, der tenkte at ende sin reise i himmelen. Gud brugte ham baade som en hyrde over sin hiord, men ogsaa som een tilsiundsmand over sine hyrder, men fandt ham i begge embeder tro ind til døden, ia i døden selv fuld af troen og levende haab om udødeligheden, efter at hand i 28 aar hafde opbyggt Guds huus, men 27 i ett liffsaligt egteskab med dend ædle ærbaarne nu høit sørgende matrone Margrethe Bølich, prydet sit eget blev hans siæl optaget i det huus, som er bygt uden hænder i himmelen, hvor den i vellysters strømme har druknet ald sin sorg og i de lystelige Værelser fundet den reniste Glæde: æren og een god samvittighed fuldte ham til iorden, naaden og een kostelig aruedel mødte ham i himmelen, her grønnes hans been: her giemmes hans aske: her hviler hans legeme i sin sidst erhueruede eiendom i uerden: indtil det samles med siælen som alt er i himmelen, og med dend deel af Christi Legeme, som endnu er i strid paa iorden.«

Præstegaardens Bygninger bestod i Pastor Find's Tid (1840—1847) af 25 Fag Stuehus, Vestre Længe 18 Fag, Østre 29, Østre Fløi 4 Fag og 8 Fag særskilt mod Øst, alle ret vel vedligeholdte. Stuehuset — formentlig indrettet af Morten Hammer (1765—1809) — afgiver en god og behagelig Bopæl (meget forbedret af Pastor Find). I Udhusene er derimod kun »knap Lejlighed« som Følge af den Forandring Pastor Nyholm foretog, da han lod nedbryde 34 Fag af søndre Længde.

Præstegaarden opført efter Branden den 16. December 1864 beskrives af Provst la Cour saaledes: »*Hovedbygningen* 42 Alen langt 17½ Alen bredt med 10 gibsede Værelser særdeles bekvemt indrettet. *Udhusene* i Øst og Vest, hver 30 Alen lange, 15 Alen brede. I vestre Længe 1 Confirmandstue. En *Lysthave* mod Nord, 2½ Td. Land med meget smukke Anlæg. Parken forbunden ved en Kanal, i den ene en Ø med Blomster etc., meget god Jord. God Træfrugt til Husbehov. Mange Nødder af forskellige Sorter. En fortrinlig Køkkenhave imod Syd paa 1 Skp. Land. Tilstrækkelig Tørv af jævn god Kvalitet haves i Præstegaardens Mose (1½ Td. Land); Brænde købes i de nærliggende Skove. Et Enkesæde er nedbrudt, men kan genopbygges og tillægges 15 Tdr. Land af Præstegaardens Jord.« Provst la Cour oplyser endvidere i »*Liber daticus*«, at i Aaret 1860 havde Ammendrup Skole 117 skole-søgende Børn, medens Nejlunge og Valby Skoler havde henholdsvis 70 og 79 Børn. I Helsing Sogn var samme Aar 48 fattigunderstøttede Personer og 11 i Valby Sogn.

Haven Nord for Præstegaarden udgør oprindelig 2½ Tdr. Land. Pastor Find siger om Haven: »Denne Have er en af de smukkeste Præstehaver, man i Almindelighed ser, og bidrager ikke lidet til Behageligheden ved Kaldet.«

Pastor Hammer pyntede meget paa baade Bygningerne og Haven, og Plantningen af de nu store Træer i den nordre Del af Haven blev for et Hundrede Aar siden kaldet »*Hammers Bakken*«. Det nuværende Haveanlæg skyldes især Pastor Nyholm.

— — —

Ved Skovseparationen 1783 og ved Udskiftningen blev 15 Tdr. Land — Matr. Nr. 2 — udlagt som Kirkejord. Præsten Morten Hammer fæstede for sin og Hustrus Levetid denne Jord, og dette »Fæste« overdroges senere Kaldet mod den ved Fæstet bestemte Afgift, 4 Rbd. aarlig til Kirken (Reskript 12/9 1788) og lagt til et Enkesæde, opført af Pastor Hammer. Til dette Enkesæde skulde altid den ældste Enke paa Kaldet og hendes ukonfirmerede Børn fortrinsvis have Adgang saaledes, at ingen yngre Enke kunde tiltræde Beboelsen eller Brugen af Jorden, saalænge der var ukonfirmerede Børn tilbage af den ældste Enkes. (Det var paa

de Tider ret almindeligt, at den nye Præst i et Kald for at undgaa at udrede den forholdsviis store Pension til Formandens Enke indgik Ægteskab med denne).

Vers og Rim.

Sognepræst Jørgen Friis, der havde været Frederik IV's Hofpoet, opfyldte alle Værelser i den daværende Præstegaard med

Gadeparti Østergade, Nr. 24 m. fl. før 1900.

Vers og Rim. Disse Vers, der gik til Grunde med Præstegaardens Brand i 1864, er ved mundtlig Tradition opbevaret, hovedsagelig ved Postmester Wilhelm Dohm, der i Opvæksten og Ungdommen var det, man den Gang kaldte »Skriverdreng« hos daværende Provst la Cour. Disse Rim og Vers var affattet i den Tids Ortografi, men anføres her nedenunder efter Postmester Dohms Stavemaade.

ANSØGNINGEN TIL KONGEN

Hjælp naadigste Monark! nu gjælder det at rime,
Lad Lykken træffe mig, thi nu i denne Time
Er død i Helsinge en Præst, som kaldtes Griis:
Gjør Verset rimeligt, saa hjælpes Jørgen Friis.

Maaske har han dog været bange for, at Kongen ikke skulde finde Rimet, for han lod følgende Tillæg følge efter:

Stormægtigste Monark! Allernaadigste Arveherre og Konge!
 Blandt dem, som Hjælp og Brød for Kongens Throne tigge,
 Monarken seer mig her med Bøn i Støvet ligge.
 Det Sted, som ledigt er, har Navn af Helsinge,
 Gud veed hans Navn, som skal den Held og Lykke see.

Det veed jeg, om saa var, min Lykke kunde blive
 Monarken vilde mig sit Brev paa Kaldet give.
 Jeg blev saa hjerteglad, som Hjarne, da han skrev
 Og efter Frodes Død for Rimet Konge blev.

Jeg skulde paa min Dør den Tid og Lykke skrive,
 Det skulde til min Død i Sindet prentet blive:
 »Da Gud gav Frederik den Seir paa tydske Bund,
 Gav Gud og Frederik mig Brød paa denne Grund.«

Saa meget er vist, at han fik Embedet, og at han samme Dag,
 da hans Kaldsbrev blev udfærdiget — den 1. Januar 1719 —,
 skrev følgende Taksigelse:

Tak naadigste Monark! for den lyksalig Time,
 Paa hvilken Griis og Friis sig sammen maatte rime,
 Jeg havde rimet tit, men Kongen rimte bedst,
 Da Friis ved Griis's Død fik Kald og blev til Præst.

— — —
 Det er naturligt, at han, som havde beskæftiget sig med og
 vundet Kongegunst og Kald ved at rime, ogsaa maatte forsyne
 sin Bolig med Vers og Inskriptioner. Straks efter Ankomsten til
 Helsinge satte han følgende Vers over Forstuedøren i Gaarden:

Gak ind og ud med Fred, Gud signe Dig og Dine!
 Her fandt jeg Huus og Hjem og Brød for mig og Mine
 Gud trøste den, som er forladt og lider Nød,
 Som lever husevild og leder efter Brød.
 den 11. Februar 1719. Det ønskes af
J. F.

I den store Sal fandtes følgende Inskriptioner:

OVER DEN FØRSTE DØR:

Min Ager mig føder, mig klæder mit Faar,
 Mit Maaltid indrettes, som Huset formaar.
 Fra Lo og fra Lade jeg tager min Viin
 Og henter ei noget fra Mosel og Rhin;
 Den Kræsne maa have sin Mave for sig,
 Jeg nøies med dette, der findes hos mig.

OVER DEN ANDEN DØR:

Vær ærlig mod Alle, betro Dig kun Faa,
 Gjør Intet, Du siden skal støde Dig paa!
 Tal ilde om Ingen, fortørn ikke den,
 Som altid kan hævne sin Vrede igjen!
 Hav Intet at gøre med fremmed Mands Sag,
 Saa haver Du mangan fornøielig Dag!

OVER DEN TREDIE DØR:

Vær ydmyg for Din Gud, retfærdig mod Din Næste,
 Og følg i alle Ting de Frommeste og Bedste!
 Grib ei til onde Raad, om Modgang vil Dig trykke,
 Fald ei til Overmod, fordi Du seer Din Lykke!
 Gjør som Du venter Dig, vær selv Din egen Dommer,
 Brug Tiden vel, Du har, og tænk paa den, der kommer!

— — —

Over et Kaminbrædt, hvorpaa der var afbildet en Pige, som kogte The og pustede til Ilden:

Lad Tyrk og Indian sin egen Mode have,
 Den brændte Kaffesmag fordærver kun vor Mave;
 Thi siden Folk fandt paa at fylde sig med Vand,
 Blev Pung og Helbred tynd hos mangan ærlig Mand.

Over Kaminen stod et brændende Lys paa et Bord med denne Overskrift:

Vogt selv o Gud! vort Huus og Hjem,
 Naar Ild og Lys skal brænde!
 Og før os saa til Lyset frem,
 Naar Dagene har Ende.

Efter Jørgen Friis fulgte Provst Hans Hansen Hammer, og senere kom Mag. Morten Hammer, død 1809. Postmester Dohm skriver: »udentvivl har det været denne Sidste, som har prydet Salen med kostbare Tapeter og rigt udzirede Døre og Væggemalerier, og — da han selv gav sig af med at skrive Vers — har han tilintetgjort alle Jørgen Friis's Inscriptioner, for i deres Sted at anbringe sine egne Vers. Saaledes maatte Verset over Gangdøren vige for efterfølgende:

Velkommen Bisp og Provst, Gjæst, Frænde, helst en Ven!
 Fred vorde Hustru, Børn, fra Gud Velsignelsen!
 Men Gud lad Fjenden ei ad denne Dør indtræde,
 Ei Thingmænd, Amtstuebud, ei tit Velynderen,
 Ei Eftermand for snart, her dø jeg i min Rede!

Paa en af Salsdørene skrev han:

SAND LYKSALIGHED

Paa et saa deilig Sted mig Lodden faldt, her fryder
 Jeg mig til Levebrød, ja' og til Livets Lyst,
 Mit Straatag stille Ly, mit Bord mig Sundhed yder,
 Løvhytten bedst i Sorg beroliger mit Bryst.
 Nyd Stolte! umisundt et stort Pallads, ei nager
 Mig Nid, lyksalig selv Din Lykke jeg beklager.

Gid jeg saa glæder mig, mig dog ei saa forglæder
 Til Helsing, at det hendrage skal min Sjæl!
 Men ved den gode Lod, Du Gud, mig her bereder,
 Hendrag mit Hjærte til hiin bedre Arvedal.
 Mens der skal være Hjem for mig, lad her det være,
 Herfra man mig, o Gud, til Sara skal udbære.

(Sara var hans afdøde Hustru).

TID OG EVIGHED

Aldrig sukke, klage, tvivle,
 Altid bede, takke, tro,
 Det er Sjælens Trøst og Hvile,
 Det er Christens Pligt og Ro.

Nidkjær i Embed, i Vandel gudfrygtig,
 Varsom i Omgang, mod Hvermand oprigtig,
 Uforbeholden mod prøvede Ven,
 Giv mig at elske og elskes igjen.

Overalt, hvor der var Plads for Vers og Epigrammer, skal han have anbragt saadanne, men de er iøvrigt alle forlængst fortærede af Tidens Tand, uden at Traditionen har opbevaret noget af dem. Dog fandtes endnu paa Døren til Nr. 100 (W.C.) følgende Vers:

NATURENS OFFERTEMPEL

Ja, vistnok passede Forgyldning
 Til dette Rums indvortes Værd;
 Thi viid, her inden Dørens Fylding
 Er Lettelse for Hjertefærd.
 Her lindres Trang, al Tvang maa vige,
 Beklemmelse slaes hen i Vind,
 Her Kjøen, Rang, Alder gjøres lige,
 Nysgjerrige, kig blot herind!

Helsing Kirkegaard

blev i Aaret 1849 udvidet med et Stykke, som er lagt til den søndre Side helt ned til den nuværende Kirkegade. Kirkegaarden blev dernæst i Aaret 1850 planeret og beplantet med Træer og Buskvækster, hvorefter Indvielsen fandt Sted den 28. Juni s. A. I 1867 blev hele Kirkegaarden restaureret.

Om Udvidelsen i 1849 indeholder Sogneforstanderskabets Forhandlingsprotokol:

23/11 1849. »Forstanderskabet vedtog at sammenkalde Sognets Beboere for at aftale, om Helsing Kirkegaards Udjævning og Sløifning skulde udføres efter Omgang eller bortaccorderes for Betaling og Udgivterne dermed repeteres paa Sognets Hartkorn.« Efter at dette Møde med Beboerne var afholdt, indeholder Protokollen følgende: 26/2 1850. »Planeringen af Kirkegaarden udføres ved Naturalarbeide efter Omgang.«

Den gamle Kirkegaard udvidedes mod Nord i Aaret 1880.
Den nye Kirkegaard blev, umiddelbart før den første Begravelse fandt Sted, indviet den 12. September 1936.

Jordfæstelsen af Selvmordere.

En Skrivelse af 2. Juli 1844 fra Amtet meddelt gennem Justitsraad Meinig til Sognepræsten lyder saaledes:

Gadeparti Nyvej ca. 1908.

»I Anledning af de Oplysninger, der ere fremkomne ved det Forhør, som er optaget over Liget af Parcellist N. N., som 28. f. M. har taget sig Selv afdage ved Strikke, maa jeg tjenstligt meddele: at Liget af samme N. N. kun maa jordes paa et afsides Sted ved Kirkegaarden uden Jordpaakastelse eller nogensomhelst kristelig og borgerlig Ceremoni.« Paagældende blev da — som det saa smukt hedder — nedkulet umiddelbart Sønden for Kirkemuren!

Da Kirkegaarden imidlertid 5 Aar efter blev udvidet mod Syd ned til Kirkegade, kom den omhandlede Selvmorder alligevel til at hvile i indviet Jord.

Indre Missions Samfund i Helsingø og Missionshuset „Emaus“

blev oprettet i Januar Maaned 1905, idet Direktør P. C. Christensen da ifølge tinglyst Gavebrev skænkede Grunden, hvorpaa Missionshuset opførtes. Gaardejer Jens Christensen, Bymose-

gaard, og Gaardejer Jens Peter Larsen i Lavø var særlig virksomme ved paa forskellig Maade at fremskaffe de fornødne Midler.

Mange kristelige Møder er afholdt i »Emaus«, der ved Gavebrev i 1927 blev overdraget til »Kirkelig Forening for Indre Mission i Danmark«. Huset og Grunden ansattes da til en samlet Værdi af 20.000 Kr.

Samfundet har i Aarenes Forløb været betjent af følgende Missionærer: N. Nielsen, A. Madsen, J. Herlufsen og Carl Jørgensen.

Luthersk Missionsforening,

der stiftedes paa Bornholm i Aaret 1868, erhvervede Medlemmer i Helsingø og Omegn i 1878. Foreningens Møder afholdtes i Begyndelsen hos Uldspinder Frederiksen og derefter i en af Gaardejer Peter Jensen i Ørby købt Villa i Helsingø Vestergade. Efterhaanden som Foreningens Medlemsantal voksede, blev Lokalerne i Villaen for smaa, hvorfor Bygningen solgtes, og det nuværende Missionshus, der har baade en stor og en lille Sal, anskaffedes og indviedes i 1924.

Byggeudvalget bestod af Peter Jensen, Ørby, Ole Magnussen, Helsingø, Lars Pedersen, Munkehøjgaard, Julius Jensen, Lavø, og Marius Andersen, Skærød. Huset kostede 22.000 Kr. at opføre, idet Grunden var skænket af Chr. Petersen, Græsted. Forskellige Medlemmer tilskød ialt 10.000 Kr., saaledes at Prioriteten oprindelig kun var 12.000 Kr.

Der afholdes som Regel ugentlige Missions- og Ungdomsmøder med jævn god Tilslutning. Den nuværende Ledelse af Foreningen og Forsamlingslokalerne er: Parcellist Julius Jensen, Lavø, Bager Aage Larsen, Tisvilde, og Gaardejer Marius Andersen, Skærød.

Kirkeligt Samfund

i Helsingø stiftedes i Aaret 1921 i Tilslutning til Hovedforeningen af 1898. Indbyderne til det stiftende Møde var Sognepræst L. S. Lyngh-Larsen, Uddeler Just Wøidemann, Parcellist N. P. Christensen og Fru Ingefred Nielsen, alle boende i Helsingø.

Samfundets Forsamlingshus i Nygade indviedes 7. Oktober 1925, efter at Bygningens Grund med det paa denne den Gang værende Beboelseshus var skænket af daværende Distriktsjorde- moder, Frøken Hansen. Forsamlingshuset, der opførtes af Byens og Omegnens forskellige Haandværksmestre, kostede ialt 24.033 Kr., heraf var ved Gaver og Bazarer tilvejebragt 19.724 Kr., medens Restbeløbet indkom som rentefrit Laan fra forskellige af Samfundets Medlemmer. Bestyrelsens nuværende Formand er Direktør Just Wøidemann.

Kommunens Tillidsmænd.

Amtsraadsmedlemmer.

Følgende Personer fra Helsingø og Omegn har været Medlemmer af Frederiksborg Amtsraad siden 1842.

Sognefoged Niels Olsen, Tisvilde	1848—1854
Gardejer Jens Nielsen, Petershvile	1856—1874
Proprietær V. N. Lund, Annissegaard	1867—1871
	og 1889—1892
Gardejer Anders Christensen, Ørby	1874—1898
Prokurator H. C. Holch, Helsingø	1874—1882
Møller Lars Pedersen, Annisse	1898—1913
Proprietær E. W. Lund, Annissegaard	1907—1910
Gardejer Jørgen O. Nielsen, Nejlunge i Aaret	1916
Købmand Jens Larsen, Vejby	1916—1919
Gardejer Niels Jensen Nielsen, Ramløse	1922—1943
Husmand Niels Nielsen, Ramløse	valgt i 1943

Sogneforstandere i Helsingø-Valby Kommune fra 1842 til 1867 og Sogneraadsmedlemmer fra 1867 til 1943.

Gaardmand Rasmus Jørgensen, Hemmingstrup	1842—1844
Capitain C. K. Juul, Slettegaard	1842—1843
Gaardmand Anders Bendtsen, Valby	1842—1847
» Niels Jonas Rundin, Helsingø	1842—1844
» Peder Christophersen, Kæderup	1842—1843
» Niels Nielsen, Højbjerg	1842—1844
» Lars Rasmussen, Valby	1842—1844
» Hans Christoffersen, Lavø	1842—1847
» Mads Larsen, Ammendrup	1842—1844
» Jørgen Larsen, Nejlunge	1843—1847
Møller Albrechtsen, Pibe Mølle	1843—1844
Gaardmand Niels Hansen, Sletelte	1845—1850
» » » »	1854—1864
» » » »	1868—1873
» » » »	1880—1885
Proprietær L. Hansen, Slettegaard	1845—1850
Gaardmand Niels Pedersen, Ammendrup	1845—1847
» Hans Andersen, Valby	1845—1850
» Niels Jensen, Helsingø	1845—1850
» Lars Børgesen, Valby	1848—1853
» Ole Pedersen, Lavø	1848—1853
Sognefoged Hans Madsen, Helsingø	1848—1858

Gaardmand Niels Larsen, Nejlinge	1848—1853
» Jens Rasmussen, Høbjærg	1848—1870
» Lars Andersen, Valby	1851—1865
» Ole Christensen, Sletelte	1851—1854
Parcellist Peder Hansen, Helsinge	1851—1856
Gaardmand Jørgen Jensen, Ammendrup	1851—1856
» Lars Jensen, Valby	1854—1861
» Peter Lund, Ammendrup	1854—1861
» Truels Larsen, Kæderup	1854—1867
Provst la Cour, Helsinge	1856—1867
Parcellist Børge Jensen, Lavø	1856—1867
Gaardmand Jørgen Jensen, Helsinge	1859—1864
» Lars Larsen, Helsinge	1862—1867
» Børge Larsen, Valby	1862—1867
» » » »	1883—1888
» Hans Pedersen, Nejlinge	1865—1870
Parcellist Christen Larsen, Valby Overdrev	1865—1870
Gaardmand Jens Pedersen, Valby	1865—1873
Møller Hoffman Nielsen, Tofte Mølle	1867—1870
Gaardmand Niels Larsen, Lavø	1868—1873
Forpagter Grønbeck, Slettegaard	1868—1873
Gaardmand Hans Nielsen, Ammendrup	1868—1873
Procurator H. C. Holck, Helsinge	1871—1876
Gaardmand Lars Nielsen, Valby	1871—1876
Parcellist Ole Pedersen, Nejlinge	1871—1876
» Niels Larsen, Høbjærg	1871—1876
Gaardmand Anders Nielsen, Valby	1874—1879
» Jens Larsen, Bannebjerg	1874—1879
» Søren Pedersen, Høbjærg	1874—1879
Leutenant Krause, Helsinge	1874—1875
Gaardmand Jens Jørgensen, Lavø	1874—1879
Pastor Theilade, Helsinge	1875—1876
Fuldmægtig Jansen, Helsinge	1876—1884
Sognefoged Hans Larsen, Helsinge	1877—1882
Gaardmand Ole Larsen, Sletelte	1877—1882
Parcellist Christoffer Holløse, Valby Overdrev	1877—1882
Lærer Søren Petersen, Ammendrup	1877—1882
Forpagter C. Backe, Slettegaard	1880—1884
Gaardmand Anders Andersen, Valby	1880—1885
» Lars Henrik Nielsen, Kæderup	1883—1888
Gaardbestyrer Jens Jensen, Helsinge	1883—1888
Parcellist Ole Andersen, Valby	1883—1886
Sognefoged Anders Jensen, Kongensgade	1884—1898
Gaardmand Hans Larsen, Nejlinge	1884—1891
» Jens Jørgensen, Ammendrup	1886—1891
» Lars Hansen, Lavø	1886—1891
» Hans Nielsen, Valby	1886—1891
» Jens Hansen, Aggebo	1886—1888
» » » »	1898—1902
Købmand C. A. Rose, Valby	1889—1894
Slagter Peder Andersen, Valby	1889—1894
Garver A. Rohd, Helsinge	1889—1894
Hjulmand Jens Petersen, Kæderup	1889—1894
Gaardejer Lars Børgesen, Nejlinge	1892—1897
» Peder Nielsen, Lavø	1892—1897
» Hans Nielsen, Hemmingstrup	1892—1897

Gadeparti Østergade Nr. 15—21 ca. 1900.

Gadeparti Østergade Nr. 18—22 ca. 1900.

Gaardejer Anders Andersen, Valby	1892—1897
» » » »	1897—1913
» Lars Peter Hansen, Vester Bannebjerg	1905—1900
» » » »	1909—1917
Parcellist Jens Nielsen, Valby	1895—1900
Træskomager Søren Christiansen, Helsingø	1895—1900
Gaardejer Ole Jørgensen, Højbjerg	1895—1900
» Peder Andersen, Valby	1898—1903
» Hans M. Jørgensen, Nejlinge	1898—1903
» Ole Nielsen, Lavø	1898—1903
Postmester Fr. W. Dohm, Helsingø	1898—1902
Gaardejer Jens Peter Petersen, Grønhøjgaard	1901—1906
» » » »	1917—1921
Brygger Ole Pedersen, Helsingø	1917—1921
Parcellist Lars Chr. Jensen, Bannebjerg	1901—1906
» Niels Nielsen, Aggebo	1901—1906
Gaardejer Lars Nielsen, Hemmingstrup	1902—1909
Møller Rasmus Israelsen, Helsingø	1902—1909
Gaardejer Ole Jens Andersen, Valby	1904—1909
» Jørgen Ole Nielsen, Nejlinge	1904—1913
Købmand Andreas Dohn, Helsingø	1904—1917
Parcellist Niels Jensen, Valby	1907—1909
Smed Niels Sørensen, Højbjerg	1907—1909
Husmand Hans Peter Hansen, Lavø Huse	1907—1913
Gaardejer Niels Peter Christensen, Højbjerg	1909—1921
Postekspedient J. N. Jørgensen, Helsingø	1909—1916
Maler J. P. Jørgensen, Slettele	1909—1913
Gaardejer Niels Hansen, Ammendrup	1909—1913
Købmand Christian Andersen, Nejlinge	1913—1921
Gaardejer Peter Johansen, Kongensgave	1913—1928
Parcellist Christoffer Larsen, Helsingø	1913—1917
» Jens Jørgensen, Lavø	1913—1921
Gaardejer Chr. Nielsen, Ammendrup	1913—1917
Skomager Niels Andersen, Valby	1913—1917
Gaardejer Niels Peter Hansen, Hulsøgaard	1913—1921
Parcellist Christen Christensen, Lavø	1916—1917
Gaardejer Harald Baun, Højbjerg	1917—1925
Murermester Hans Christensen, Helsingø	1917—1925
Sadelmager H. D. Radmer, Helsingø	1917—1933
Parcellist Søren L. Sørensen, Valby Huse	1917—1925
Direktør Aksel Nielsen, Helsingø	1917—1921
» » » »	1925—1933
Parcellist Rasmus Rasmussen, Nejlinge	1921—1925
Gaardejer Lars Nielsen, Valby	1921—1925
Landpostbud Laurits Sørensen, Helsingø	1921—1933
Parcellist Jens Sørensen, Valby Overdrev	1921—1929
Skovløber Hans Hansen, Højbjerg Hegn	1921—1925
Gaardejer Lars Nielsen, Lavø	1921—1925
» Frederik Nielsen, Kæderup	1925—1937
» Ejner Madsen, Valby	1925—1933
» Oluf Olsen, Kæderup	1925—1933
» Hans Heiesen Olsen, Lavø	1925—1933
Parcellist August Olsen, Ammendrup	1925—1929
Købmand Ferdinand Larsen, Helsingø	1925—1933
Gaardejer Anders Jensen, Landagergaard	1928—1937
» Hans Larsen, Ammendrup	1929—1933

Arrestforvarer Ole Magnussen, Helsingø	1929—1933
Arbejdsmand Peder Andersen, Helsingø	1933 (ikke afg.)
Træskomager Hans Carlsen, Helsingø	1933—1941
Skomager N. Chr. Olsen, Helsingø	1933—1937
Gaardejer Johannes Larsen, Højbjærg	1933 (ikke afg.)
Købmand Valdemar Pedersen, Helsingø	1933—1941
Uddeler Just Wøidemann, Helsingø	1933—1935
Parcellist Jens Peter Petersen, Nejlunge	1933—1937
» Jens O. Olsen, Bannebjerg	1933—1937
» Hans O. Olsen, Aggebo	1933 (ikke afg.)
» Hans O. Olsen, Aggebo	1937 (ikke afg.)
Farvehandler G. Reiter Jensen, Helsingø	1935 (ikke afg.)
Lærer Poul Westh, Helsingø	1937 do.
Parcellist Peter Petersen, Højbjærg	1937—1937
Gaardejer Christian Nielsen, Aggebo	1937 (ikke afg.)
» Kristian Nielsen, Lavø	1937 do.
Politibetjent Jens Malmdorf, Helsingø	1937—1939
Tømrermester Einar Kirkebye, Nejlunge	1937 (ikke afg.)
Skomager Chr. Christensen, Helsingø	1939 do.
Rentier Carl Johansen, Kongensgade	1941 do.
Arbejdsmand Alfred Jensen, Aggebo	1941 do.

Mølleridrift, Brændevinsfremstilling, Kroerne.

Møller og Møllere.

For at kunne erhverve Næringsbevis som Møller skulde man før Forordningen af 1842 være udenfor Bondestanden; Møllerne var i ældre Tid en Slags kongelige Embedsmænd. I flere gamle Kirkebøger fra det 17. og 18. Aarhundrede betegnede Præsterne dem som »Seigneur«. Møllejeeren var i de fleste Egne i hele Nordsjælland af de finere Folk; de stod ikke paa Linie med almindelige Bønder eller Haandværkere. Endnu i »Adam Homo« hedder det om Præstegaardens Julegæster, at de aflægger Besøg i Egnen hos »hver gejstlig Mand, der Fedekalven slagter, hver dannet Møller, hver gentil Forpagter.« Mølleren hørte altsaa til det fine Selskab! Flere af Fortidens Digtere og Fortællere omtaler altid Møllerne som Folk uden for og over Bondestanden.

Da Vandmøllen i Helsingø Mølledam i det 16. Aarhundrede blev nedbrudt, havde man kun Pibe Vandmølle; men denne var kun i Brug hvert Vinterhalvaar, eftersom Stigbordet skulde løftes, saa Vandet fik frit Løb mod Arresø om Sommeren, ellers kunde de omliggende lave Jorder og Enge ikke dyrkes. Hver Bonde havde en Haandkværn, der maatte gøre Fyldest saa godt som muligt i Sommerhalvaaret, da de nærmeste Møller var beliggende i Frederiksværk og Esrom.

Sogneforstanderskabets Protokol for 1843 indeholder bl. a. følgende om Mølletrangen: »Begjering fra Gaardeier Rundin om Forstanderskabets Anbefaling paa en forekommende Ansøgning til Rentekammeret om Tilladelse til at oprette en *Heste Mølle* af Exsentriske Jernplader til Formaling af Sæd, da han mente, at en saadan Indretning under den stedfindende Mølletrang vilde være kjerkommen for Egnens Beboere.« Forstanderskabet meddelte sin anbefalende Erklæring, da man »ikke kunde nægte, at her jo følte megen Ulempe ved den Mølletrang her altfor ofte fandt Sted.« Resultatet blev, at Rundin fik Tilladelsen.

Rentekammeret paalagde Møller Albrethsen, Pibe Mølle, at opføre en Hestemølle senest 1. Juni 1844, men fik med Sogneforstanderskabets Anbefaling Udsættelse til 1. September »paa

Grund af det sildige Foraar og fordi en Del Tømmer, der fra Udlandet skulde komme til Frederiksværk, er udeblevet.« Det anføres, at Albrehtsen i Maj Maaned havde et Forraad af 50 Tdr. formalet Rug, mellem 3 á 400 Tdr. uformalet og en god Del forskellige Slags Byggryn samt Rug- og Bygsigtning. Nogle faa Aar efter kom *Stubmøllen* anbragt paa Bakken Nord for Mølle-dammen. I Aaret 1863 opførtes de to saakaldte hollandske Vindmøller

Dyrlæge Høyer rykker ud ca. 1880 til Jørg. Møller, Tofte Mølle.

i Tofte og Helsing. Ejerne var henholdsvis Hofmann Nielsen og Rundin. Flere Møller var nemlig stærkt paakrævet som Følge af, at Landbrugerne havde begyndt at udvide og formere baade Kreatur- og Svinebesætningerne; formalet Sæd til Foderbrug skulde derfor bruges ud over, hvad man hidtil havde kendt. Disse to Vindmøller bevirkede i et Par Menneskealdre en stigende Færdsel fra Omegnen til Helsing.

Efterhaanden som Elektriciteten vandt Indpas, fik de fleste Gaardejere og nogle Parcellister anskaffet sig elektriske Kværne, hvorved Møllaturene indskrænkedes i en saadan Grad, at der ikke blev nok at bestille for Vejrmøllerne. Tofte Mølle er for et Par Aar siden nedrevet, og Stubmøllen ved Pibe Mølle-dam kan ikke mere fungere. Selve »Skroget« af Stubmøllen staar dog endnu paa Bakken for at minde den kommende Slægt om Fortiden. Nu er kun tilbage Helsing Mølle.

Brændevin og Brændevinsbrænderier.

Landboerne og den arbejdende Klasse havde ved Udskiftningstiden ikke ret mange Fornøjelser, kun indbyrdes Sammenkomster ved Høstgilder — de saakaldte Mikkelsgilder, Barselsgilder, Bryllupper og Begravelser. Ved disse saakaldte »Gildeslaug« blev Humøret altid sat op ved Hjælp af Brændevin, der som Regel ved disse Sammenkomster blev nydt til Overmaade.

I hver By i Helsingegnen var der flere, der brændte eller bryggede denne Vare, skønt det var forbudt. »Brændevinstøjet« blev holdt godt skjult, saa Politimyndighederne sjælden fandt »Remedierne«, som de gamle Kulsviere kaldte Sagerne. I 1843 henvendte en Strandfogedbetjent sig til Sogneforstanderskabet i Helsing med Anmodning om Medvirken til Konstatning af den gængse ulovlige Brændevinsbrænden. Man svarede, »at man vilde yde den Bistand til at fremme Øimedet, som kunde ske med Forstanderskabets Værdighed.«

Efter Grundlovens Ikrafttræden var der flere, saavel i Helsing som i de nærmeste Byer, der søgte om Tilladelse til at drive Handel. Sogneforstanderskabet nægtede som Regel at give Anbefaling, idet man ræsonerede, at selv om der ikke holdtes Kro, vilde Folk altid kunne finde et Sted, hvor Brændevinen kunde nydes. Den arbejdende Klasses Velstand var bedst i de Byer, der ikke havde nogen Høkerhandel, hvorfor man principmæssig modsatte sig alle »deslige Etablissementer«. Fristelsen for Tjenestekarle, Arbejdere og Fattigfolk var mindre i de Byer, hvori der ikke forhandlede Brændevin, det mente man fremdeles.

Efter Næringslovens Ikrafttræden i 1857 blev der alligevel, trods Forstanderskabets Protest, i Begyndelsen af Tredserne givet Tilladelse til Brændevinhandel saavel i Helsing som i Tofte og Nejlunge samt i Valby. Brændevinhandel fra Forretningen ved Pibe Mølle havde været tilladt i mange Aar, vistnok fra Begyndelsen af Christian VII's Regeringstid.

I 1863 fik Rundin Forstanderskabets Anbefaling paa et Andragende om Anlæg af et Brændevinsbrænderi i Helsing, men Købstæderne Hillerød og Helsingør protesterede overfor Indenrigsministeriet. Paa Grund af denne Protest og flere andre Grunde blev Brændevinsbrænderiet i Helsing først en Virkelighed i Slutningen af Aaret 1867. Dette Brænderi og den hermed i Forbindelse staaende »Studestald« ophørte dog med Virksomheden i Begyndelsen af Firserne.

Helsing Kro.

I Aaret 1732 fik Kroen Bevilling med Privilegium »Kongelig privilegeret Kro«. Kun Reisende maatte bevæertes, idet Værtshushold ikke var tilladt.

Paa et Andragende fra Kroforpagter Petersen i Helsinge om Tilladelse til i sit Gjæstgiveri foruden Rejsende tillige at maatte beværte Byens og Sognets Beboere vedtog Sogneforstanderskabet i Maj Maaned 1867 at meddele følgende Erklæring: »I Betragtning af, at den i deslige Bevillinger indeholdte Clausul »kun for Reisende« ikke kan overholdes og derfor neppe nogensinde bliver overholdt, at der i Helsinge Bye er en stor Conflux til Birke-

Helsinge Kro før Branden 1900.

contoiret, Forligscommissionen, Møllen etc. af saavel indensogns som Udensogns Folk, der ofte maa opholde sig her i længere Tid, saa at der altsaa virkelig er Trang tilstede ogsaa for de nærmestboende under et saadant Ophold at kunne erholde Forfriskninger (ogsaa Sogneforstanderskabets Møder, som ofte vare i længere Tid, og hvortil mange af Sognets Beboere have Ærinder, ville fremtidig blive afholdte i Kroen), at Helsinge Bye mere har Character af en Flække end af en almindelig Landsby, at Ansøgeren er en paalidelig Mand, som ingen Uordener taaler, imedens de til Gjæstgiveriet hørende Localer tilfredsstillende enhver billig Fordring — vover man at anbefale nærværende Andragende om Tilladelse til almindeligt Værtshuushold i samme Udstrækning som i Smaabyerne, en Tilladelse, som efter Forlydende skal være meddelt andensteds paa Landet, navnlig i Store Lyngby Kro; dog paa den Betingelse, at der nøie bliver vaaget over, at der ikke derved bliver aabnet Leilighed for Stedets Tjenestefolk og

Arbejdere til at spille deres egen eller Husbondens Tid til Svir paa Kroen.«

Sogneforstanderskabets Erklæring er betegnende for det da-værende Helsing og Omegns Befolkning.

Ifølge Tingbogen og Sogneraadets Protokoller har *Helsing Kro* siden Aar 1869 haft følgende Kroværter:

Kroejer *Rasmussen* andrager 27/8 1869 om at drive Gæstgiveri og Værtshus. Sogneraadet anbefaler, idet de ved Ejendommen gjorde Forbedringer fremhæves. Amtet bevilgede i December 1869.

Amtet meddelte under 25/3 1870, at Forpagter *Christensen* havde faaet Bevilling til Krohold, hvorefter Kroeier *Rasmussen* frafalder sine Næringsbeviser.

Kroforpagter *N. J. A. Madsen* meddeles 26/11 1877 Bevilling til Gæstgiveri og Værtshushold.

Gæstgiver *Rasmus Nielsen* meddeles Bevilling fra 1/3 1883.

William Tuxsen Claudi fik udstedt Næringsbevis 1/7 1898.

Gæstgiver *Søren Michelsen* erholdt Skøde og Næringsbevis i 1902.

Skøde 1908 til Gæstgiver *Chr. Larsen*.

Skøde af 16/5 1911 til Gæstgiver *Christian Frederiksen*.

Skøde af 30/1 1918 til Gæstgiver *Hans Peter Svendsen*.

H. P. Svendsen overdrager 7/6 1920 Kroen til *H. Hemmingsen*.

Skøde af 27/8 1932 fra *Hemmingsen* til *Albert Jensen*.

Skøde af 18/1 1933 fra *Albert Jensen* til *Christian Bernhard Jacobsen*.

3/11 1938 overdrages Kroen fra *Jacobsen* til *Ingvaldt Berg Nielsen*.

1/9 1939 Skøde fra *Berg Nielsen* til den nuværende Kroejer *Chr. Henriksen*.

I Bevillingen af Aar 1870 er tilføjet den Bemærkning, at der ikke maa drives Høker- eller Købmandshandel eller overhovedet holdes aaben Bod; dog at Øl og Brændevin maa sælges ud af Huset.

Helsing Kro er nu, hvad Bygninger og Lokaler angaar, i Overensstemmelse med Tidens Krav.

Helsing Centralkro.

Paa et Andragende fra Sognefoged *Ole Jensen* om Tilladelse til at drive Værtshushold i Helsing har Sogneforstanderskabet under 18. Juni 1867 erklæret: »Sogneforstanderskabet maa bemærke, at det for kort Tid siden har anbefalet Kroforpagter *Petersens* Ansøgning om Bevilling til Værtshushold i Helsing By, da hans Localer er aldeles upaaklagelige og den dermed i Forbindelse staaende rummelige Rejestald er beliggende paa det hensigts-

mæssigste Sted i Byen, navnlig i Tinghusets umiddelbare Nærhed, og han synes derfor at være nærmest til at erholde den ansøgte Bevilling til Værtshushold. Man vil derimod ikke nægte, at der i Betragtning af Byens stadige Udvidelse og især, hvis der skulde blive oprettet Markeder sammesteds — hvad dog for Øieblikket er blevet afslaaet — muligen kan være Plads for to Værtshusholdere, og forsaavidt Ansøgeren er istand til at indrette et pas-

Helsing Kro's Brand 1900.

sende Locale i Byens Midte, vil man ingenlunde fraraade at meddele ham den ansøgte Bevilling, da saavel han som hans Kone er Sgnfst. bekjendte som skikkede til en saadan Bestilling.«

Under 12. September 1868 meddeltes *Ole Jensen* Bevilling som Værtshusholder i Helsing By.

Den 25. Juli 1873 anbefaler Sogneraadet, at der gives Bevilling til Hr. *Splittorff* i Stedet for *Ole Jensen*. Ministeriets Bevilling forelaa i September Maaned s. A. Bevillingen overgik i Marts Maaned 1876 til *Andreas Hansen*, hos hvem Sogneraadet fra Nytaar 1877 havde sine Lokaler. I Begyndelsen af Aaret 1883 blev Bevillingen udvidet til ogsaa at omfatte Gjæstgiveri.

Den 2. Juni 1899 erholdt *Lars Hansen* Næringsbevis til Drift af Centralkroen. Den 15. Oktober 1913 overtog *Hans Bernhard Hansen* Centralkroen, som han drev til sin Død i November Maaned 1925, hvorefter hans Enke, *Fru Laura Hansen*, overtog

Driften. Den gamle Rejsestald er nu fjernet, men Rutebilstation m. m. indrettet paa Pladsen. Enkefru Hansen har for nogle Aar siden ladet opføre en ny tidssvarende Tilbygning med Sal, Garderobe m. m.

Centralkroens Fortovsrestauration, ca. 1885.

Kongensgave.

Kongensgave blev købt til Selveje af den daværende Fæster Jørgen von Hjelmkrone den 8. Juni 1788 og var mellem de første i Frederiksborg Amt, der blev udstedt Selvejerskøde paa.

I Aaret 1841 vendte J. J. Rundin, der først havde lært Landbrug og derefter taget dansk juridisk Eksamen, tilbage til Landbruget og overtog sin Onkels Gaard Kongensgave paa 66 Tdr. Land.

Ved Siden af Landbruget vilde han frem ad nye Veje og tage fat paa industriel Virksomhed.

Først fabrikerede han Jernplove, saa vandt det gode Ler paa Gaarden hans Interesse, dels til Teglværksdrift og senere til Lervarer og Porcelain.

Til at begynde med søgte Rundin Raad og Bistand hos R. P. Ipsen, paa hvis Terracottafabrik han gjorde sine første Forsøg. Derefter startede han sin lille »Stentøjs- og Porcelainsfabrik paa Kongensgave«, som han kaldte den.

Efter at have drevet den et Aars Tid mente han, Tiden var inde til at forsøge at give den større Dimensioner. Han udsendte derfor i 1846 en Indbydelse til Aktietegning i en Porcelainsfabrik paa Kongensgave. I Følge Prospektet skulde Aktiekapitalen være 85,000 Rd. Rundin tilbød selv at tegne 5000 Rd.

Aktietegningen er vel næppe forløbet ganske efter Rundins Forventninger, uagtet den Vekslerer, hos hvem Tegningen skete, kunde fremvise Prøver af den nye Fabriks smukke hvide Porcelain. Men der har dog været Kræfter i Gang til Fordel for Rundins Planer. Det synes, som om han har faaet Tilsagn fra Kong Christian VIII om et Laan af Statskassen, og han fortæller, at han har faaet Paalæg om ikke at aabne et Fabriksudsalg i København, hvortil han alt havde faaet Bevilling, forinden hans Fabrik havde faaet det planlagte større Omfang og var konkurrencedygtig.

Rundin søgte nu et Laan af Statskassen paa 30,000 Rd., og han havde under Forudsætning af dette Laan faaet Løfte om yderligere 15,000 Rd. fra en københavnsk Forretningsmand.

I Anledning af dette Laan af Statskassens Midler ser man nu

Fabriksdirektør Rawert optræde i Forening med Administrator Bergsøe fra Den kgl. Danske Porcelainsfabrik, og de Herrer besøgte 1847 Fabrikken paa Kongensgade i Helsingør for at undersøge denne og den eventuelle Sikkerhed for Laanet. Det er forstaaeligt, at Rawert, der havde det Synspunkt, at det vilde være det bedste, om den kgl. Porcelainsfabrik fik en Konkurrent herhjemme, der vilde tvinge den til at hæve Kvaliteten af Varerne, saa ret optimistisk paa Rundins Virksomhed, medens Bergsøe, trods megen Anerkendelse, selvfølgelig maatte formene, at Rundin ikke var egnet til at lede en større Virksomhed af denne Art.

Medens Rundin ventede paa Resultatet af de Herrer Besøg og deres Strid, der var vitalt for hans Fabrik, døde Kong Christian VIII.

Det synes, som om Rundins Planer dermed har faaet et stærkt Stød. Man ser ham nu søge sin Trøst i, at Kong Frederik VII's Statssekretær, Etatsraad Lunding, havde lovet ham, at Kongen i Løbet af Sommeren 1848 skulde komme ud at se paa Fabrikken paa Kongensgade.

Hvordan det er gaet med dette Besøg, ved man ikke, men Statslaanet blev der i hvert Fald ikke noget af. Tiden var ikke mere til Statsunderstøttelse af slige Virksomheder.

Den unge Porcelainsfabrikant har sikkert haft en vanskelig Tid og har formentlig maattet realisere sine Lagre af Porcelain og Lertøj fra det Udsalg i Hovedstaden, hvortil han havde faaet Bevilling.

I 1848 led hans Fabrik under Ildebrand, hvilket rimeligvis i Forbindelse med økonomiske Vanskeligheder har standset hans Virksomhed.

Fabrikken paa Kongensgade synes selv i den beskedne Størrelse, den havde, at være baade energisk og dygtigt sat op. Bergsøe erklærede Formene for gode og kurante, Porcelainet fandt han var smukt, meget hvidt og godt brændt, hvorimod han mente, at Materialet, som Kunst betragtet, var mindre godt. Nogen Kritik var vel ogsaa ventelig fra Den kgl. Porcelainsfabriks Administrator.

Fabrikken beskæftigede i 1847 tre Drejere, en Lærling og en Maler, der besøgede broget og blaa Maling samt Forgylning. Nogle Modeller til Kaffe- og Tetøj er udført af Drejer J. W. Lehmann og andre Modeller til Bordtøj og Vandtøj hidrørte fra en tysk Modellør Gøpfert. I 1847 var der et lille Parti Tetøj af Porcelain færdigt, forgylt og malet, og Bergsøe fandt det smukt og veludført. Endvidere forefandt for ca. 10,000 Rd. endnu ufærdigt Porcelain.

Rundin havde i sin Fabrik en cylindrisk Ovn i to Etager med tre Fyrhuller samt en Muffelovn til Farve og Guldindbrænding. Porcelainet blankbrændtes i Ovnens underste Etage. Den kunde rumme 400 Par Kopper.

Foruden Porcelain, hvoraf der forefandtes et efter Forholdene ret betydeligt Lager, havde Rundin desuden forfærdiget en Mængde af det brune Lertøj, der dengang gik i Handelen under Navn af »Karlsbadertøj«. Bergsøe erklærer det for at være meget godt forarbejdet, men tilføjer, at det ikke var moderne længere.

Datidens »Karlsbadertøj« var det smukke brune glaserede Lertøj, der stammer fra Fabrikkerne omkring Karlsbad, hvorfra Fabrikationsmaaden var importeret hertil. Dekorationen har herhjemme bevaret en Del Lighed med de bøhmiske Fabrikers Varer. Dette Lertøj har hos os bredt sig over en stor Del nordsjællandske Lerbrænderier, og det er navnlig moderne fra Aarhundredets Begyndelse til ind i Trediverne. Det havde en meget smuk mørkebrun Farve, der fremkom ved en stærk kiselholdig Blyglasur, som forenet med Jern og Manganoxyd gav Varen denne smukke Overflade.

I vor Tid har man interesseret sig for dette Lertøj og givet det Navn efter Lokaliteten, hvor det herhjemme fortrinsvis blev forfærdiget, nemlig »Nordsjællandsk Lertøj«.

Emil Hannover har skabt en Samling af dette i Kunstindustri-museet. Man har tidligere søgt at efterspore, hvilke Lervarefabriker i Nordsjælland der udførte Varen, og Fabriken paa Kongensgave er altsaa en af disse.

Porcelainsfabriken paa Kongensgave har næppe eksisteret mere end fire Aar. Dens hidtil ukendte Fabriksmærke var et stort sammenslynget J. J. R.

Men er det end ukendt og sjældent, er det dog hændt, at en eller anden Samler i en Antikvitetshandel har mødt et Par Kopper, dekoreret med kulørte Blomster og Guld, som bar dette Mærke. Lidet skulde man ane, at et saadant Par Kopper, der frapperede med deres tekniske Fuldenndhed, deres ualmindelige Hvidhed, i Tidens typiske Form og med den iøvrigt kønne Dekoration og med dette ukendte Mærke, var danske og stammede fra Porcelainsfabriken paa Kongensgave.

Foreningsliv. Byens Værker.

Helsinge Borgerforening

stiftedes 31. August 1904 som en Fortsættelse af Lygteforeningen og har lige siden Stiftelsen været Arrangør af *Gadebelysningen*, først Petroleumslamperne, siden hen den nuværende elektriske Belysning.

Skovstien, der er udlagt til offentlig Færdsel, ejes af Foreningen, købtes 1907 og aabnedes 1908. For en Snæs Aar siden maatte man aflyse al Cyklekørsel, da Cyklisterne ikke tog tilbørligt Hensyn til de gaaende Personer, men for et Par Aar siden tillodes atter Cykling paa Stien med det Forbehold, at Cyklister skal »staa af« for Gaaende. Denne Ordning respekteres nu saa nogenlunde.

Gadekæret har Foreningen Tilsyn med. Beplantningen af de omliggende Arealer er for en stor Del bekostet af Foreningen og Elektricitetsværket, idet Kommunalbestyrelsen dog af og til har ydet Tilskud. Adgangsvejen fra Kirkegade, der ved Udskiftningen anlagdes til Brug ved Kreaturvanding for Præstegaarden og Haragergaard med flere, var lidt efter lidt brugt som Losseplads, hvorved Passagen af Vejen eller Stien til Vandet var stoppet. Ved Henvendelse til Sogneraadet blev Vejen ryddet i 1924 og har siden været en meget benyttet Adgangsvej og Spadseresti. Samme Aar anlagdes Sti rundt om hele Kæret, ligesom man i 1925 anskaffede en Redningsstige og Hage for i paakommende Tilfælde at kunne bruges i Isperioder. Sogneraadet afholdt en Del af Udgifterne hertil. Overgartner V. F. Hansen i København — en Søn af Distriktslæge Hansen — skænkede samtlige Planter til den første Beplantning. Et Springvand midt i Kæret blev i 1934 anskaffet af Elektricitetsværket og delvis ved Tilskud fra flere af Foreningens Medlemmer. Dette Springvand fungerer dog ikke i disse Rationeringstider. Gadekæret er nu af Amtsvejvæsenet forsynet med en lav Stenmur langs Hovedgaden og Skolegade, hvorefter Sogneraadet lod Kæret oprense i Aaret 1929.

Foreningen har endvidere med Tilskud fra Kommunalbestyrelsen allerede i 1905 ladet anskaffe en *Sneplov* for at afhjælpe

Beboernes Snekastningspligt. I Aaret 1912 købtes en ny og bedre Sneplov.

De gamles Udflugt kom til Udførelse første Gang i 1925 paa Initiativ af Borgerforeningen, idet denne fremskaffede de fornødne Automobiles ganske gratis, mod at Sogneraadet beværetede de gamle Mennesker. Denne Ordning fortsattes i 13 Aar, men maatte da paa Grund af Benzinmanglen ophøre. Senere har

Gadekæret, ca. 1900.

Sogneraadet benyttet Jernbanen til kortere Udflugter for de Gamle.

Dommerembedet i Helsingør var i 1926 ved at blive nedlagt paa samme Maade, som Dommerembederne i Fredensborg, Hørsholm og Frederiksværk blev nedlagt. Borgerforeningens daværende Bestyrelse i Forening med Sogneraadets formand gjorde da et stort Arbejde for at bevare Embedet, bl. a. ved gentagen Foretræde for Justitsministeren og de lokale Rigsdagsmænd. Heldigvis lykkedes det at bevare Dommerembedet, ligesom Boligspørgsmaalet for Dommeren ogsaa vil blive bragt til en tilfredsstillende Ordning.

Foreningen har gjort sin Indflydelse gældende i mange andre Sager, der kendetegner det nuværende Helsingør; f. Eks. Vandværket, Banken, Flagmasten paa Genforeningspladsen, Byens Losseplads, Hellefyret ved Frederiksborgvejen og Udvidelsen af

Amtsvejen fra Frederiksborgvejen til forbi Tinghuset samt Hovedgadens Brolægning. Endvidere kan nævnes Gadenavnene og Husnumrene samt Nedlæggelsen af Rejsehjemmet for »farende Svende«, hvilket Hjems Drift ikke var tiltalende. Sluttelig kan anføres, at Foreningen har stor Andel i, at Skovauktionerne flyttedes fra Maarum til Helsinge.

Foreningen har haft følgende Formænd:

Dyrlæge Jens Gram	1904—1910
Købmand Andreas Dohn	1910—1919
LRsagfører Knud Zahle	1919—1923
Sekretær N. Th. Nielsen	1923—1932
Købmand Vald. Pedersen	1932—1934
Installatør Chr. Diederichsen	1934—1936
Farvehandler Reiter Jensen	1936—1937
og siden 1937 atter LRSagfører Knud Zahle.	

Helsinge Haandværkerforening

blev stiftet 16. Marts 1879. Den førte de første Aar en ret ubemærket Tilværelse nærmest som Hjælp til gamle, udtjente Medlemmer og disses Enker, ligesom Medlemmer mod Kautions kunde erholde Laan til Beløb højst 200 Kr. at afdrage med kort Frist. En Haandværker-Aftenskole oprettedes for Lærlinge i Begyndelsen af indeværende Aarhundrede, hvortil Foreningen ydede et aarligt mindre Tilskud.

Teknisk Skoles Byggegrund er skænket af Haandværkerforeningen, og til selve Bygningen ydede Foreningen 2.000 Kr. Til Genforeningsflaget betalte man 50 Kr.

I de sidste 25 Aar har Foreningen været virksom i mange forskellige Sager, der har kunnet medvirke til Byens og Omegnens Trivsel og Udvidelse, f. Eks. Dyrskuet i Helsinge 1925, Elektricitetsværket m. v. Blandt de Haandværksmestre, der indensærlig nævnes: Malermester C. Th. J. Jensen og Garvermester A. Rohd.

Foreningens første Formand var

Farver Anton Nielsen og siden	
Malermester C. Th. Jensen	1900—1921
Farvehandler G. Reiter Jensen	1921—1925
Urmager C. Sørensen	1925—1926
Bagermester J. G. Schmidt	1926—1928
Farvehandler G. Reiter Jensen	1928—1936
Smedemester H. C. Andersen	1936—1938
Mekaniker E. Petersen	1938—1942

Haandværkerne i Aarene omkring 1880 havde i Helsingegnen næsten alle et mindre Jordbrug at drive i Forening med Haandværket, der hos nogle kun betragtedes som Bierhverv. I Helsing Sogn boede i det anførte Tidsrum mange Vest for Helsing By — i Tofte, Lavø Huse og Ammendrup. — Disse Folk benævnedes af alle med Fornavnet efterfulgt af Haandteringen. I Tofte boede i min Barndomstid: Ole Skomager, Jør-

Gadeparti Østergade, Nr. 12 omkring 1900.

gen Skomager, Skrædder Lars, Johan Væver, Rasmus Skrædder, Peder Hjulmand, Jørgen Møller, Niels Fragtmand, Søren Murer, Ole Brygger, Ole Bager, Jens Spillemand, Christian Smed og Anders Kagemand. I Lavø Huse var Snekker-Peer, Ole Teglbærnder, Christen Væver, Hans Murer, Bendt Tækker, Hans Stenhugger, Søren Snekker, Peter Slagter og Peer Væver. I Ammendrup i Grænsen mod Tofte boede Anders Hjulmand, Christian Væver, Søren Smed og Slagter-Niels. En tidligere Ejer af den daværende Skovgaard i Ammendrup, der oprindelig havde været Garvermester i Hillerød, blev af Datidens ældre Folk benævnet »Skindskraveren«.

Helsing Sangforening

stiftedes 13. December 1895, efter at et Sangkor havde medvirket ved en festlig Underholdning til Fordel for de forulykkede Harboøre fiskeres Efterladte.

Foreningen var i mange Aar indtil Begyndelsen af Tyverne Medlem af de centraliserede sjællandske Sangforeninger, og de aktive Sangere har deltaget i store Sangfester, bl. a. i Kalundborg, Næstved, Ringsted og Kongens Lyngby. I Aaret 1908 holdtes den sjællandske Sangfest i Helsingør; Byen var i den Anledning særlig udsmykket. Til Fordel for de stormlidte Fiskere i Tisvildeleje, Raageleje og Gilleleje afholdtes 1903 i Forening med Kronborgs Regimentsmusik en Koncert i Helsingør. Ved flere andre særlige Lejligheder har Foreningen virket sammen med Sangforeningerne i Helsingør, Esrum og Gilleleje. Ved forskellige afholdte Sangfester i Forbindelse med Dilettantforestillinger har den lokale, kommunale Hjælpekasse af og til erholdt betydelige Beløb. Sangerne — saavel mandlige som kvindelige — har et Par Gange deltaget i Kirkekoncerter i Helsingør, ligesom man som Regel en Gang aarlig har underholdt Beboerne paa Alderdomshjemmet med flerstemmig Sang.

Sangøvelserne har lige fra Stiftelsen indtil 1941 været afholdt paa Centralkroen, men afholdes nu paa Helsingør Kro. Sangerne har til Tider været talrige, men enkelte Aar har det knebet med at holde Virksomheden i Gang, saavel hvad angaar »Mandskor« som »blandet Kor«.

Foreningen har i de mange Aar, den har virket, kun haft to Sangdirigenter, afdøde Lærer Galatius og den nuværende Dirigent, Købmand og Musiker Chr. Andersen, Nejlinge.

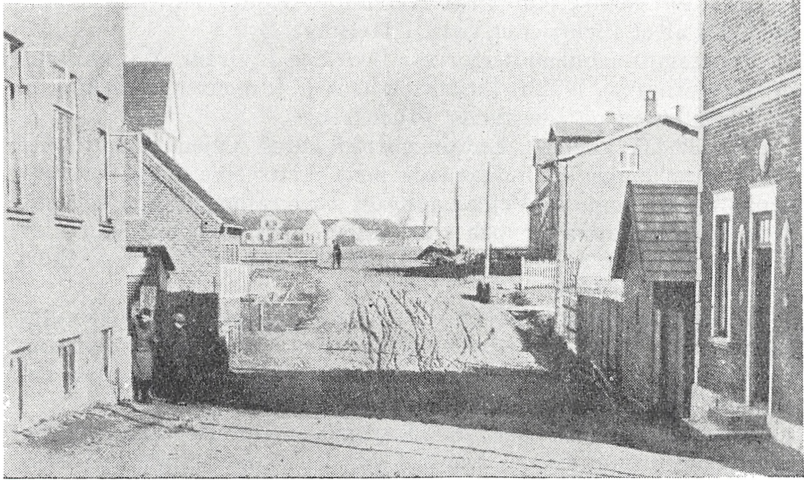
Forøvrigt var der et Par Aar, 1866—1868, en Sangforening i Helsingør med Digteren Zacharias Nielsen som Dirigent; (han var i de Aar Lærer i Nejlinge). Nogle af de aktive Sangere fra den Periode var Medstiftere af den nuværende Sangforening.

Helsingør Vandværk.

Borgerforeningen afholdt 2. Maj 1905 et Møde angaaende Anlæg af et Vandværk. Et Udvalg: Kroejer L. Hansen, Manufakturhandler A. Dohn, Dyrslæge J. Gram og Vejassistent Ernst, nedsattes til at arbejde videre for Sagen. Efter at Udvalget havde beset forskellige Vandværker i Nordsjællands Landsbyer, fik man tegnet 70 Vandhaner. Sogneraadet gav i Juni Maaned Koncession og i September Maaned Tilladelse til Nedlægning af Vandrør i Kommunens Veje, men nægtede Garanti for et Laan, selv om der opsattes en Del Brandhaner i Byen. Vandværket kostede ialt 20.188 Kroner foruden Grunden, der kostede 50 Øre pr. Kvadratalen. Konstituerende Generalforsamling afholdtes 31. Juli 1905, hvor de tre Udvalgsmedlemmer Gram, Hansen og Ernst valgtes til Bestyrelsen med Dohn som Suppleant. Der var anlagt 51 Stophaner, 105 Køkkenhaner og 4 Brandhaner. Et Laan paa 23.500

Kr. optoges i Helsinge Sparekasse, og Driften af Vandværket aabnedes 22. Maj 1906. Det viste sig snart nødvendigt paa Grund af Vindstille at anskaffe som Drivkraft en Elektromotor, hvortil optoges et nyt Laan paa 1200 Kr. Vindmotoren nedblæste den 26. Januar 1908, og den nye Motor blev beskadiget i Novemberstormen samme Aar.

I Sommeren 1916 klagede Interessenterne i den højere liggende Bydel over det svage Vandtryk, og efter mange og lange For-

Gadeparti Vinkelvej, ca. 1908. (Frugterivej).

handlinger vedtoges det i 1923 at bygge Vandtaarn med Filtre, der toges i Brug 1. September 1925. Udgifterne herved androg ca. 33,600 Kr. I Aaret 1936 var der Vandindlæg i 120 Ejendomme, og Hovedledningerne havde en Længde af 2,2 Kilometer.

I Maj 1939 modtog Vandværket fra Helsinge-Valby Kommune en Anmodning om at forsyne Helsinge Skole med Vand.

Forhandlingerne endte med, at Sogneraadet bestemte sig for at anlægge eget Vandværk til Brug for Skolen.

Samtidig arbejdede Vandværkets Bestyrelse paa Planer om et nyt Vandværk paa en Del af Elektricitetsværkets Grund.

Efter at Sogneraadet havde ladet udføre en 83 Meter dyb Boring paa Skolens Grund, optoges Forhandlinger i 1940 mellem Sogneraadet og Vandværket, der resulterede i, at Sogneraadet overdrog Boringen til Vandværket, imod at Skolen blev forsynet med nødvendigt Vand.

Der anlagdes derefter i Aarene 1940—43 med en Udgift af

48.902 Kr. et nyt Vandværk, foreløbig dog med en mindre Ydeevne. Værket har samtidig haft megen Tilgang ved Nybygninger, Udvidelser, W. C. Installationer, Badstuen og mange andre.

Det nye Vandværk er, gennem en ny Rørledning til Torvet, sat i Forbindelse med det gamle Rørsystem og arbejder automatisk i Tilslutning til det gamle Vandværk.

Helsingø Elektricitetsværk.

Et Interessentselskab fik i Aaret 1903 Koncession paa Anlæg og Drift af et Elektricitetsværk i Helsingø By.

Foregangsmændene herfor var Dyrnlæge J. Gram, Manufakturhandler Andreas Dohn, Postekspedient J. Jørgensen, Direktør P. C. Christensen og Gæstgiver Michelsen.

For at faa anbragt Ledningsnettet langs Vejene maatte der forhandles længe og indgaaende med Amtsvejvæsenet. Der var dengang paa nogle af Vejene anbragt Telegrafmaster paa den ene Side og Telefonmaster paa den anden Side, hvorfor man blev henvist til delvis at anbringe Ledningerne paa Stativer paa Skorstene eller Tagene.

De oprindelige Gadelygter — Petroleumslygterne — tændtes første Gang den 7. December 1893, men efterhaanden som Bebyggelsen og Trafikken udvidedes, viste de forholdsvis faa Petroleumslygter sig absolut utilstrækkelige.

Ingeniørfirmaet Agge & Haxthausen opførte Elektricitetsværket, og der oprettedes Kontrakt med den daværende Lygteforening den 23. Januar 1904 om Belysning af Gader og Veje. Den 21. Marts samme Aar sattes det nye Værk i Drift.

Allerede om Efteraaret viste det sig, at Værket var for lille, hvorfor en Generalforsamling i September 1904 vedtog en Udvidelse med Indlæg af større Kraftmaskine og Dynamo.

Paa en Generalforsamling 25. Januar 1923 vedtoges det at modtage et Tilbud fra Nordsjællands Elektricitets- og Sporvejs-Aktieselskab om Køb af Strøm, og samtidig vedtoges det at købe af Firmaet A. E. G. to Kviksvøldamp-Ensrettere til at omforme den købte Vekselstrøm til Jævnstrøm.

Elektricitetsværket har senere flere Gange udvidet Ensretteranlægget, sidste Gang i 1938. Værkfører Christoffer Olsen, der ansattes fra Starten 1904 som daglig Leder af Maskinanlægget m. m., har en stor Andel i Værkets gode Drift. Særlig i Krigsaarene 1914—18 havde Olsen en anstrengende og lang daglig Arbejdstid.

Installationerne i Byen udførtes i flere Aar af Formanden og Værkføreren.

Christoffer Olsen tog sin Afsked fra Elektricitetsværket i 1937 efter at have fungeret som Værkfører i 33 Aar.

Værket, der nu forsyner over 8000 Lamper foruden Motorer og Køkkener med Strøm, har i flere Aar været gældfri og ejer foruden Bygninger og Maskinanlæg m. m. en stor Reservefond. I 1930 indsattes i Selskabets Love en Bestemmelse om, at Bestyrelsen af Aarets Overskud maa anvende indtil 25 % til almen-nyttige Formaal for Helsingør By.

Ved Elektricitetsværkets Jubilæum 21. Marts 1929 blev udgivet et Festskrift, hvoraf i de sidste Linier er anført:

Byens Borgere ejer Værket og skal derfor ikke aflevere et eventuelt Overskud til Kæmnerkassen. De har i deres Haand, foruden at faa Strøm til rimelig Pris, at kunne gavne deres By ved af Overskudet at yde økonomisk Støtte til Foretagender til Byens Nytte og Glæde, og det var et af de Formaal, som de oprindelige Stiftere tænkte sig Muligheden af at opnaa.

Disse Formaal maa siges at være fuldt naaet. Prisen for Lysstrøm har siden 1927 været 28—40 Øre pr. Kilowatttime og er for Tiden 35 Øre.

Elektricitetsværket skænkede i 1929, som det første Bidrag til Bygning af en teknisk Skole, 2600 Kr. og i 1931 til Forskønnelse af Byens Gadekær 1200 Kr. paa Betingelse af, at Sogneraadet lod Gadekæret oprense. Da dette var sket, paatog Værket sig i kommende 10 Aar at skabe det nuværende Anlæg inklusive Springvand og Stengærder.

Der er i de forløbne Aar desuden ydet betydelige Bidrag til Teknisk Skole, Handelsskolen, Idrætspladsen, 35. Kreds, Hus-holdningsforeningen, K. F. U. M., Frivillig Dreng-Forbund og Helsingebogen, foruden at Værket stadig sørger for Byens Jule-træ med Indsamling ved en Damekomité, vedligeholder Springvand, Hellebelysning m. m. Bidrag, som alle har været til Gavn for Byen og dens Beboere.

Dyrlæge Jens Gram har i alle Aarene været Elektricitetsværkets Formand og som saadan udført et stort Arbejde og været en energisk og virksom Driftsleder.

Pengeinstitutter.

Nordsjællands Bank A/S

Den konstituerende Generalforsamling afholdtes paa Helsing Kro den 21/3 1906 med Dyrlæge Gram som Dirigent. Stifternes Antal var 42, fordelt blandt Byens Forretningsfolk og Haandværkere samt Datidens betydeligste Landbrugere i hele Kronborg vestre Birk og adskillige Handelsfolk i Gilleleje. Aktiebeløbet var ved Starten 50.000 Kr., fra 1917 til 1925 var Aktiekapitalen 150.000 Kr. og siden 275.000 Kr. Bankens første Formand var Gaardejer Jens Christensen, Bymosegaard. Direktionen bestod af 7 Personer med Birkefuldmægtig Schouenborg som Formand og Direktør P. C. Christensen som Næstformand. Det første Lokale var i Villa »Ro«, Bankens nuværende Naboejendom, indtil de nuværende Lokaler opførtes og toges i Brug 1922. Banken har kun haft to Bestyrere eller Forretningsførere: Sigurd Munk indtil hans Død i Efteraaret 1929 og derefter den nuværende Direktør Harald Andersen. I Aaret 1934 ændredes Vedtægterne, hvorefter Ledelsen bestaar af to Direktører (Andersen og Gaardejer Chr. P. Christensen, Hyldekærgaard, der afløste Gdr. Lars Nielsen, Lavø), 5 Bestyrelsesmedlemmer, hvis Formand er Købmand Valdemar Pedersen, og p. t. 26 Repræsentanter med Sogneraadformand Niels Nielsen i Ramløse som Formand; denne afløste Gaardejer Anders Jensen, Landagergaard, og denne igen Dyrlæge Gram. Kasserere har været Fru A. P. Olsen, fhv. Mejeribestyrelsesleder Mads Nielsen og den nuværende Kassererske, Frøken Ingrid Lyngh-Larsen. Bankens Indlaanskapital var det første Aar ca. 210.000 Kr. og i 1942 6.046.059 Kr. med en Reservefond paa 606.008 Kr. Aktiernes Udbytte har varieret fra 5 til 10 %, som Regel 8 %.

*

Frederiksborg Amts Spare- og Laanekasse i Hillerød, der oprettedes i Aaret 1842, altsaa for 100 Aar siden, henvendte sig i 1853 til Helsing-Valby Sogneforstanderskab med Anmodning om at modtage Indskud. Forstanderskabet var ikke uvillig, men

man mente, at der paa Grund af Frederiksborgs Nærhed ingen Brug vilde blive gjort af et saadant Tilbud. Sagen stillede her-
 efter i Bero.

I 1889 oprettedes Filialkontor i Helsinge med to Gange maa-
 nedlig Aabningstid. Kontorerne har været hos Jomfru Christen-
 sen i Kirkegade, derefter i »Enkely« og hos Uhrmager Albeck,
 hvis Sted i 1917 overtoges af Barbermester L. N. Larsen, hvorfra
 Sparekassen i 1935 flyttede til det nuværende Kontor i Vester-
 gade udfør Gadekæret. Her er nu Ekspeditionstid daglig. Filial-
 bestyrerne har været Amtsraadsmedlem Anders Christensen i
 Ørby, efterfulgt af Gaardejer Jens Nielsen, Ørby. Fra 1929 har
 Kontoret været ledet af Gaardejer Rasmus Christensen i Ørby.

*

Spare- og Laanekassen for Kronborg Vestre Birk er Byens
 ældste Pengeinstitut, idet dens Bevilling er udstedt og underskre-
 vet af Kong Frederik VII d. 2. Marts 1861. Først næste Aar d.
 3. Febr. 1862 begyndte den sin Virksomhed med en ugentlig Kon-
 tordag paa Tinghuset. Særlig virksom for Sparekassens Oprettel-
 se var daværende Birkedommer, Justitsraad P. Peterson, Provst
 la Cour og Proprietær, Kroejer N. J. Rundin. Andre Medlemmer
 af den første Direktion var Etatsraad W. P. Lund, Annissegaard,
 Gaardejer og Sognefoged N. Olsen, Tisvilde, Gaardejer og Sog-
 neforstander Jens Rasmussen, Højbjerg, Gaardejer Hans Madsen,
 »Landager«, Helsinge, Gaardejer og Sognefoged Lars Andersen,
 Valby, Gaardejer Hans Svendsen, Holt, Kammerraad Mentz,
 Gilleleje, Gaardejer og Sognefoged Jens Nielsen, Vejby, og Pro-
 prietær, Folketingsmand Jens Nielsen, Petershvile.

I 1902 udvidedes Kontortiden til to Dage ugentlig, og fra 1904
 var Sparekassen aaben hver Dag. I 1877 flyttede Sparekassen fra
 Tinghuset til sin nuværende Ejendom i Vestergade, der i 1912
 blev ombygget og moderniseret. De ledende Direktører har været
 Birkedommer P. Peterson, Birkefuldmægtig H. H. Jansen, Pro-
 prietær Jens Nielsen, Petershvile, Proprietær Grønbech, Pibe
 Møllegaard, Sagfører Marius Nielsen, Sognefoged Rasmus Niel-
 sen, Gaardejer J. P. Petersen, Grønhøjgaard, og Købmand An-
 dreas Dohn. De nuværende Direktører er Gaardejer Hans Ander-
 sen, Skærød, og Fr. Rasmussen, Helsinge, medens Tilsynsraads
 Formand er fhv. Gaardejer, Amtsraadsmedlem N. J. Nielsen,
 Ramløse, der ogsaa er Handelsministeriets Repræsentant i Spare-
 kassen. Kassens Revisorer udpeges af Helsinge-Valby Sogneraad.
 Sparernes Tilgodehavende er for Tiden godt 5 Millioner Kroner,
 medens Reserverne andrager 512.000 Kroner.

*

Den sjællandske Bondestands Sparekasse begyndte sin Kontorvirksomhed i Helsingø i 1887 med en ugentlig Kontordag, der indtil 1890 varetoges af Fuldmægtig Christian Jensen fra Hille-rød. Derefter var Gaardejer Chr. Andersen i Ørby Kontordagsbestyrer med to ugentlige Kontordage, der holdtes paa Helsingø Kro. I 1908 fratraadte Chr. Andersen, hvorefter en Del nye Til-lidsmænd blev tegnet i Helsingøegnen med Gaardejer Rasmus Kristensen i Ramløse som Kontorbestyrer indtil 1917, hvorefter den nuværende Kontorbestyrer, daværende Gaardejer Harald Baun, Højbjerg, tiltraadte. Sparekasselifialen, der nu har Kontor-tid hver Dag, har en Indskudskapital af ca. 1.300.000 Kr., hvoraf Millionen er udlaant til Egnens Befolkning.

Spredte Oplysninger.

Folketallet.

Ved Folketællingen 1840 var Folketællingen i Pastoratet 1836, hvoraf ca. 1200 i Helsinge Sogn. Herunder er af Sognepræsten anført: »Man har endnu Grund til at gjentage den gamle Klage, at en stor Mængde Inderster og fattige Husfolk tye hertil for Skovens Skyld, hvilket naturligvis giver Anledning til Bebyrdelse for Fattigvæsenet.«

<i>Folketællingen:</i>		<i>Helsinge Sogn:</i>		<i>Valby Sogn:</i>	
Aar 1850	ialt 1945	heraf	1315		630
» 1855	» 2011	»	1369		642
» 1860	» 2201	»	1497		704
» 1870	» 2400	»	1603		797
» 1880	» 2440	»	1635		805
» 1890	» 2188	»	1519		669
» 1900	» 2345	»	1647		698
» 1906	» 2595	»	1873		722
» 1911	» 2847	»	2097		750
» 1916	» 2936	»	2295		641
» 1921	» 3037	»	2287		750
» 1925	» 3140	»	2401		739
» 1930	» 3132	»	2436		696
» 1935	» 3154	»	2506		648
» 1940	» 3166	»	2479		687

Skatteligningen

til Fattigvæsenets Udgifter for ca. 100 Aar siden.

I Sogneforstanderskabets Møde den 18. Marts 1845 er noteret følgende:

»*Gdr. Hansen til Slettegaard* foreslog, at man foruden Ligningen paa Hartkornet skulde paalægge Enkelte, som man troede i Stand til saadan Udredelse, noget efter Formue og Leilighed; han mente, at man derved vilde komme til en Sum, der meget vilde lette Dækningen af dette besværlige Fattigvæsens Udgifter.«

»*Hans Christophersen* paastod, at man i alle Henseender burde ligne efter Formue og Leilighed, da Parcellisterne saaledes kom til at tage tilbørligen Deel i Fattigvæsenets Byrder, fra hvilket de nu efter de Bestaaende Forhold forendel slippe.« »Formanden (Pastor Find) yttrede, at Forslaget at ligne efter Formue og Leilighed vel havde Meget for sig, da dem der eiede Mest burde yde Mest til de trængendes Hjelp; dog vilde det ingen let Sag være at faae dette bragt igang her, hvor Sligt aldrig før havde været kjendt; dette var nu i og for sig en Vanskelighed; men fornemmelig vilde Bedømmelsen af Folks Formuetilstand være høist usikker og Tingen i det Heele bringe Forstanderskabet Bryderi — — — og Opkrævningen blev sikkert saare ubehageligt for respektive Forstandere. Aldeles at lade Hartkornet ude af Ligningen, som Hans Christoffersen mente, vilde endnu være vanskeligere, man skulde saa at sige veie hver Yder, og mangen Hartkornsbruger kunde da maaske næsten blive fri for Bidrag til Fattigvæsenet paa Grund af en Fattigdom, han havde paadraget sig ved Daarskab, Drikfældighed, Ladhed o. s. v. Det vilde vist være Lidet opbyggeligt for den arbeidsomme og dygtige Mand at komme til at betale for dem, som saaledes Selv haver sat sig ude af Stand dertil.«

Alle Forstandere undtagen Hansen og Christophersen stemte herefter for at blive ved den gamle Ordning (Hartkornet).

Efter et Par Aars Forhandling vedtoges i 1882 efter Henstilling af Sogneraadsmlem Christoffer Holløse at paaligne de kommunale Afgifter med Halvdelen paa Hartkornet og Halvdelen paa Formue og Lejlighed. Indtægter under 400 Kr. beskattes ikke, medens Indkomster over det normale beskattes efter stigende Skala. Værdien af den personlige Virksomhed bestemmes efter Skatteyderens Vilkaar og Stilling, og for Haandværkere, der holder Svende, sker der Forhøjelse.

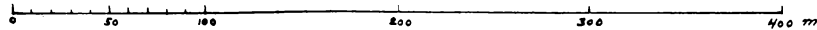
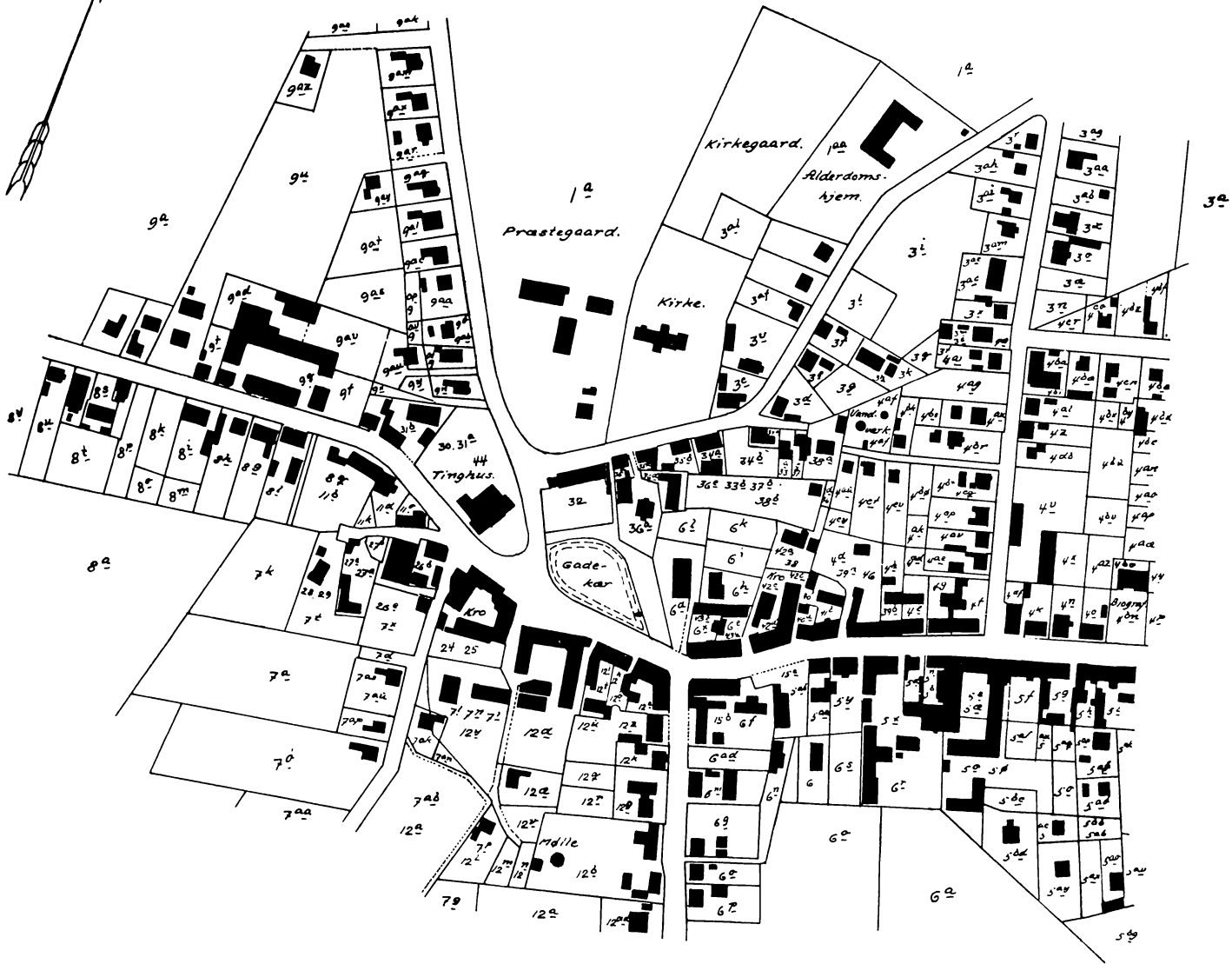
De kommunale Skatter i Helsing-Valby paalignes fremdeles med Halvdelen paa fast Ejendom og Halvdelen paa personlig Indkomst.

Offer afløsningen.

Højtidsofferet afløstes 1899 saaledes: Præsten 750 Kr., Skolelærerne: Ammendrup 350 Kr., Valby 155 Kr., Nejlunge 90 Kr., Højbjerg 95 Kr., Kagerup 30 Kr., Blistrup 30 Kr. I Aaret 1920 forhøjedes Afløsningen af Højtidsofferet til følgende Beløb: Præsten 1647 Kr., 1. Læreren i Helsing 561 Kr., 2. Læreren 101 Kr., Læreren i Højbjerg 158 Kr., 1. Læreren i Valby 132 Kr., 2. Læreren 76 Kr.

Almindeligt Offer og Akcidentser afløstes i 1920 saaledes:

Helsingø By i Aaret 1943.

Præsten 754 Kr., Førstelæreren i Helsinge 424 Kr., Andenlæreren 80 Kr., Læreren i Højbjerg 140 Kr., Førstelæreren i Valby 130 Kr., Andenlæreren 76 Kr.

Organistlønnen fastsattes samtidig saaledes: *Helsinge Kirke* 450 Kr. for faste Gudstjenester og 300 Kr. for Begravelser, Bryllupper m. v.

Valby Kirke henholdsvis 450 Kr. og 100 Kr.

Dagblade.

Af Aviser holdt Befolkningen i Midten af forrige Aarhundrede kun Frederiksborg Amtstidende. Mange Naboer holdt Avisen sammen, saa den var flere Dage gammel, inden den sidste Medabonnet fik læst den. I Slutningen af Tredserne og Begyndelsen af Halvfjerserne udgav Kommissionær C. Flint i Helsinge en Avis ved Navn »Nordsjællands Tidende«. Denne Avis blev godt redigeret, men den holdt kun i 3 á 4 Aar paa Grund af manglende Tilslutning. De forskellige Myndigheder og Sogneraad vilde ikke avertere i denne Avis.

Nu har som bekendt omtrent hver enkelt Familie sin egen Avis.

Motorkørsel.

Omkring Aarhundredskiftet kom de første Motorvogne. Befolkningen i Helsinges Opland var meget imod denne Færdsel, idet Landboernes Heste i Begyndelsen var meget bange for disse Befordringsmidler. Hver enkelt Motorvognsejer skulde have særlig Tilladelse til at befære Vejene. Sogneraadets Forhandlingsprotokol indeholder herom bl. a. følgende Notitser:

7/4 1899. Fra Amtet forelaa Regler for Kørsel med Motorvogne. Sogneraadet maa paa det bestemteste fraraade Tilladelsen af saadan Kørsel.

9/8 1902. Et til Justitsministeriet stilet Andragende angaaende skærpede Forholdsregler mod Automobilkørsel paa Landevejene i Amtet fik Raadets Tilslutning.

9/11 1912. Skræder Jøhnsen andrager om Tilladelse til at befærde Sognets Veje med Motorcykle efter Mørkets Frembrud. Nægtedes.

Den første Automobilvej gennem Helsinge til Vejby, Tisvildeleje og Raageleje anvistes ad Kildevejen fra Tofte over Taagerup til Holløse. Først i 1913 blev der givet Tilladelse til Motorkørsel paa Helsinge-Valbyvejen, og i 1914 fik Lægerne Tilladelse til at befærde alle Kommunens Veje med Motorvogn saavel om Dagen som efter Mørkets Frembrud.

Da Kong Edward af England i Efteraaret 1901 besøgte Helsingør i Bil, var der heri Byen en mægtig Sammenstimling for at se og betragte »det kongelige Uhyre«, som Kongebilen den Gang blev benævnet af Tilskuerne.

Stendysse i Valby Hegn.

Stendysserne i Valby Hegn.

I Valby Hegn uden for Helsingør By har vi fem Fortidsminder i Form af forholdsvis vel bevarede Stendysser med 2 à 3 Begravelser i hver Dysse.

Betragter man Jordsmøntet i Dyssernes Omgivelser, er det øjensynligt, at der i fordums Tid har været en smal Fjord fra Kattegat mod Syd. Denne Fjordarm har været sejlbar og benyttet af Vikingerne. Høvdingene og andre fremragende Personer i det daværende Samfund blev da som Regel jordfæstet langs med disse Vige eller Fjordarme. Dysserne er anlagt i aflange Firkanter og indhegnet af fra 25 til 60 store Kampesten. I Midten af disse saaledes indhegnede Dysser findes Begravelserne, der er dækket af mægtige store Overligger.

Disse Stendysser er værd at se. Adgangen sker lettest ved at bruge Indkørselen fra Valbyvejen ved Tutteledshus.

Forskellige Notitser.

Kammerraad Johan Jørgen Lorentzen (Navnet udtaltes med Tonen paa første Stavelse) var født 1/8 1791, han døde 7/7 1853. Hustruen, Eline Kirstine født Møller var 15 Aar ældre end Manden; hun døde 96 Aar gammel den 15/1 1872.

Stendysse i Valby Hegn.

Paa Kammerraadens Gravsten paa Helsing Kirkegaard er anført følgende: »Redelig, Virkelysten, Utrættelig i Raad og Daad. En velgjørende Fader for Mange, der velsigner hans Minde.«

Kammerraad Lorentzen, der i Omtale benævnedes »Helsinges Konge«, havde i en Alder af 25 Aar faaet kongelig Bevilling til Købmandshandel i den daværende Toglerupgaards Hovedbygning. Da der i lang Omkreds kun var denne ene Købmandsbutik, skete det ikke saa sjældent, at Kunderne stod i Kø helt ned til Gadekæret. Efter min Bedstefaders Udsagn var Kammerraaden en streng, men retfærdig Mand, hos hvem driftige Folk kunde hente Hjælp og Støtte paa mange Maader.

*

I Sogneforstanderskabets Forhandlingsprotokol findes under 2/2 1859 anført følgende: »Husmand i Nejlinge N. N.s Familie androg om at faa N. N. gjort umyndig. Man vedtog ikke at kunne understøtte dette Andragende, da Manden vel var drikfældig, men ikke forødtte sit Gods, og desuden daglig blev irriteret af en ond og arrig Kone.«

*

Sogneraadet henleder i Efteraaret 1912 Politimesterens Opmærksomhed paa den Uorden og daarlige Opførsel, som en Del unge Mennesker særlig Lørdag Aften foranstaltede paa Helsingø Gade. Politimesteren tilbageviser i en ret skarp Skrivelse Sogneraadets Henvendelse herom. Sogneraadets Svarskrivelse har følgende Ordlyd: »Naar Sogneraadet har rettet Henstilling om Politiets Hjælp til Ordenens Opretholdelse, særlig Lørdag Aften, saa er det fra Sogneraadets Side gjort i den Hensigt at række Politiet en hjælpende Haand, særlig ogsaa under Hensyn til, at Hr. Birkedommeren personlig er en ny Mand her og ikke kan kende Forholdene saa godt som Sogneraadet. Dernæst maa Sogneraadet hævde, at naar der rettes en Henvendelse til Politiet, saa er en saadan ikke baseret paa løs Snak, og det, man har ønsket, var jo netop, at Politiet selv tog Affære, saa hverken Sogneraadetsmedlemmerne eller andre af Kommunens Beboere behøvede at optræde som Mellemmænd mellem Uro-stifterne og Politiet.«

Øgenavne.

Forskellige Folk i Helsingegnen havde i Halvfjerdserne og Firserne særlige Kendingsnavne eller Øgenavne, der blev brugt i Til- og Omtale, f. Eks.: Pælse Per — Torske Hans — Hækkelars — Knejs — Dunke Niels — Daase Hans — Stude Søren — Dundrikken — Munke Andreas — Gante Lars — Dutle Snedkeren alias Dyvliion Snedkeren — Splintre Smeden — Neger Smeden — Pølse Jørgen — Ole Møllevinge — Stavre Andreas — Jyde Johanne — Knage Børte — Jyde Sidse — Smør Sidse — Boel Bolands med flere.

Helsinge Bys Fortid, Nutid og Fremtid.

Det vil fremgaa af det foran anførte, at Helsinge By før Udskiftningen kun var en almindelig nordsjællandsk Landsby med Gaardene og Gadehusene beliggende rundt om Gadekæret, men med en Befolkning, der ligesom den nuværende havde et livligt Temperament. Først efter Næringsloven, hvorved Privilegierne forsvandt, begyndte et Opsving i Byens Handel og Foretagsomhed, hvortil den i Halvtredserne anlagte Landevej gennem Gribskov og Dommerkontorets Forlæggelse fra Nødebo til Helsinge bidrog ikke saa lidt.

I Midten af Halvfjerdserne skete der en Invasion af Haandværkere udefra, og dette nye Blod satte ligesom Sving i Sagerne. Foreningslivet blomstrede, og herigennem har Haandværkerne og Handelsstanden og i vore Dage ogsaa Borgerforeningen gjort en stor Indsats til Gavn for Byen og dens Opland og derved skabt det nuværende Helsinge som den gode Forretningsby, den faktisk er. Denne Stationsby med de efter Omstændighederne lige og rene Gader, med Vandværk, Elektricitetsværk, Centralskole, Teknisk Skole og Alderdomshjem omtales altid med Velvilje af »Til- og Gennemrejsende«.

»Dammen«, som vort Gadekær kaldes af Fremmede, med det overfor beliggende »Raadhus« falder straks »i Øjnene«. Vi selv skænker ikke dette Faktum den Opmærksomhed, vi burde.

Lad os fremtidig enes om at frede om og arbejde for vor By, altid hver især, indenfor de forskellige Sammenslutninger, kæmpe for, hvad vi mener gavner Byen, dens Omegn og Befolkning. Lad Meningerne brydes indbyrdes, men udadtil maa vi vise, vi er Helsingere. Altid holde sammen og sørge for, at hver især, der gør et samfundsnyttigt Arbejde, respekteres for dette — og at saa mange som muligt placeres paa Livets Solside.

Gid Helsinge stedse maa vise sig som en Fremskridtsby, og at Befolkningen maa gaa fremad i Dygtighed og Foretagsomhed.

DET FREMTIDIGE HELSINGE

I Overensstemmelse med Byplanloven er der af Helsingelvalby Sogneraad udarbejdet en Byplan, omfattende Jorder under Helsingel By. Planen fremkommer som en Dispositionsplan med Fastlæggelse af de væsentlige Hovedretningslinier for det fremtidige Helsingel, herunder Vejlinier og Bebyggelsesformer. Samtidig er udarbejdet et nyt Bygningsreglement, der korresponderer med Dispositionsplanen.

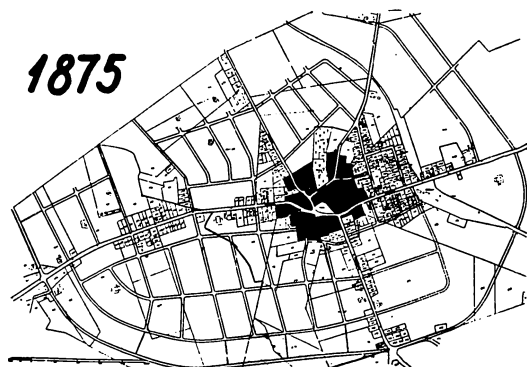
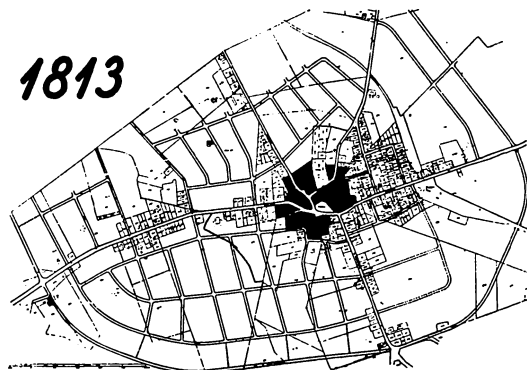
Planen tænkes bibeholdt som en Dispositionsplan, uden absolut Fastlæggelse (ved Tinglysning m. v.) af Planens Detailler, idet Sogneraadet ønsker at opretholde en vis Margin for Ændringsmuligheder, hvis Forholdene i Fremtiden skulde medføre Ønskeligheden af Ændringer. Planen udviser mindre omfattende Sæninger i den indre By samt Beliggenhed for fremtidige Veje i Udvidelsesomraader paa alle Sider af Byen fra Jernbanestationen til Tofte. Det saaledes behandlede Omraade svarer til en Fordobling af Helsingel Bys nuværende Indbyggerantal (ca. 1500). Det kan ikke anses for sandsynligt, at Helsingel inden for rimelig Tid vil udvise en Fordobling af Indbyggerantallet. Byen fik sin største Tilvækst i Befolkningstal i Aarene efter Banens Anlæggelse, og Udviklingen er derefter formindsket noget. Med samme Stigning som nu kan Byen forventes at have ca. 2000 Indbyggere Aar 2000, medens Byplanforslaget udstrækker sig til Omraader for ca. 3000 Indbyggere. Men da man ikke paa Forhaand kan fastlægge Udvidelsesretningerne, er det nødvendigt at planlægge ud over Minimumsbehovet.

Helsingel har et ret betydeligt Opland med naturlige Muligheder for en videre Udvikling af Handel og Omsætning. Med Byens Beliggenhed ved store Skovomraader er der endvidere Mulighed for Udvidelse af Træindustri. Ellers er det væsentligst som Handels- og Haandværkerby, at Byens Udvikling maa paaregnes.

Oplandet ligger i det væsentlige fast og kan ikke forventes udvidet. Ingen særlige Naturforhold sandsynliggør en pludselig Udvikling.

Byens Udvikling og Udvidelse er derfor alene knyttet til en Stigning i Byens og Oplandets Behov, med mindre der opstaar tekniske eller økonomisk omvæltende Faktorer. --

Helsinge er vokset op omkring de to Landeveje:
 Hillerød—Helsinge (Frederiksborgvej) og
 Frederiksværk—Helsingør (Vestergade—Østergade),

Paa denne og de følgende Figurer er med sort Farve indlagt Bebyggelsen
 Aar 1813, 1875, 1907, 1944 og 2000.
 1813—1875 ingen Udvikling, kun 5 Udstykninger.

paa almindelig Maade udbygget som en Randbebyggelse til disse Veje. Denne trafikmæssigt uheldige Udbygning er i Byplanen imødegaaet, dels ved en koncentrisk Videreudbygning, dels ved Afsætning af Omkørselsveje for Fjerntrafiken, Sydvest og Sydøst om Byen. Disse to Omkørselsveje danner den sydlige Begrænsning for det Omraade, der er byplanbehandlet. Det mellem Omkørselsvejene og Byen beliggende Areal er derefter »tavleopdelt« med Veje i hensigtsmæssig Afstand og Beliggenhed, bestemt af hensigtsmæssig Grunddybde og Grundorientering.

De centrale Omraader omkring Kirkegaarden, Præstegaarden og Gadekæret bevares uændret aabent og sikres som et »Aandehul« i Byen, og med fortsat lav Bebyggelse.

Aralet mellem Frederiksborgvej og Jernbanen (mod Sydøst) forbeholdes i det væsentlige til Fabriksvirksomheder, evt. Gasværk, Gartnerier og lignende, hvorefter der paa dette Omraade ikke bør lægges væsentlig anden selvstændig Bebyggelse. Muligvis er det afsatte Omraade for stort, hvorfor dette Areal i Planen kun er behandlet skitse-mæssigt.

Fredningslovens 300 m Grænse for Bebyggelse mod Skov berører Omraader mod Sydøst og Nordøst. Arealernes perifere Beliggenhed gør det hensigtsmæssigt at søge disse Omraader bevaret ubebygget.

I videst muligt Omfang er de gamle Gader og Veje bibeholdt, hvor dette har kunnet lade sig gøre af Hensyn til Planens Helhed. Ved Udformningen viser det sig, at en Del Veje og Stræder bør udgaa af Vejplanen og nedlægges, efterhaanden som dette lader sig gøre, nemlig: Hammerichsvej, Enghavevej, Slagterstræde, Møllevej, Gramsvej, Mølledamsvej, Elmevej og Skolegades Sidevej.

I den indre By er optaget følgende Veje: Ny Stationsvej til Industriomraadet, ny Parallelvej Syd for Østergade fra Stationsvej til Frederiksborgvej, Forbindelsesvej fra Frederiksborgvej til Kirkegade, Udbygning af Taarnvej — Vandværksvej, ny Møllevej samt en Videreføring af Rundinsvej.

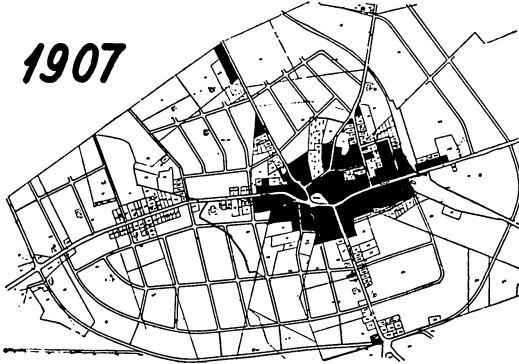
Som en Fremtidsmulighed bør der i Byplanen ikke mangle Forslag til en videre Udbygning af det centrale Parti omkring Gadekæret, Domhuset, Kirken og Præstegaarden. Der er derfor udarbejdet Skitseforslag til et Torv Vest for Gadekæret paa Domhusets nuværende Plads, idet Domhuset tænkes rykket mod Vest. Planen udviser en samlet og smuk Placering af Domhus, Præstegaard, Kirke m. v. omkring Byens Torv og Gadekæret.

Gennem Byplanloven er der aabnet Adgang til i Byplanen at skabe zoneinddelende Begrænsninger i de forskelligt forekommende Bebyggelsesarter, saaledes at en Sammenblanding af f. Eks. høj og lav Bebyggelse, Villabebyggelse og Fabriksbygninger m. v. undgaas. Det vil saaledes være hensigtsmæssigt, at der i Byens centrale Forretningskvarter skabes en Ensartethed i Bebyggelseshøjde, Gennemførelse af en samlet Facade, Ejendommene sammenbygget fra Skel til Skel, saaledes at man fastholder en Bygadekarakter.

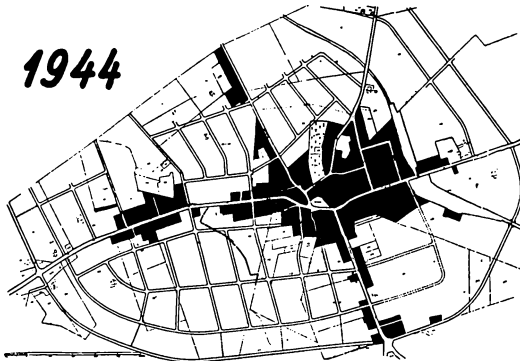
Lige saa hensigtsmæssigt er det, blandt andet af Hensyn til Sollys og for Tilvejebringelse af en Bebyggelseskarakter, at Villaejeren paa Villavejen sikres imod at faa en 3-etages Gavl til Nabo. En fornuftig Zoneinddeling, der ikke lægger for stærke Baand af Hensyn til økonomiske Interesser, men som samtidig giver

baade den enkelte og det almene tilstrækkelig Beskyttelse, vil være til Gavn for alle Parter.

Der er derfor i Byplanen optaget Bestemmelser om saadanne

1875—1907 væsentlig Udvikling, grundet Banens Oprettelse.

1907—1944 jævn Udvikling.

Zoneinddelinger, hvorefter de forskellige Omraader i Forretningskvarterer, Industriomraader og Villakvarterer kan bebygges.

Til Sikring af fremtidige Vejudvidelser og Færdselsoversigt og for Opnaaelse af hensigtsmæssig Lysafstand mellem Bygninger indføres samtidig visse Byggelinie- og Hjørneafskæringsregler.

Udarbejdelse og Gennemførelse af Byplaner med regulerende, tvangsmæssige Foranstaltninger medfører naturligvis altid divergerende Opfattelser mellem Grundejerne og de foreskrivende Myndigheder. Og det kan ikke undgaas, at en Byplan i nogle

faa eller mange Tilfælde maa medføre, at den enkeltes Interesse maa vige til Fordel for Almenvellet.

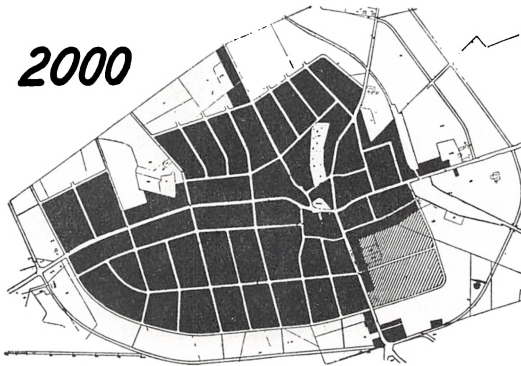
I det nu foreliggende Forslag har Sogneraadet tilstræbt at bevare de gamle Forhold og den bestaaende Bykarakter, hvor dette har kunnet lade sig gøre, i Forbindelse med en Planlægning af Byens Udvidelse, hvad enten denne bliver stor eller lille.

Forinden Forslagets Fremsendelse til de approberende Myndigheder har Sogneraadet ved et offentligt Foredrag den 26. Februar 1945 gjort Byens Borgere bekendt med Planen, og det er Sogneraadets Indtryk, at Planen blev vel modtaget af Byens Befolkning, og der fremkom ikke væsentlige Indsigelser.

Opgaven er herefter i Fremtiden gennem Forhandling og Tillem্পning at søge Planen tilpasset de virkelige Forhold til mindst mulig Gene for den enkelte og navnlig til størst mulig Gavn for Helsing By og dens Borgere.

Lauge Laugesen,
Civilingeniør.

E. Kirkebye,
Formand for Byplanudvalget.

Det fuldt udbyggede Helsingør.

INDHOLD

HELSINGE I GAMLE DAGE	5
Udskiftningen 7. Gadehusene i Helsinge By 11. Inddragelse af Gade- jord 11. Husmænd og Indsiddere 13. Landevejen til og fra Helsinge 15. Dyrtid 20. Krigene 1848-49-50 samt 1864 22.	
FORBINDELSEN MED OMVERDENEN. - MARKEDERNE	23
Post- og Telegrafvæsen 23. Jernbaner 25. Stationsforstandere ved Hel- sininge Station 27. Markederne og Markedspladsen i Helsinge 27.	
OMSORGEN FOR DE SYGE	31
Læger og Sygekasser 31. Helsinge-Valby Sygeplejeforening 33. Hel- sininge Apotek 34. Sygehuse 35.	
SKOLEVÆSENET	36
Højbærg Skole 42. Nejlunge Skole 43. Privatskoler 43. Realskoler 44. Ungdomsskoler 45. Helsinge tekniske Skole 45. Svendeprøver 46. Mor- monerne og Møderne i Skolelokalerne 46. Degne, Skoleholdere og Skole- lærere i Helsinge-Valby 47.	
DOMMERE	49
KIRKE, PRÆSTER OG PRÆSTEGAARD	51
Helsinge Kirke 51. Kirkens Opvarmning 53. Præsterne i Helsinge siden Reformationen 54. Præstekaldets Indtægter 54. Helsinge Præ- stegaard 55. Vers og Rim 57. Helsinge Kirkegaard 60, Jordfæstelsen af Selvmordere 61. — Indre Missions Samfund i Helsinge og Missions- huset „Emaus“ 61. Luthersk Missionsforening 62. Kirkeligt Sam- fund 62.	
KOMMUNENS TILLIDSMÆND	63
Amdsraadsmedlemmer 63. Sogneforstandere i Helsinge-Valby Kommune fra 1842 til 1867 og Sogneraadsmedlemmer fra 1867 til 1943 63.	
MØLLERIDRIFT, BRÆNDEVINSFREMSTILLING, KROERNE . .	68
Møller og Møllere 68. Brændevin og Brændevinsbrænderier 70. Hel- sininge Kro 70. Helsinge Centralkro 72.	
KONGENSGAVE	75
FORENINGSLIV. BYENS VÆRKER	78
Helsinge Borgerforening 78. Helsinge Haandværkerforening 80. Hel- sininge Sangforening 81. Helsinge Vandværk 82. Helsinge Elektricitets- værk 84.	
PENGEINSTITUTTER	86
Nordsjællands Bank A/S 86. Frederiksborg Amts Spare- og Laane- kasse 86. Spare- og Laanekassen for Kronborg vestre Birk 87. Den sjællandske Bondestands Sparekasse 88.	
SPREDTE OPLYSNINGER	89
Folketallet 89. Skatteligningen 89. Offer afløsningen 90. Dagblade 91. Motorkørsel 91. Stendysserne i Valby Hegn 92. Forskellige Notit- ser 93.	
HELSINGE BYS FORTID, NUTID OG FREMTID	95
DET FREMTIDIGE HELSINGE	97

HOLBO HERREDS
LOKALHISTORISKE ARKIV
HELSINGE